

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Ivrisdictione Ecclesiasticâ, & Iudiciis

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titulus XVI. De pœnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61847](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61847)

TITVLVS XVI.

De Poenis.

Quia iudicare munus publicum est. *l. quippe iudicare ff. de iudic. l. filius familias. ff. de iis, qui vel sui, vel alie ni iuris. vim habet cogentem l. aequissimum ff. de usufr. l. qui restituere. ff. de rei vendicat. Unde lege 12. tabularum quoque dicitur: Magistratus non obedientem, & nocuum civem multa, vinclis, verberibus, coercento, si par, maiore potestas prohibebit. Cui nostri etiam iuris, sacri nimirum, & Canonici consonat auctoritas. c. 1. de poenis toties puniendum esse criminofum, quoties delictum iterat. Eam ob causam illis, quæ de processu iudiciorum tractavimus, hanc iustitiæ vindicativæ partem adicere placuit, ea deligendo, quæ potiora, & minus obvia sunt, ne actum agamus.*

§. I.

De Poenis in genere.

Poenæ in iure non una notio est. Propriè dicitur *Noxia vindicta*, seu *Punitio*. & à *Mulcta* multum distinet. *Pœna* enim generale nomen est, omnium delictorum coercitio, *mulcta* autem specialis peccati, cuius animus dversio hodie est pecuniaria; *Mulcta* item ex arbitrio punientis, pœna magis ex lege pendet: quin imò *mulcta* ibi dicitur, ubi specialis pœna non est imposta. *Alciatus in l. Aliud est fraus. ff. de verb. signif. Tholos. l. 31. c. 3. An-*

ton Peregrinus. l. 4. de iure Fisci. titul. 8. n. 7.

II. A criminum varietate pœnæ differentias sumunt. Nam primò alia est, apud Theologos præsertim, positiva, alia privativa. Per hanc tollitur bonum aliquod, seu perfectio communiter repugnans appetitu naturali: per illam infligitur cruciatus, vel dolor aliquis. *Secundò* alia est legalis, alia conventionalis; hæc à consensu partium, illa arbitrio legislatoris constituitur. *Tertio*, si pœna in se spectetur, triplex est, spiritualis, corporalis, & pecuniaria. *Spiritualis* 1. est increpatio. 2. Censura Ecclesiastica 3. Infamia. 4. depositio. *Corporalis* secundùm Canones 1. est ieiunium 2. verberum 3. servitus. 4. publicatio bonorum. 5. exilium. *Secundùm* leges alia est capitalis, alia minor capitali: item alia ordinaria, quæ à iure, alia extraordinaria, quæ ab arbitrio iudicis pendet. *Pecuniaria* aliquando imponitur pro iniuria illata personæ, vel loco aliquâdo pro sati factione illati damni, aliquando in vindictâ alicuius facinoris non iniuriosi. Denique secundùm causam efficientem, seu originem, alia pœna est à iure, vel Canonico, vel Civili constituta: alia ab homine. Alia item à consuetudine: alia mixta, quæ dicitur pœna contumaciæ punitiva. Quæ ab homine est, subdividitur in iudicalem, arbitrariam, & conventionalem. *Silvest. V. Pœna.*

Pœna. Iulius Clarus. quest. 67. Tholof. l. cit. c. 4. Vallensis l. 4. tit. 37. Practica Ferrar. pag. 530. Tuschus. concl. 220.

III. Pœnarum genera quædam iure civili prohibita sunt. Tria Cuiacius numerat. l. 14. c. 34. Primum est inedia necari: qua de causa tyranni illis, quos ab legabant in specus, aut solitaria loca, aliquid apponere cibi solebant. Alterum carcere perpetuo contineri pro pœna. Tertium pœnæ loco tormentis subiici. l. pen. ff. de quaestio. quod pœnæ genus tyrannicum, & incivile. Tertull. in Apologetico appellat.

Apud Romanos olim, quibus grata fuit lenitas, teste Patritio l. 3. de institut. Reip. & Isidoro l. 5. Orig. c. 27. octo pœnarum genera erant. Damnum, exilium, vincula, verbera, talio, ignominia, servitus, & mors. Innoc. in c. Qualiter, & quando. Felinus ib. n. 23. de accusat. Contzen l. 5. Polit. c. 10. Adhuc iuxta leges, & ius civile septem genera in usu sunt: tria capitalia, & quatuor non capitalia, de quibus in l. capitalium ff. de pœnis. Inter capitales 1. est mors. 2. metalli. 3. deportatio. Non capitalis 1. relegatio. 2. infamia. 3. dignitatis amissio. 4. verbera. Tuschus. V. Capitalis causa. conclus. 43.

IV. Damnum, alio nomine dicebatur *Mulcta*, ea que in ovibus, & bobus æstimandis consistebat, quod illis abundaret Italia, Gell. l. 11. c. 1. Suprema mulcta censebatur duarum ovium, & 30. bouum, pro copia scilicet bouum, & penuria ovium Exilii nomine non utebatur iudex, sed aqua, & igne interdicebat, ad quod sequebatur exulatio. Exules autem civitatis iure nu-

dabantur. Vinculorum nomine significuntur compedes, pedicæ, manicæ, catena, nervi, boia, & carcer. Verbera iniuncta sunt virgis, & fustibus. Verberatio extremum mortis supplicium antecedebat. *Fustigatio* in castris usitata fuit. *Talio* est similitudo vindictæ, ut taliter quis puniatur, ut fecit. Oculum pro oculo, dentem pro dente. *Ignominia* fuit infamia. Infamia autem ius munerum, honorumque civilium adimit. Servitute libertas tollitur, mortis supplicio vita. Sigon. l. 2. de iudic. c. 3. Corvinus in Aphorism. l. 4. tit. 41.

V. Canonicarum pœnarum similiter 8. genera sunt.

1. Mulcta. 2. excommunicatio. 3. suspensio. 4. Depositio. 5. intrusio. 6. incarcerationio. 7. Interdictum. 8. Degradatio. c. Ad falsariorum. ff. de falsis. c. Si Episcopus dist. 59. c. Si quis viduam ibidem. Gloss. in c. Ad imprimendam. de off. Ordin. tit. de excommunicatione. His incassum annumerat Decianus prohibitionem matrimonii, servitium Curie, irregularitatem, & venditionem concubinarum. Vel enim pœnæ non sunt, ut Matrimonii prohibitio, & irregularitas: vel ab Ecclesia hoc saltem tempore non agnoscuntur, & adhibentur. Quis enim concubinam, vel suam, vel alterius unquam vendit, vel ut faceret, à iudice damnatus est? Annumerari verò potest ex mente Zypai l. 1. de iurisf. Eccles. cap. 7. flagellatio, seu verberatio moderata. c. Circumcelliones 23. quaestione 3. & levis aliqua tortura, per quam non incurri irregularitatem patet

ex c. Is qui de sent. excomm. in 6. Adde ignominiam, & infamiam. Roder. tom. IV. c. 10. Lopez in Pract. c. 125. & seq. Diaz, c. 133. & seq. Piassec. part. 2. c. 4. Zerola, V. Poena.

v. r. Impunitatem, & permissionem scelerum quod attinet, ius Canonicum, & Civile differunt multis modis.

Primo, ius Canonicum permittit aliquando minus peccatum, ut evitetur maius. Exempla prodit Decianus l. 2. c. 19. quæ cum sole & sale legenda sunt. 1. ait, permittitur adulterium, ut evitetur homicidium. Vbi, rogo? in c. si quod verius 33. q. 2. ubi d. Aug. l. 2. de adulter. coniug. c. 15. consulere videtur homini habenti uxorem adulteram, potius aliam ducere, adeoque adulterari quam occidere primam uxorem. Ex quibus verbis alii alium sensum eruunt: cum ultima citati capituli verba nec permissionem adulterii, nec suasionem contineant. *Si est utrumque nefarium, non debet alterum pro altero perpetrare, sed utrumque vitare.* Quomodo permittitur unum, ex duobus, si utrumque vitandum est? illud tamen apud Theologos receptum constat homini ad maius flagitium parato, & simpliciter determinato minus consuli posse. DD. V. apud Barbof. in c. Duo mala. dist. 13. & c. Si quod verius 33. q. 2. 2. ait Decianus, in c. Veniens. Qui clerici vel voventes, permittitur potius inobedientia voti, quam fornicatio. Verum hic manifestus error est, quia mulieri, de qua agitur, votum castitatis edenti post fidem sponso datam non permittitur, ut violenter votum castitatis, sed propter periculum incontinentiæ dispensatur, sitque alteri nubendi potestas. V. Barb. ibi. 3. in c. Hi qui 26. q. 2. (ait Decianus) tolerantur sortes sumptæ ex Evangelio potius, quam in-

vocatio dæmonum Verba Augustini citat. hæc sunt. *Qui de paginis Evangelii sortes legunt, etsi optandum est ut id potius faciant, quam ad dæmonia consulenda concurrant, tamen etiam ista mihi displicet consuetudo.* Si displicet, non approbat, sed ad summum tolerat maioris mali vitandi causa, ut Gloss. ibidem interpretati. 4. in c. Considera 22. q. 1. toleratur iuramentum potius, quam idololatria. Item c. Denique dist. 4. permittitur esus carniæ, & crapula, ne peiores efficiantur. Pro his eadem responsio servit, quam supra dedimus, esse comparisonem permissivam. Si impedire vel corrigere non possumus, toleranda, non approbanda esse. Denique notandum diligenter est, Ecclesiam nulla lege, aut canone in eum finem edito eiusmodi peccata permittere. ius civile autem etiam legibus propositis, concubinas, lupanaria, occisionem adulteri, & adulteræ coniugis permittit. ff. & C. de concubinis. V. quæ diximus in Proleg. § 17. Ac proinde non bene assignantur differentiæ inter ius Canon. & Civile per eiusmodi permissionem.

Secunda differentia dicitur esse à Deciano, quod iure Canonico non liceat Clerico occidere aliquem pro defensione rerum suarum: licere autem iure civili. c. perfoediens de homic. & c. Suscepimus. eod. Verum cita. c. Perfoediens de Clericis nihil constituit, sed absolute permittit furem nocturnum occidi. in c. Suscepimus agitur quidem de Clericis, sed Doctores magno numero à Barb. citati non fieri irregularem clericum docent, si pro necessaria rerum suarum defensione in vasorem occiderit. Qui verò in prædicto cap. puniuntur, modum in defensione sua non servarunt.

Tertia

Tertia differentia. Quamvis duella iure civili permittantur ex causa, & cum licentia Superioris. Bald. in l. Ex hoc iure. ff. de iust. & iure. Decius Consil. 487. iure Canonico tamen omnino prohibentur. c. 1. & 2. de cler. pugnantis. in duello. c. ult. de purgati. vulgari. c. Monomachiam 2. q. 3. adeo, ut nec consuetudo in contrarium valeat. Ita Decianus. Sed quicquid olim fuerit, leges omnes duellorum, consuetudo, & permissio quælibet per Ecclesiam hodie sublata est, & omnibus simpliciter interdictum est duellum sub pœna excommunicationis, Barbosa in c. Cura de iniur. & dam. dato. Conc. Trid. sess. 25. c. 19. Zerola part. 1. V. Duellum. Tholos. l. 48. c. 16. Gail. l. 2. obs. 100. Torreblanca l. 1. c. 23.

Quarta differentia. Invasus ab alio secundum leges non tenetur fugere, nec censetur delictum committere, si aggressorem occidat: ac iure Canonico tenetur fugere, & si non fugiat, sed occidat invasorem etiam pro defensione honoris sui, homicida dicitur, & homicidii pœna plectitur, ut Innoc. in Clem. Vn. de homic. statuit. Ita Decianus non sine ignorantia novo. Nam quoad reatum culpæ inter saecularem & clericum nulla differentia est, si aggressorem occiderit. Equidem pro vitæ defensione Clem. citata ab irregularitate absolvit clericum: in aliis v. g. pro defensione honoris, aut bonorum temporalium licet irregularitatem incurrat clericus, non tamen reus culpæ fit, quia irregularitas ex defectu lenitatis aliquando & actu non prohibito oritur. Caiet. in Sum. Avila de Censuris part. 7. disp. 6. Less. c. 9. dub. 11. num. 72. Navarr. Consil. de homic. & in Man. c. 27. n. 209. & seq.

Quod verò Decianus pro causa adfert,

saecularem si fugiat, honoris, & estimationis suæ damnam passurum, adeoque excusari, clericum verò non excusari, parum animadvertit, multos in clero viros nobiles, & illustres esse, quorum maximè inter sit illæsum dignitatis suæ statum conservare, eaquæ propter iisdem mediis uti posse.

Quinta differentia. Ius Canonicum nunquam permittit, quod iure divino prohibitum est: Iure Civili autem permittuntur quædam iuri divino contraria, cuiusmodi est concubinatus. ff. & C. de concub. & 6. ult. inst. de Nuptiis. Mirum est, si Decianus ignoravit Romæ lupanaria permitti, nisi sufficere putet, quod in nullo Canone expressum sit: quo dato ad consuetudinem quid dicit, quæ & ipsa lex est. c. Cum tanto. 11. de consuet. Covarr. in 4. Decretal. part. 1. c. 4. Ecclesia, ait, & totius orbis Catholici principes lupanaria permittunt, non quod illud peccatum approbent, sed ut adulteria, incestus, atque alia luxuriæ peccata compescant. Adde quamvis iure Civili antiquo concubinæ permittantur, iure novo non permittuntur, sed prohibentur. Alexand. Consil. 59. Tuschus concl. 566. Verba Novellæ Leonis 91. sunt. Lex illa (de concubinis permittis) in aeternum silet. Vbi nunc differentia supra dicta inter ius Can. & Civile.

Sexta differentia. Peritius, cui à parte delatum est iuramentum iudiciale, iure Civili non punitur. l. 2. C. de reb. cred. secundum omnes. At iure Canonico punitur. Sic Decianus, qui tamen l. 6. c. 13. legis à se citatæ sex diversas interpretationes adfert, postremò citando, Menochium, quæ Casu 319. plures auctores referendo tradit, intelligendum de eo, qui calore quæ-

dam iracundiæ iuravit sive contra principem, sive contra Deum: hunc ait, juxta citatam legem non puniri à iure civili pœna ordinaria, sed extraordinaria. Falsum igitur est, periurium à iure civili non puniri, sed tantum à iure Canonico. *Bart. in l. Si quis maior. C. de transact. Gaill. l. 2. ob serv. 59.*

Septima differentia. Ius Canonicum magis sequitur ius naturale, quàm ius Civile. Nam 1. iure Civili servus punitur, qui suam vitam domini vitæ præfert. *ff. ad Syllan.* At iure Canonico non peccat, nec punitur. 2. iure Civili mulier viduæ nubens intra annum luctus efficitur infamis. *l. 1. & Auth. isdem pœnis. C. de secund. nuptiis.* Iure Canonico non fit infamis. *c. Super illa. de secund. nupt.* 3. iure Civili actio iniuriarum non transit ad hæredes, neque contra hæredes. *l. Si eum. ff. Si quis cautionib.* De iure Canonico autem transit, *c. in literis de raptorib.* 4. Iure Civili non licet transire per agrum alterius, & comedere fructus. *l. per agrum c. de servit. & aqua.* iure Canonico autem conceditur illud pro usu necessitatis. *c. 1. dist. 1.* 5. Iure Civili hæres non tenetur ex delicto defuncti, nisi post litem contestatam. *l. 1. C. Ex delictis defunctor.* tamen de iure Canonico tenetur etiam ante litem contestatam. *Ostiens. in tit. de testam. § Tenetur autem heres. c. Cum dilectus. de ord. cognition.* Denique furtum iure Canonico dicitur omnis contrectatio rei alienæ. *s. Dixit Dominus 14. q. 5.* Non sic de iure civili, quia definitur *l. 1. de furtis.* Contrectatio dolosa lucri faciendæ causa.

Octavo differentia. Iure Canonico non tantum prohibentur actus in se illiciti, sed

etiam, qui occasionem alicui delicto præbent quod ius civile non facit. Nam 1. ius causa cõvivi non prohibetur. *l. quod in convivio. ff. de aleatorib.* Iure Canonico autem prohibetur. *c. Inter dilectos. de excess. pralator.* 2. iure civili nemo tenetur obviare delicti, nisi sit suspectus potestati, ut filius, servus, Vassallus. *Bart. in l. Vtrum de parvic.* At iure Canonico quilibet etiam extraneus tenetur obviare delicto *Gloss. in c. 1. de off. deleg. c. dilecto. de sent. excom. in 6. 23. q. 3. per tot.* 3. iure civili certa quædam delicta sunt, quorum accusatio cuilibet permittitur, adeoque vocantur publica. At iure Canonico omnium delictorum absque ullo discrimine permittitur accusatio. *l. 1. ff. de publ. iud. Gloss. in c. Infames. V. fures 6. q. 1. 4. denique iure civili fors permittitur in multis casibus. l. cum pretor. l. cum ambo. ff. de iudic.* At iure Canonico simpliciter in omni casu prohibetur. *c. ult. de sortileg.* Contrarium *Suarez docet l. 2. de superfl. c. 12. n. 4. & infra Tit. 12. § 3.*

Nona differentia. Ius Canonicum magis animum punit, quàm ius civile. Nam iure Civili non dicitur fur, qui intravit per ostium animo furandi, si nihil turripuit. At iure Canonico nominatur fur, qui animo furandi ingressus est, etiam nullo damno dato. *c. Tres personas 23. quest. 4.* Item iure Canonico non punitur, qui rapuit sponsam, cum qua contractum esse, de præsentì matrimonio constat, quia non alienam, sed suam tollit: iure Civili autem punitur. *l. 1. C. de Virgin.* Denique cum plures unum aliquem vulnerarunt, & ipse ex unius tantum ictu occubuit, iure Canonico om-

nes homicidæ habentur. *Gloss. inc. ult. 23. quæst. ult.* Iure civili ille tantum, ex cuius vulnere mortuus est. *l. Si in rixa ff. ad l. Cornel.*

Decima differentia. Ius Canonicum rei veritatem spectat potius, quam ius civile in delictis, ut modò dictum est, de raptoe sponsæ. Cum enim videat eam matrimonio iunctam esse, huius facti veritatem sequitur. Similiter quamvis ius civile indistinctè puniat procurantem abortum: ius canonicum attendit, & distinguit, num fetus animatus fuerit, an non. *c. Sicut de homic.*

Vndecima differentia. Ius canonicum plures delictorum species reperit, quam in iure civili notæ sint, videlicet ratione subiecti, ratione ordinis vel officii, beneficii, honestatis vitæ, &c. quæ specialiter à *Deciano* enumerantur.

Ex his omnibus summam colligendo intelligimus ius canonicum à civili, quoad pœnæ inflictionem in tribus præceptis differre.

Primo, quod ius canonicum iuri naturali & divino fortius insistit, nec peccatum inultum facillè patitur.

Secundo, quod rei veritatem magis, quam externam speciem, & præsumptionem attendat.

Tertio, quod pœnis utitur mitioribus, ad animæ salutem magis & correctionem potius, quam ad afflictionem, dolorem, au cruciatum ordinatis. *Maranta part. 3. pag. 26. Lancelot. de compar. in. can. & Casar. Canis de differentiis utriusque Laym. l. 1. tr. 4. c. 8. Arnold. Corvinus in Praef. Aphorism. in Can.*

VII. Omnis pœna à iure civili vel canonico statuta hodie arbitraria est, eam-

que iudex augere, & minuere potest, si causa rationabilis suadeat. Hanc esse communem opinionem si agatur de iure communi, testatur *Iul. Clarus §. fin. q. 85. n. 10.* quin etiam si agatur de statuto, licet aliis qui contradicant, *Menochius* verò *l. 1. q. 94.* rem hanc accuratè explicat. Neque cum dicimus omnem pœnam arbitrariam esse, de quolibet et iudice accipi debet, sed eo tantum, cuius illimitata potestas est: idque in illis casibus, in quibus iusta, & conveniens causa movere iudicem potest, ut bene declarat *Navarr. in Rubr. de iudiciis num. 102.* Causæ autem multæ sunt à *Bartolo* collectæ in *l. Quid ergò. ff. de his, qui notant infam. puta, senectus, iuventus, furor, ebrietas, calor iustus iracundiæ excellentia in aliqua arte vel ingenio.*

Aliqui cum *Reginaldo l. 25. num. 65. 7.* excipiunt crimina atrociora, cuius generis est homicidium ex insidiis commissum, latrocinia, & similia, ubi nullus iudex etiam parte consentiente relaxare pœnam queat, eò quod tali indulgentiæ reclamare Resp. censeatur.

VIII. Cum iudex Ecclesiasticus in omnibus circumspectus esse debeat, maxime cavebit, ne quando alia à canonicis decreta pœna est, pecuniariam imponat. Nam secundum canonum dispositionem, non verò cupiditatem suam iudicare debet. At cum certa pœna constituta non est, imponere licet etiam pecuniariam. *c. presbyteri. 2. hoc. tt. c. postulas Tit. de Iudais:* ita tamen, ut in pios usus convertatur *Conc. Trid. sess. 25. c. 3.* ne quidem officialibus loco mercedis tribuendo Pœnæ fore Ecclesiasticæ, aut Congregatio, piis locis sunt applicandæ:

nec valet consuetudo contraria, per quam pars pœnarum applicatur Vicario, vel Cameræ Episcopali, etiam in minima parte. *Piascius tamen part. 2. c. 4.* dicit, pœnam pecuniariam statuto impositam ab Episcopo retineri posse, quamvis honestius foret, in usus pios convertere. Nec sine causa Ecclesia quoque Fiscum habet, ut *Covarr. tradit. l. 2. Var. c. 9.* Quod verò pœnam in contractibus apponi solitam attinet, licet de iure exigi possit, de consuetudine tamen non exigi, nisi quatenus concurrat interesse. *arg. in c. Suam iun. Glo. fin. de pœnis. Tuschus, concl. 259.*

IX. Inter legalem & conventionalem pœnam hoc interest, quod illa strictioris interpretationis est. Nam si lege pœnali statutum sit, ut nisi certo temporis articulo aliquid peractum sit, pœna contrahatur, talis pœna non contrahitur, antequam tempus plene elapsum sit. At verò pœna conventionalis tunc contrahitur, cum tantum temporis effluxit per culpabilem moram, ut in eo, quod superest, certum sit perfici non posse. *l. cum stipulatus. l. in illa stipulatione.* Vbi *Gloss.* monet, quamvis ante elapsum terminum pœna contracta sit, exigi tamen non posse, donec dies advenerit. *Bart. l. Stipulatus. Sanch. l. 4. Moral. c. 22. n. 25.*

Notat præterea *Navarr. c. 23. n. 67.* conventionalem pœnam solvere neminem teneri in conscientia, nisi exigatur, excepta illa, quæ in satisfactionem parti debetur. *V. Less. c. 20. dub. 15. & qua diximus in part. 2. tit. 7. s. 2. d. 8.*

Idem de Voto pœnali iudicium esto Obligati te vovendo, nisi intra biduum adificationem templi perfecero, monasterium ingrediar, sed videns postea propter

moram culpabilem non futurum, & pro rogationem temporis impetras, non propterea liber es à pœna adiecta, nisi specialis in petendo dispensationem facta mentio sit. *Sanch. l. 4. Mor. c. 22.*

X. Quando certa pœna alicui delicto legibus constituta est, non sufficit, commississe delictum, sed insuper necessaria est sententia declaratoria: quin etiam, si pœna in mera passione consistit, ministrorum exequentium impetus expectari potest. Nam ratio & æquitas non patitur, ut reus ante cognitionem causæ, & condemnationem puniatur. *c. Susceptis. de causa possess. & proprietatis.* Hinc Ecclesiæ praxis est, ut hæreticus, licet bonorum suorum dominio à iure privetur, cedere tamen illis non teneatur, sed possidere & retinere queat, usque dum condemnetur, hoc est, declaratur verè pertinax esse. *Bern. Diaz. c. 115. Innoc. in c. Cum in nostris. de concess. præb.*

Idem de beneficiariis dicendum, qui etiam, cum Canones dicunt, ipso facto vacare beneficia, non tenentur tamen dimittere, donec sententia lata fuerit, sed declaratum, ex delicto reos esse. *Soto l. 1. q. 6. art. 6. Azor. 1. l. 5. c. 8. q. 4. Navar. c. 23. n. 66. Piasc. part. 2. c. 4. nu. 96. Anton. Peregrin. l. 4. de iure Fisci et. s. n. 8. Fill. tract. 21. c. 11. n. 423. Salas tr. 14. disp. 15. sect. 3.*

Quod verò spirituales pœnas attinet, cuiusmodi est excommunicatio, suspensio interdictum, & similes, absque morâ ligant. *V. Prolegom. § 8. n. 5.*

XI. In pœnalibus regulariter non fit extensio de casu in casum, nec de similibus ad similia. *v. grat.* Non valet consequentia. Furtum laqueo punitur, quæ per illud damnus inferitur bonis temporalibus.

talibus. Ergo detractio quoque quia bono nomine, & fama privat. Neque ista crimen læsæ Maiestatis humanæ puni- tur morte, & confiscatio bonorum. Ergo etiam crimen læsæ maiestatis divinæ. *c. Odiā. de reg. iur. in 6. l. Cū quidam. ff. de lib. & posthum. Salas disp. 21. sect. 5. Suar l. 6. de leg. c. 3. n. 9. Everh. in loco. A minor. n. 4. Barbof. axioma. 181. Navarr. c. 22. n. 74. V. Prolegom. §. 7. n. 3.*

Ob eandem causam pœna apposita contractui non extenditur ad quasi- contractum, nec vice versa. *Abb. in c. Qua frons de appellation. Barbof. in c. Decretum. Ne Clerici, vel Monachi. in 6.* Item pœna decreta alicui, & posteris ipsius usque ad certam generationem, non afficit illos, qui sunt in linea fœminina. *Vivianus in Ration. l. 5. pag. 245. Alagona in Compendio pag. 740. Barbof. in r. Vbicunque de poenis. Idem in aliis penè innumeris apparet. Roder. tamen 10. r. q. 67. art. 2. contrariæ opi- nioni insistens duplicem extensionem ad casus similes non parificatos ponit: unam quæ fiat ad pœnam ut ordinariam in lege omiffam; alteram quæ fiat ad pœnam legalein, ut arbitrariam: hanc licitam esse, illam verò illicitam. Ratiō, quia pœna legalis ordinaria legis auctoritate nititur, & quam talis, astringit iudicem, ut non alter, quàm secundum ipsam iudicet, atque ita tollitur extensio. Hoc autem in arbitraria pœna locum non habet. Verum meminisse poterat Rodericus ea, quæ arbitria sunt, in litera & mente legis non contineri; adeoque ad pœnam arbitri-ariam non extendi, nisi admodum improprie loqui velimus.*

XII. Idem delicti, & supplicii locus esse potest, & solet, neglecto originis, &

domicilii foro. *l. 1. C. Vbi de crim. agi oportet.* Quæstiones eorum criminum, quæ legibus, aut extra ordinem coercentur, ubi commissæ, vel inchoatæ sunt, vel ubi repertiuntur, qui rei esse perhibentur criminis, perfici debere, satis notum est. *Bartol. in l. 3. ff. de off. præsid. Vbi circa fin. Paulus l. C. pulchrè.* In mandatis Principum est, ut curet is, qui provinciæ præest, malis homini us provinciam purgare: nec distinguuntur, unde sint. *Paul. in Castr. in di l. 1. Gaill. l. 1. obs. 56. n. 8. & l. 2. obs. 36. n. 14. Hartman. pract. observ. 50. obs. 6. Covarr. pract. qq. c. 11. n. 3.* Nec una huius rei causa adducitur. *Primò*, reip, interest plurimum, scelera in eo loco, ubi patrata sunt puniri publicè, ut à similibus absterreantur pœnarum acerbitate territi. *l. Capitalium. §. famosos. ff. de pœn. Clem. 1. de off. ordinari. c. quapropter. 2. q. 2. c. Cum dilectus. de calumia.* *Secundò*, resp. in cuius territorio crimen committitur, speciali iniuria afficitur, subditi perturbantur, & scandalizantur. Equum propterea est, ut ab iisdem debita pœna plectatur, innocentia inter improbos ruta reddatur. *l. 3. & l. congruit. ff. de offic. præsidis.* *Tertiò* ex perfecta cognitione delicti pœnarum mensura dependet: illam verò in loco perpetracionis multò facilius, quàm alibi iudicem habiturum esse liquet. *Quartò* denique, si alibi, puta, in loco originis aut domicilii instituenda quæstio esset, pars læsa cum ingenti labore & impenta longum iter suscipere, & domesticarum rerum curam negligere cogeretur: quibus malis territi subinde mallent iniuriam sibi factam non prosequi, quàm aliis incommodis augere. *V. supra Tit. 2. §. 3. dub. 2.*

Hinc sequitur 1. in foro conscientie & longè

cc 33 longè

longè diversum modum procedendi esse, nec quemquam illi Sacerdoti, aut Curioni, quoad pœnam peccati, & absolutionis subici, in cuius parœcia deliquit. Prædictæ rationes enim non nisi in externo, & civili foro locum habent. *Covarr. loc. cit.*

2. Deprehensum reum in loco originis aut domicili ad locum delicti remittendum esse, quæ est *Regula Socini 338. ex Auth. Ut nulli. l. 1. §. Si vero quis.* sed exceptiones plures admittit apud eundem, quarum potissima, quòd hodie consuetudo contraria invaluit, ut ibi reus pœnam subire cogatur, ubi deprehensus est. *c. Si peccaverit 2. q. 1. Licet ratione de foro compet. Farinac. l. 1. tit. 1. q. 7. Limit. 11. Item q. 2. §. ex prædictis.* nec tenetur iudex loci non subordinatus alteri in eadem provincia ubi captus est reus, ad locum delicti remittere, nisi ex honestate quadam, & benevolentia, quam rogatus ab adversa parte, & iudice illius proprio impendet, uti Germaniæ nostræ mos est, cum protestatione, nullum ex tali actu præiudicium fore: quod etiam agnoscere, & scripto testari debent, quibus id obsequii præstatur. *V. Constitut. Imper. Anni 1559. Gaill. l. 1. de pace publ. c. 16. n. 30. & seq. Covarr. loc. cit. n. 5. Jul. Clar. l. 5. s. fin. q. 38. n. 19. & seq. Besold. part. 3. publ. quest. Conf. 131. Hartman. pract. observ. tit. 50. observ. 6. Fulv. Facian. consil. 46. Francis. Marcum part. 1. decis. 401. Melanion in Thesaur. iur. feud. Tit. 49. n. 2. & 3.*

Romæ deprehensos, qui extra illam quaecunque crimen perpetrarunt, ut in communi patria pœna non quidem ordinaria, sed arbitraria puniri, post alios testis est *Farinacius l. 1. tit. 1. quest. 7. §. Et ex his §. 2.*

§. 2.

Satisfit dubiis de pœna.

DVb. r. An, & quomodo affectus, & conatus ad peccandum puniatur?

Affectus & mera voluntas peccandi quamdiu later, nulla pœna plectitur, quia de occultis ne ius Curia, neque Ecclesia iudicat. 1. Cogitationis. *ff. de pœnis.* Actus conatus externus, etiam non secuto effectu punitur in multis casibus, perinde ac consummatum opus, quando nimirum non stat per conantem, quòd nimirum effectus sequatur. *Gigas de crim. les. majest. q. 66. 1. est crimen raptus. 1. Si quis non dicam rapere c. de Episc. & clericis.*

2. Læsa maiestatis, præsertim ex primo cap. *legis Julia:* ubi eadem severitate iura affectum cum effectu puniri volunt. *c. Quisquis. de pœnis. dist. 1. Clem. Pastoralis, de re iudic.*

3. Parricidii. Nam filius parricidii reus censetur, quando venenum emittit, ut patri daret, licet effectus non sequatur. *l. 1. ff. ad leg. Pomp. de parric.*

4. Assassinationis. Condemnatur enim tanquam sicarius, qui mandavit alicui per insidias alteri mortem inferre, quamvis postea mandatum revocet. *c. Pro humani §. fin. de homic.*

5. Infanticidii. Nam infantem qui occidere voluit, obnoxius capitali pœnæ est licet opere ipso non perfecerit. *c. Si quis de pœnis. dist. 1.*

6. Sodomii, ubi voluntas & conatus actui proximus sufficit, ut scelus ipsum consummasse putetur. Aliqui tamen con-

-trarium

cratim sentiunt. *Gail de pac. pub. c. 14. n. 26.*
 7. Lenocinii. Qui enim domi sui tra-
 ctatum de adulterio permisit, licet ibi-
 dem commissum non sit, lenocinio tene-
 tur. *l. Esiff. ad l. Inliam de adult. Hippol. in*
l. un. c. de raptor. Virg.

Denique generaliter in omnibus deli-
 ctis, quæ faciliè in consequentiam & exem-
 plum trahi possunt, affectus sine effectu
 puniuntur, licet mitiori pœna, quam effe-
 ctus, præfertim in materia statuaria. Nam
 quod delictum ex attentato æquiparetur
 perfecto operi, non ex rei veritate, sed fi-
 ctione procedit. Statuta autem purè, &
 naturaliter explicanda sunt. Multum pro-
 pterea boni iudicis arbitrio relinquitur.
Bald. Conf. 361. Fulg. Conf. 149. Boer. decis.
316. Decian. l. 9. c. 29. Clarus. q. 92. Tholosan.
l. 30. c. 2. n. 9. V. Felin. part. 3 in decretal. c.
fin. Gomez. tom. 111. c. 2. Card. Tusc. concl. 544.
Maranta pag. 45. Alex. Cast. Salic. & alii
apud eundem: quibus adde Comitol. l. 6. c. 18. &
24. Menoch. casu 359. & 360. Farin. qu. 17.
n. 49. Gail. l. de pace publ. c. 14. Tiraquel.
tr. de panis. causa 39. Barb. in c. Adolescens.
de despons. impub.

Dub. 2. An omnis conatus externus
 non secuto effectu pari cum illa pœna affi-
 ciatur?

R. Minimè, sed illum tantum ita pu-
 niri, qui proximus est operi perfecto, &
 consummato, cuiusmodi reperitur in eo,
 qui pudicitiam pueri, vel puellæ assentat:
 ubi si propter impedimenta extrinseca
 perficere non potuit, reus flagiti censetur,
 non secus, ac si plenè consummasset.
 Huius rei multa exempla numerat, & ex-
 plicat *Menoch. casu 360.* ostendens pœna
 extraordinaria puniri eos, qui qualicum-

que externo actu mentis suæ malitiam
 produnt. *Iul. Clarus autem §. fin. q. 91.* ge-
 nerali consuetudine per totum orbem re-
 ceptum dicit, non puniri affectum sine ef-
 fectu, quamvis ad externum actum des-
 ventum sit: quod multa limitatione indi-
 get, ut præced. Dub. indicavi, & latè ex-
 plicat *Card. Tusch. loc. cit.* Falsum insuper,
 & communi Theologorum doctrinæ
 contrarium est, hæresin purè mentalem
 ab Ecclesia puniri: quasi ea, quæ soli Deo
 nota sunt, humano iudicio, & supplicio
 subiaceant. Si tamen hæresin mente con-
 ceptam verbo, scripto quis manifestarit,
 reus iudicii erit. *Navarr. in c. cogitationis. de*
pœn. dist. 11. & c. xi. Manual. num. 22. Silv. V.
Hæresis. s. 2. n. 5. ubi ne quidem de dubi-
 procedendi licentiam Inquisitoribus per-
 mittit.

Dub. 3. Cui relinquenda electio, quan-
 do pœna alternativè constituta est?

R. Cum distinctione quando verba
 legis ad iudicem diriguntur. ipius est eli-
 gere. v. g. Vel puniat fustigatione, vel
 releget. Si verò ad eam dirigantur, eli-
 get reus. Aut Fisco 100. aureos inferat,
 aut migret; alterutrum suo pro motu fa-
 ciet. Ac si impersonaliter verba posita
 sint, puta, Luat in ære, vel in cute, quam-
 vis aliqui dubitent, rationi consonum est
 iudici optionem relinquere. Aliàs mi-
 tiorem pœnam temper reus eligit. Con-
 stat etiam ex *l. Respicendum. ff. de pœnis re-*
gulariter penes iudicem esse ponere, &
determinare pœnam. Menoch. quest. 94.
Cardin. Tuschus Conclus. 316. Decius in c.
Inter ceteras. de rescript. barb. in c. Iudai de
de lud. & sarrac. Item Reg. 70. de reg. iur. in
6. Armilla. V. Pœna in 8.

Dub. 4.

Dub. 4. An pro homicidio, adulterio, & similibus delictis possit lege aliqua vel statuto imponi pecuniaria pœna?

R. Ostiens. & Panorm. in c. 2. de delictis pueror. nec licere, nec expedire, tum quia homines exponerentur vanales ad delinquendum, tum quia ad perpetranda scelera fierent audaciores, cum plerique sic affecti sint, ut pecuniam expendere malint, quàm corpus cruciandum offerre. arg. l. In servorum. & l. Aut facta. ff. de poenis. Meritò etiam illud in regno Poloniæ statutum improbat, ut pro servi occisione nobilis certam pecuniæ summam pendat; sed capite luat, si ingenuum, aut nobilem occiderit. Iul. Clarus, §. Homicidium. n. 7. cum, qui occidit alium culpa sua, sed absque dolo, seu deliberato animo, pecuniaria pœna, vel exilio puniendum esse docet: pœnam verò homicidii deliberati esse capitis: atque ita excludit pecuniariam. l. §. 1. ff. de Sicariis. Vvesenb. l. 48. tit. tit. 19. Tholos. l. 36. c. 20. Farinac. q. 14. n. 6. Gaill. l. 2. obs. 110. Diaz. in Praxi. c. 144. Vallens. l. 5. n. 12. Menoch. casu 329. Mynsing. Cent. 6. obs. 97. Damhoud. c. 84. Hartman. l. 2. tit. 50. obs. 10. Ordinat. Criminales Caroli V. Imper. §. 150.

Dub. 5. Cui pœna pecuniaria applicari debeat?

R. Regulariter Fisco deberi, postquam satisfactum est parti, cuius interest, l. mulctar. C. de modo mulctar. l. 3. ff. de sepul. violato. Clarus §. fin. q. 105. Silv. V. Pœna q. 25. Everh. in loco A fisco ad Eccles. Fiscus enim est bursa commp'dorum. l. mancipia. C. de servis & fugitivis. Et quia Eccles. propriè non habet Fiscum, attrahere mulctam pecuniariam non potest. Barbosa. in c. Cum sit. de heret. & c. Licet. de poenis nisi fortè pro-

pter inopiam egeat, ut pro necessaria sustentatione accipiat. Maranta tamen part. 3. pag. 38. totam pecuniariam pœnam applicari vult parti, quæ civiliter agit, idque desiderat, eò quòd mallet tantam pecuniæ summam perdere, quàm talem iniuriam pati. Covarr. l. 2. Var. c. 9. cum ab Ecclesiastico iudice pœna infertur propter iniuriam, dimidiam partem dicit Ecclesie competere, cuius Rector ipse iniuriam passus existimatur, alteram partem in utilitatem læsi esse distribuendam. c. 2. de poenis. Negari enim non potest, ex delicto Ecclesiam, & ipsum clericum lædi. Quæ ratio, si quam vim habet, etiam reip. applicari potest, dicitque quilibet, etiam sæcularis iudex, dividenda multa est, pars inferenda Fisco, pars læso tribuenda. Atque ita fieri passim cernimus. Vnde non tam ius commune hic, quàm municipale, & cuiusque loci statuta attendenda sunt. Hæc de pœnali legati dicenda erant. Conventionalem in dubio parti tribuendam Navarrus pronunciat in Rubr. de iudiciis, quia contractus principaliter respiciunt contrahentes. c. Contractus de reg. iur. in 6. l. 1. §. si convenerit. ff. de possess. Vnde stylus aliquam per partem Fisco applicare solet, ut consulatur firmitati contractus. Zerola V. Pœna. Armilla eod. n. 4. Gloss. in Clement. Nolentes. de heret. Sanc. l. 3. Consil. c. un. dub. 8. Tufibus. cont. 240.

Dub. 6. An tempus pœnæ præfixum in odium negligentis currat ignorantis, & impedito?

Negligentia latè sumendo est omisio alicuius, quod fieri debet, & potest. Strictè verò est omisio actuum rationis, qui necessarii sunt, ut opus suo tempore fiat. Alii ita definiunt, ut sit cunctatio senear-

stas rationis, inefficaciter operando id, quod est jam bene consultatum, & iudicatum. Aliquando levis est, aliquando tam gravis, ut dolo comparetur. *Felin. in V. negligentia de rescript. Sylv. eod. Guido qu. 473.* Hoc posito Resp. cum Panorm. in c. quia diversitatem de concess. præbendæ. non currere l. Genero ff. de his, qui not. infam. Secus autem, si præfixum sit non in odium negligentis, sed in favorem alicujus. l. Genero ff. de his, qui not. infam. Ubi mulieri, quia mortem mariti ignorabat tempus anni currit, ut eodem tempore sumat, & ponat luctum, quo sumplisset sciens mariti sui mortem. Pari modo quamvis testamenti executor intra annum non potuerit exequi, executio ad Episcopum devolvitur. arg. l. nulli c. de Episc. & Cler. & c. nos quidem de testam. quia videlicet in favorem defuncti, non verò in odium executoris anni unius tempus præfixum est. *Angel. & Sylv. V. pœna nu. 17. Barb. in c. Cum sicut. de eo, qui mitt. in poss.*

Dub. 7. An pœna adjecta pacto solvendi certam summam v. gr. 100. aureorum non solventi nisi partem, imputanda sit in solidum, an verò pro parte non soluta tantum.

Resp. Jure Canonico tantum pro parte non soluta imputandam, nec ulterius quicquam debere, qui unam partem solvit. *Gloss. in V. persolutis Innoc. & alii apud Barbof. in c. 9. de pœnis.*

DIXI Jure Canonico. Quia de civili valde ambigitur, existimantque multi aliter ab illo disponi in l. heredes §. in illa ff. familia hercisc. l. sed an scire ff. de pignoris. Ut ut sit, in dubio Juri Pontificio deferendum est: cui omnino favet æquitas,

ut illud, quod semel expensum est, iterum non exigatur. Sed nihilominus difficultas remanet de opera, & labore conducto. Promisisti Titio te quatuor jugera araturum, vel Codicem aliquem descripturum, nec perfecisti ultra dimidium, nihilominus promissam mercedem exigis: quid hic juris? Rectè *Sylv. cum Panorm.* distinguit. Si pars operis perfecta tantum commodi adfert Titio, quantum tota & integra, si prostaretur, totam mercedem deberi, aliàs minimè. Verbi gratia. Biblia sola tantum valent, quantum addito Decreto Gratiani. Non est opus propterea totum describere. Unde sequitur, tibi qui duo jugera tantum arasti, & duo Evangelia tantum descripsisti, non nisi dimidiam mercedem deberi. Fieri tamen potest, ut contrahentes aliter se obligent, & in quolibet eventu in solidum teneatur, qui pactum violavit. Contractus enim ex conventionione legem accipiunt l. 1. §. si conveniat ff. de possess.

Dub. 8. An pœna pro crimine, imposita sine certo termino perpetua sit?

Resp. 1. Pœna per sententiam interdictoriam imposita non est perpetua, sed ad summum durat, dum Judex esse designat. l. fin ff. de pœn. Innocent. in c. quod translationem de off. Legati. Exemplum esto. Si privatus sis usu & exercitio artis Notariatus. Nam ut loco citat. dicitur. Præses ultra administrationis suæ tempus interdicere alicui arte sua non potest.

Resp. 2. Pœna per sententiam definitivam, siquidem æqualis & commensurata delicto est, perpetua esse potest. arg. l. si præses ff. de pœn. & confirmat Ecclesiastici

hæretici fori consuetudo, secundum quam non raro carceris perpetui supplicio pro delicti gravitate malefactores puniuntur. *c. ult. & penult. de hæret. Roseric. Tomo XI. quest. 22. art. 4. Bern. Diaz in pract. c. 148. Davalos Enchirid. iudicum c. 13. Piascius part. 2. c. 4. num. 89. Spatharius in Methodo tract. 9 c. 14. Barb. in c. Excommunicamus de Hæreticis.*

Dub. 9. An pœna arbitrio Iudicis commissa comprehendat etiam capitalem, seu mortis?

Resp. Baldus cum aliis multis laudatus à *Miranta pag. 44.* negativam partem tuetur, quæ haud dubiè mitior est: nec affirmantium rationes adeò duræ sunt, quin frangi queant, ut apud *Marantam* videbis. Eandem opinionem antefert *Menoch. l. 1. de arbitrar. quest. 86.* addens rationem quia in dubio mitior pœna intelligenda est. *l. in interpretatione ff. de pœn. & c. 18. Dist. 1. de pœnit.* Pœnæ molliendæ potius, quàm exasperandæ sunt. Excipit tamen supremum Magistratum, qui arbitrio sibi commisso mortem quoque arbitretur. *Tuschus Conclus. 217. Gomez l. 1. c. 6. Farinac. quest. 17. nu. 34. Fachin. l. 9. sup. 45.*

Dub. 10. Sempronius post commissum delictum furiosus est, licetne pœna vel suppliis illum afficere? Affirmativam partem aliqui colligunt ex *l. Divus ff. de off. prasidis.* Ubi legimus, si verò inter vallis quibusdam sensu sanior est, num fortè eo momento scelus admiserit, nec morbo ejus danda sit venia, diligenter explorabis: & si quid tale compereris, consules nos. *Item l. 1. ff. de pœn.* Quoties de delicto quaeritur, placuit, non eam

pœnam subire, quam debere, quem conditio ejus admittit eo tempore, quo sententia de ipso fertur, sed eam causam sustinere, quam sustineret, si eo tempore esset sententiam passus, cum deliquit. Denique superveniens furor, seu amentia non tollit obligationem præcedentem *l. furioso de his. qui sui, vel alieni juris sunt. l. si à reo s. si à furioso ff. de fidejussorib.* Negativam partem multò major pars sequitur apud *Fachin. l. 9. c. 3. 1.* Quia furiosus loco absentis, & quietentis est, per omnia, & in omnibus *l. 2 §. furiosus ff. de jure codicillor.* Sed absens non potest puniri pœna corporali. *l. absentem ff. de pœn.* ergò nec furiosus. 2. Furiosus non potest dici de crimine confessus aut convictus, cum absens censeatur. *l. qui sententiam C. de pœn.* 3. Pœna corporalis idè infligitur, ut affligat reum: furiosus autem ipso furore, & amentia sua satis affligitur. *l. Divus ff. de off. prasid.* Non est igitur alia & nova afflictione opus. Ex his sequi videtur, non quidem pœna corporali aliquis, sed tamen honorum publicatione, aut pecuniaria pœna affici posse, ut fufius protequitur *Meno h. de arbitrar. Casu 325 num. 12.* dicens hanc esse veriore, & receptiorem sententiam. A qua nihilominus recedens *Julius Clarus quest. 60.* ejusmodi reum Iudicis arbitrio puniendum esse pronunciat. *Fachinus* verò loco citato abstinendum inferiori Iudici, & superiorem consulendum suadet juxta *loco cit. Divus ff. de off. prasid.* Mibi negativa opinio præferenda videtur. Etenim ut nemo prudens prævio, vel honore afficiendum existimat furiosum, ita rationi dissonum videtur

videtur pœnam irrogare. Quis enim illius effectus, aut fructus speretur? Idem, dices, quem in equo, vel cane verberato experimur. Meruunt, & ablinent. Verbera igitur & his confimiles pœnæ adhibeantur.

Dub. 11. An & quomodo ad hæredes pœna defuncti pertineat?

Resp. Crimina morte extinguuntur, quorum iam Dist. 24. & nullus post mortem accusari potest. c. 1. 24. quest. 1. ideo nulla propriè dicta pœna ad hæredes transit. Satisfacere tamen aliquando tenentur pro defunctis, & compensare damna, ex bonis nimirum relictis. Nominè hereditatis enim credita & debita continentur. *l. hereditatis app. latio. ff. de verb. sign.* Tenentur item ad pœnam, quæ specialiter pœna legibus constituta est, uti factum in crimine hæresis, & læsæ majestatis. *l. cum à matre C. de rei vendic. Silv. V. Hæres §. 1. num. 4. Tholosan. l. 31. c. 36. num. 9. Armilla num. 1. Gaill. l. 2. observ. 2. num. 12. Azor. ut. l. 1. c. 18. quest. 7. Card. Tuschus Conclus. 267. V. quæ diximus in part. 2. tit. 3. §. 2.*

Dub. 12. An quis pro alio, cum ipse innocens sit, puniri queat?

Respondet Covarr. l. 2. *Vsr. cap. 8. num. 7.* Humana lex sanctissimè ex causis & propter reipublicæ utilitatem potest filios, & nepotes pœna honorum, aliæ simili afficere, ut passim legibus, & Canonibus sancitum est, & annotarunt *Augustinus, Decius, Thom. Alexandr. Alenf. Alphons. Castro, & alii.* Glossa item *Summa 1. quest. 1. & ibi DD.* Ita *Covarr.* Exempla si requiratis, innumera suppetunt, partim ex sa-

cris, partim ex profanis literis, ut videre est apud *Peckium in Reg. lur. 22.* Non debet aliquis alterius odio prægravari. Optimè *S. Thom. 12. q. 87. art. 8.* Si loquamur, inquit, de pœna pro peccato inflictâ, in quantum habet rationem pœnæ, sic solum unusquisque pro peccato suo punitur, quia actus peccati aliquid personale est. Si autem loquamur de pœnâ, ut habet rationem medicinæ, contingit, quod unus punitur pro peccato alterius: & sic puniuntur filii pro parentibus, & subditi pro Dominis, in quantum sunt quædam res illorum. ita tamen, quod si filius est particeps culpæ, hujusmodi pœnalis defectus habet rationem pœnæ, quoad utrimque videlicet eum, qui punitur, & eum pro quo punitur. Si verò non sit particeps culpæ habet rationem pœnæ quoad eum, pro quo punitur: ad eum verò qui punitur, rationem medicinæ tantum habet, non verò pœnæ, nisi per accidens, in quantum alterius peccato consentit. In bonis autem animæ nemo patitur detrimentum sine culpâ propriâ, & propter hoc talibus pœnis unus non punitur pro alio, quia quoad animam filius non est pars patris. Ita *Sanctus Thomas V. Iulius Mazzarin in psalmo 50. Conclus. 11.*

Dub. 13. An valeat statutum, ut unus pro alio puniatur?

Resp. Si iusta, & rationabilis causa sit, valere, ut communiter DD. sentiunt apud *Iulium Clarum §. fin. quest. 86. num. 5.* cum limitatione tamen,

ff. 2

tamen,

tamen, ut poena non sit corporalis, sed vel pecuniaria vel infamiae, sicut ex *l. Quisquis C ad l. ul. maiestatis patet*, ubi filii eorum, qui criminis laesae maiestatis rei sunt, & bonorum amissione, & honore privantur: quod licet durissimum videatur, tolerari tamen potest, & debet propter atrocitatem sceleris. Infert deinde *Clarus*, valere statutum, ut dominus puniatur pro familia delinquentem, intellige, quoad poenam pecuniariam: item, ut pater teneatur solvere condemnationem pro filio, usque ad legitimam. *Covar. l. 2. Var. c. 8. Tholos. de Rep. l. 26. c. 5. n. 23. Tuschus Concl. 212. Medina l. 2 q. 73 ar. 4. Tanner. 111. D. 4. q. 6. n. 151.* Huc pertinet illa iuris gentium consuetudo bello victos in servitutem trahendi. *l. hostes ff. de captiv.* Qui occidi poterant servantur, libertate adempta, quae non minima poena est. Quia dominio alieno contra naturam innocens subijcitur. *Silv. V. Servitus nn. 1. Navar. c. 17. n. 103. Az. 111. l. 1. c. 4. q. 4. Less. c. 5. Dub. 4. num. 12.*

DVB. 14. An poenae loco in perpetuum carcerem fontes condemnari queant.

De carcerum inventionem, usum, & fine multa scitu digna explicat *Tholos l. 31. c. 33.* ex quibus patet, longè alium hoc tempore, quam olim, carceris formam, modum, & usum esse. Nec idem fori civilis, & Canonici sensus. In civili carcer pro custodia tantum adhibetur, ut multis probat *Menochius Casu 305.* vel ad certum tempus, ut *lul. Clarus tradit §. fin. q. 46.* Ecclesiastici fori alia consuetudo est, de qua *Bern. Diaz in Practica crim. c. 126.* sequentia tradit.

I. Carceris usus seu finis duplex est. *Primo*, ut custodiae loco sit, dum de causa a-

gitur, & iudicium durat, pro quo sufficit praesumptio. *Secundo*, ut in poenam, & afflictionem serviat, quando Iudex sola hac poenam vindicant delictum intendit: in quo casu attendenda est personae dignitas, & carceris asperitas mitiganda. *Tertio* imponi potest per sententiam definitiva, aut temporarius, aut perpetuus carcer. *c. Quamvis de poen. in 6. c. si clericos. 15. de sent. excom. in 6. c. Dilectus de appellat. c. pen. & ult. de haeret. Davalos in Direct. Par. 2. c. 13. Tuschus. V. Carceris. concl. 85.*

II. Clericorum incarcerationio non leviter, nec passim facienda est, quia eius praedictum est irretractabile, ut notat *Bald. in l. 1. C. si in integr. restitutio postulet. Tuschus lo. cit. & Concl. 86.*

III. Curare debent ecclesiastici Iudices, ut Sacerdotum, & aliorum, qui in sacris constituti sunt, carcer non sit immundus, & equalidus, neque in eodem laici simul detineantur. Praelatos irregulares, & homicidas fieri, si tetro carcere clericum includant. *Menochius tradit Casu 305. ex Cardin. in Clem. l. 9. 7. De poenit. & remiss.* Addit carcerem non debere esse subterranum, nec valdè afflictivum, nisi causae gravitas exigat, quae tanta sit, ut ad torturam deveniri possit, ac debeat.

IV. Ad carcerem perpetuum damnati reos posse in duobus casibus. *Primo*, quando id in iure exprimitur, ut *c. pen. & ult. de haeret. Secundo* in casibus, in quibus propter atrocitatem delicti laico imponeretur poena mortis cum aliqua qualitate atroci, cuiusmodi est damnatio ad ignem, vel bestias. *Vallensis* è contra cum *Piascio* in solis casibus iure expressis perpetuum carcerem admittit.

V. Vigilandum Iudici ecclesiastico, ut perpe-

perpetuo carcere clausis alimenta non defint, ne fame necando incurrant irregularitatem, quemadmodum. *Abb. notat in c. à nobis. de Apost. Addit Barb. in c. Excommunicamus. de heret. moris olim fuisse, ut detrudendi in perpetuum carcerem, non solum verbaliter ab altaris ministerio removerentur, sed etiam actualiter degradarentur; hodie autem morem illum exolevisse. Denique Iudex clericum iniuste detrudens in carcerem excommunicatur. c. Si clericos. de sent. excomm. in 6. Insuper damnus, & iniuriarum compensare tenetur. *Davalot in Enchirid. Ind. Par. 2. c. 13. Moscon. l. 2. de iudiciis Par. 1. c. 5. Foller. in Pract. Crim. in V. vel inccerentur. Ign. Lopez. c. 127.**

DVB. 15. An verberum, & fastigationis poena clericis conveniat?

R. Cum *Pisecio par. 2. c. 4. n. 91.* Verberum poenam usitatam esse in clericis. c. 1. de calumniator. c. fin. dist. 35. Sed non nisi per clericum, clericus verberandus est, vel ipsum Iudicem. c. *Universtitatis. de sent. excom.* Episcopus autem ipse nullum percutere debet. c. *Non liceat. dist. 86.* Cavendum quoque, ne membrorum aliqua læsio, vel sanguinis effusio fiat: nec facile Sacerdotes eiusmodi poena afficiendi. Excipe atrociora delicta, qualia sunt, læsæ maiestatis, Magia, & hæc. enumerata apud *Zanger. Tract. de tort. c. 1. n. 64. 65. & 66.* in quibus clerici & Sacerdotes pariter cum laicis modo castigantur. Quod torturam attinet, cum de gravi crimine per semiplenam probationem suspectus est clericus, etiam in sacris ordinibus constitutus, torqueri potest, non tamen per laicum, nisi aliud consuetudo ferat. *Decianus l. 5. c. 36. Pisec. par. 2. c. 4. n. 92. Bern.*

Diaz, quic. 126. torturam clericorum monet non æquali severitate cum laicorum torturam faciendam. Obtinuit enim, & convenit etiam in eodem eum laicis delicto. lenius puniri, Addit ex confessione coram laico Iudice facta, torqueri non posse, quicquid in contrarium alii dicant. Similiter negat torquendum clericum esse quia in dicendo testimonio vacillavit: eò quod infamia præcedere debeat cum aliis sufficientibus indiciis, quæ probationem semiplenam efficiant. *Clarus q. 69. n. 2. Card. Tuschus Concl. 221. Ignat. Lopez in Pract. Crimin. c. 128. Zanger. de tort. c. 2.*

§. III.

De confiscatione bonorum.

I. **F**iscus est bursa Cæsaris, vel Principis: hodie saccus regius, in quo congregantur bona reorum, maxime proscriptorum. Alii vocant saccum sine conscientia, qui imburat omnia male acquisita. *l. in hæredem ff. de calum. & turpia* lucra ab hæredibus extorquet, licet crimina sint extincta *di. l. in hæredem sub init.* Merito igitur à nonnullis lienem comparatur: quia nimirum, ut humores noxii in lienem, ita reorum opes in Fiscum colliguntur, & servantur. Voracissimus siquidem, & capacissimus est. Denique quod non capit Christus, rapit Fiscus. c. *Maiores 16. q. 6. Mynsing §. Res fisci. Instit. de Vsup. Formaliter sumendo, est jus principis damnatorum bona capiendi, & utendi in vindictam delictorum. Gaill. l. 2. obs. 86. Tholos. l. 3. de rep. c. 9. num. 5. Prans. Marcus decis. 338. Schonborner l. 4. Polit. c. 15. Anton. Peragrinus de iure Fisci l. 4.*

p. 3. a quo etiam duplex Fiscus constitutus, Generalis & particularis. Generalis est Papæ, & Imperatoris, particularis Regum, Principum, & liberarum civitatum. p. II.

II. Bona Fiscu oillata, vel inferenda Fiscalia nominantur ff. & C. de jure Fisci. Itē de advocatis Fiscu: ad distinctionem vide licet eorum bonorum, quæ Princeps, ut privatus possidet. Fiscalia enim interpretata quidem numerantur aliquando, sed minus propriè, quàm patrimonialia, in que nullum sibi jus recipi vel communitas vendicat. Hinc ab Ulpiano l. 1. ff. ne quid in loco. Res fiscales, inquit, quasi propria, & privata Principis sunt: etsi quid controversiæ oriatur, in his præfecti earum Judices sunt. Acquiritur autem Fiscu vel ex causa intestati, vel ex testamento, vel ex delicto, vel ex indictione mulctæ, vel denique inventione thesauri in publico. V. Schönborner l. cit. qui etiam privilegia Fiscu numerat c. 18.

III. Jus confiscandi reorum bona Tholos. l. 31. c. 31. n. 6. regale vocat, quod nulli præterquam Principi conveniat, exceptis civitatibus liberis, quarum aliqua in Longobardiâ ab Imper. Friderico, & Henrico VI. acceperunt. Extrav. de pace Constantiæ c. nos Roman Imper. Idem jus in Gallia quibusdam Patriciis concessum esse ex conventionione cum Rege in ita; iudicibus quoque regiis, aliisque, qui merum & mixtū imperium habent. Dixeris non malè omnibus convenire, qui vel ordinariam, vel delegatam potestatem habent, exercendi iudicia, & decernendi supplicia. Quomobrem nec Ecclesiastici Prælati excludendi sunt, qui non minùs Fiscum habent, & nutriunt, quàm Principes sæculares.

Gloss. in c. quia diversitatem de concess. præb. Clem. 2. de Heret. Reinh. diff. 34. Schneiderr. l. 3. Inst. r. 1. n. 8. VVesemb. l. 48. ff. tit. 20. Ant. Peregrin. l. cit. Franc. Marc. Lecif. 339. n. 10.

IV. Confiscatio non unius generis, & moris est. Nam aliquando bona tantum confiscantur, aliquando corpus, & bona simul: ut cum mortis supplicio afficitur quis, aut civitatis, vel libertatis ademptio fit l. 1. ff. de bo. damn. l. bona fisco de jure fisci. Idem fit de crimine læsæ majestatis falsæ monetæ, divinationis, hæresis, & similitū. Bona autem sine corporali pœnâ innumeris penè modis Fiscu addicuntur. Omnia enim sceleratè acquisita Fiscu attrahit l. Lucius ff. de jure fisci. Præterea thesauri inventi, bona derelicta, adespota, & similia, de quibus V. l. Variæ causa. eod. & Az. in Sum. l. 7. n. 73. Nicol. Everh. in loco de Fiscu VVesembec. l. 48. ff. tit. 20. & C. 9. 49. num. 1. & 2.

V. Crimina propter quæ ipso jure, & facto bona publicantur, & Fiscu addicuntur, 12. sunt. Primum, incestu nuptiæ. §. 1. Auth. de incest. nupt. Mox rerum suarū casum imminere (Sancimus) C. eod. & utrobique DD. Bart. Bald. Angel. & alii. Prolixè Covarr. in tr. de sponsalib. c. 6. Modò desint liberi ex alio legit. matrimonio nati. Secundum læsæ majestatis. l. ex iudiciorum ff. de accus. l. penult. ff. ad l. iul. majest. & l. fin. C. eod. Intellige de duobus capitulis legis Iulie, cum quis nimirum vel contra Imperatorem, vel contra Remp. Roman. machinatus est malum. Pro aliis enim defuncti memoria non damnatur. di. l. fin. ff. ad l. iul. mai. & ibi notat Gloss. cum DD. Si autem propter illorum aliquod vivens damnatus fuerit, bona sua amittit, & Fiscu attrahit præter jura liberorum, ad cō

Idem ut nec legitimam filii deducant. Sin-
 minus, morte illius crimine extinguitur, etiā
 quoad bonorum publicationem. *Salic. in*
L. quisquis. C. eod. Roland. consil. 1. n. 22. Idē
 iuris an obtineat in Principibus, Marchio-
 nibus, & similibus, quorum dignitas impe-
 ratoria minor est, dubitatur. Quicquid
 verò in utramq; partē ex legibus probari
 queat, usus & consuetudo obtinuisse vido-
 tur ut eodē privilegio Principes eū Impe-
 ratore gaudeant, ii præsertim, qui omni
 modò, & magis independentē iurisdictione,
 nec exercent. Tantū namq; sibi in sua pro-
 vincia, quantum in universo imperio Im-
 peratori licere persuadent. Consuetudo
 igitur attendenda est. Tertium est crimen
 hæresis *l. 4. C. de hæret. c. Cum secundum de*
hæret. in 6. de quo solus ecclesiasticus Ju-
 dex cognoscit. Hæreticus enim ut ex plo-
 ratis esse possit, etiā inopia, & egestate la-
 borare debet. Publicatur autē, nullo filio-
 rum respectu habito, bona omnia mobilia,
 immobilia, iura quoque, & actiones, &
 quicquid ad eos quoquo modo pertinet:
 idq; à die commissi criminis, per omne tem-
 pus, quo permansit in hæresi. *c. cit. Cum se-*
cundum. l. 4. C. ad l. Iul. marcell. V. Simonca
c. 6. Quartum est repetundarum. *l. ex iudi-*
ciarum. eod. intra annū tamen à die mortis
 delinquentis. *l. 2. ff. ad l. Iul. repetund.* *Quin-*
tum peculatus, & de residuis. *l. fin. ff. ad l.*
Iul. pecul. intra quinquennium ex die com-
 missi criminis *l. peculatus ff. eod.* sextum
 apostasiæ à fide. Quicunq; enim à vera fi-
 de se secerit, accusari à quolibet, possunt.
 & cuncti bonis suis privantur in vita: post
 mortē verò, & intra quinquennium proxi-
 moribus ipsius qui Catholici sunt, bona
 deferuntur, eisq; interdicitur bonorum
 alienatio, & intestabiles redduntur. *l. 1. i. ff.*

trib. sequ. C. de Apostatis. c. Excommunicamus. de hæret. c. Cum secundum eod. in 6.
Septimum est Militiæ desertio. *l. 4. C. de re-*
militari. ubi Imper. Gordianus defuncto-
 rum in desertione bona confiscari, *Divus*
Marcus, & Antoninus pater meus consti-
 tuit. *Octavum* homicidium illius, in cuius
 bonis occisor successorem sperabat. Ab
 illo enim, & hærede ipsius bona Fiscus au-
 fert. *l. Lucius ff. de iure Fisci. Decimum* Tur-
 pis acquisitio, flagitio aliquo per defun-
 ctū commissio. *di. l. Laitus, & l. fin. ff. ad l.*
Iul. pecul. & l. in hæredō ff. de calumniator.
Undecimum. Fraus commissa in gabella
 præstanda. Intra quinquennium contra hæ-
 redes vindicatur. & in re ipsa. *l. commissa,*
& l. fraudati. ubi Bartol. & alii ff. de pub-
lic. l. 2. C. de vectigal. Glo. & Bart. in di. l.
Iudiciorum. Duodecimum est sui ipsius oc-
 ciso propter metum supplicii: si verò ob
 aliam causam putat alienum, vitæ radiū
 &c. manus sibi intulit, hæredem habebit
 ex testamento vel ab intestato. *l. 3. ff. de bo-*
nis eorum. l. 1. & 2. C. eod. cum Glo. & l. in
fraudem & eius bona ff. de iure fisci. In dq-
 bio non præsumitur supplicii metu inte-
 remisse se, ad effectum confiscandi bona,
 sed ob aliam quamcunque causam. *Alber-*
in Rubr. ff. eod. Decius Consil. 438. q. 1.

NOTA. Quamvis ita legibus determi-
 natum sit, ut in præced. diximus, hodie ni-
 hilominus usu receptum videtur, ut ex-
 cepto crimine hæresis & læsæ maiestatis,
 ob nullum aliud crimen bona publicentur,
 & Fisco inferantur, nisi statuto aliquo
 particulari iubeatur. *V. Anto. Peregrin. l. 5.*
De iure Fisci. tit. 1. n. 8.

Iam quod modū procedendi ostinet, &
 Vi statuti contra absentem procedi potest
 pro delicto aliquo ad sententiā definitivā.
 qua

qua condemnetur ad bonorum publicacionem. *Bart. in di. l. ex iudiciorum Bald. in l. data opera. n. 89. C. qui accusa. p. ff. 2. idē dicendum, si reus absens pro confesso habeatur. Glo. & DD. in l. pen. §. quod ait p. ror ff. Quod quisque iuris. 3. quodocumq; heredes defuncti infamia onerati, ad delendā ipsius innocentia volunt de crimine cognosci. Nam id iure conceditur. l. pen. §. Seia ff. de alim. leg. 4. cū processus formatus est, & factum ita liquidatum, ut sententia cōtra reum ferri possit: vel reus solenniter confessus esset delictum. In his casibus sententia declaratoria de confiscatione bonorum ferri potest, nisi hæres confessionē factā diluat, sicut innocentiam damnati quisquā demonstrat. *Bart. l. 1. de publ. ind. Curt. Cōsil. 60. n. 11. & 12. Menoc. Cōsil. 99. n. 175. Ant. Peregrin. l. 4. de iure fisci Tit. 5. Vvesenbec ff. l. 48. tit. 2. Baiardus ad q. 79. iul. clari §. fin. Tholosan. l. 31. c. 31. Azor l. 5. c. 7. q. 1.**

VI. Quando confiscatio bonorum fit, immobilia tribuuntur Fisco illius, in cuius territorio sita sunt. *l. Quicumque. §. Viuenti. C. de heret. Decian. l. 4. c. 26. num. 18.* Mobilia vero alibi existentia applicantur communitati Iudicis condemnantis. *c. 1. §. si maior Iudex de parc. iuram. firmanda l. 2. Feudor.* Clerici bona illi ecclesie adveniunt, à qua stipendium habuit, si pluribus seruitur, partitio fiet aliàs Fisco ecclesiastico. *Anton. Peregrin. l. 4. de iure Fisci. p. 317.* De emphyteuticis non liquet, ecclesie, an domino proprietatis tribuenda sint. Si autem ecclesia accipiat, obnoxia erit domino, & præstabit omnia ea, quæ clericus solebat præstare. Clerici non habentis beneficia in manus episcopi transferunt, in pios usus distribuenda. *V. Bern.*

Diaz in Pract. Crim. c. 134. Tholos. l. 3. c. 4. n. 3. Si plures unius loci domini sint, bona publicata accipiet, cuius ius potentius est: si verò contingat crimen confiscatione dignum committi sub dominio A. & huic ante condemnationem subrogari B. utri eorum debeatur confiscatio, dubitari potest, nisi fortè inter se de partiendo pacificentur.

VII. Non omnia bona confiscationis sententiæ obnoxia sunt, sed ut de particulariis & vilibus taceam. *de quib. Vvesenb. l. c. eximuntur primò portiones liberis, & uxotibus assignatæ. l. 1. §. 1. & l. Cū ratio ff. de bon. damn. l. fin. de bon. damn. l. fin. de bon. prescript.* Relinquitur autem liberis dimidia pars ex clementia principis *Iul. Clarus p. 78. n. 26.* Item beneficia ecclesiastica iam obtenta. *Covar. l. 2. Var. c. 8. n. 4. Secundo* ore damnata dos marito relinquitur, excepto crimine læsæ maiestatis, de vi publica, partidii, veneficii, assassinatoris, &c. in quibus tamen marito contra Fiscum salvæ actiones manent. *l. quinque legib. cum duab. sequ. de bon. damn.* Creditoribus quoque ius suum relinquitur, ut ex bonis damnati satisfiat: domino proprietatis quoque, si usufructus tollatur. *Tertio* non confiscantur à Iudice sæulari, quæ vel spiritualia, vel spiritualibus connexa sunt, ut jus patronatus. Facta autem confiscatione per Iudicem ecclesiasticum, liberatur quidem beneficium, sed ius patronatus non transit ad Fiscum, quia hoc feret in præiudiciū ipsius ecclesie: recipiet autem, cui aliàs per legitimam successionem debetur. *Franc. Leo Par. 2. c. 21.* *Quarto* eximuntur etiam bona ab hæretico acquisita post condemnationem: item peculium professionem filiorum

filiorum, nec publicantur adventitia tam quoad proprietatem, quàm quoad usum fructuum: multò minus peculium Castrense, majoratus, & similia, de quibus *Barb. in c. Vergentis de heret. Iul. Clar. q. 78. & Baiardum in ead. quest.* Nec dubitare licet de bonis restitutioni obnoxiiis, quæ nefas Fisco contingere: & si quid ex illis attraxerit, refundere tenetur *Azor in Summ. l. 7. tit. 73. Fachin. l. 9. c. 47. Gomez. l. 2. c. 15.*

VIII. An bonis mariti confiscatis uxor dos sua salva maneat, eamque à Fisco repetere possit, in dubio est? salvam manere, & repeti posse existimat *Andr. Gaill. l. 2. obs. 86. Colligitur ex l. ob maritorum C. ne uxor pro marito l. res uxoris C. de donat. inter virum, & uxorem.* tum quia tacitam hypothecam in bonis mariti habet, tum quia res cum onere suo ad Fiscum devolvitur, *l. si debitori ff. de fidejuss.* Nec obstat, quod tam Fiscus, quàm uxor tacitam hypothecam in bonis mariti obtinet, quoniam in pari utique magis privilegia, tã uxor præfertur. *Amplia. 1.* ut obtineat, quod diximus, etiamsi pars bonorum tantum Fisco illata sit. *2.* ut locum habeat in proscriptis ab Imperatore propter flagitium aliquod. Uxores enim dotem suam retinent, & exigunt. *3.* in aliis quoq; bonis jus suum uxoribus manet, puta, quæ ex testamento, vel ab intestato, quæque alio quolibet justo titulo obvenierunt. *4.* Uxor non dotata confiscatis mariti bonis, quadrantem capere potest. *auth. præterea C. unde vir & uxor:* quoniam illa quarta debetur illi ex provisione legis, & necessarium debitum appellatur. *Damboud. c. 66. Fachin. l. cit. Anton. peregrin. de jure Fisci l. 5. tit. 1. n. 30. & sequ.*

IX. Fiscus jure communi non habet alium Judicem, quàm Imperatorem agendo, & conveniendo. *l. 1. & 2. C. ubi fiscal. cause agantur.* adeoque regula. Quod actor forum rei sequi debeat, in Fisco locum non habet, sed Fiscus procurator ad suum tribunal omnes vocat. Porro fiscales causæ in Camerâ Imperiali tractandæ sunt. *part. 2. ordinat. tit. 20. §. fin.* Illarum verò aliquæ sunt ordinariæ, in quibus ordinarius, & consuetus juris ordo servatur. Ejusmodi sunt causæ fractæ pacis, exemptionum, pœnales, & his similes: aliæ extraordinariæ, in quibus de plano, & summarie agitur. Ejus generis sunt collectarum Imperii, quæ certam, & determinatam ex Matriculâ Imperii occurrente præstationem habent, in quibus à præcepto, seu monitorio, adeoque executione, tanquam super debitis liquidis ex statuum voluntate contractis absque strepitu judicii proceditur. *V. Gaill. l. 1. obs. 20.* ubi insuper notat, debitum fiscale ante diem quoque exigi posse, & causas altioris indaginis, sicut privatorum non summarie, sed consueto juris ordine tractandas esse. *l. 3. C. de conven. fisci debitoribus lib. 10. & l. defensionis C. de jure fisci.*

X. De bonis hæreticorum confiscatis *Barbosa in c. Vergentis de heret.* annotat sequentia *1.* in terris Ecclesiæ subjectis inferri Fisco Ecclesiæ: in terris Principum læcularium illorum Fisco, & ad hoc censuris compelli posse per magistratum Ecclesiasticum, nisi fortè propter seriam conversionem misericorditer condonare velit. *2.* filios hæreticorum amittere hæreditatem propter crimen parentis, quamvis ipsi Catholici forent, legitimam quoque

quoque, & alimenta: filia etiam dorem, licet Catholicæ sint. 3. Prædicta bona ipso jure confiscari à die, quo quis in hæresin incidit. c. secundum leges. de hæres. in 6. rei tamen non tenentur ea Fisco offerre ante sententiam Judicis; sed illorum possessionem retinent, usque dum declarentur hæretici esse. 4. Confiscari non tantum bona, sed usumfructum quoque. Item debita, & jura conditionata ex contractu orta, quamvis conditio impleatur post confiscationem. Idem universè dicendum de omnibus bonis, & juribus propriis condemnati, ut excludantur ea, quæ ad alios pertinent. Denique sciendum est, confiscationem bonorum manere integram, quamvis hæreticus resipiscat, & pœnitentiam agat. Conveniens tamen est, ut conversis & emendatis bona relinquatur c. cit. *Vergentis*. Adde, quod hæretico etiam de aliis criminibus accusato non permittitur procurator, vel advocatus. c. statuta 20. de hæres. *Simanca in Enchir. c. 56. Diaz. c. 114.*

§. IV.

Satisfit Dubis de confiscatione bonorum.

DUB. 1. Fiscus, an Ecclesia magis privilegiata sit?

R. sp. in jure æquiparari, adeoque ab uno ad alterum, utile, & forte argumentum sumi. l. fin. c. de Sacros. Eccles. §. finimus. junct. Gloss. in Auth. de non alien. reb. Eccles. & c. Quicquid ergo jun. Gloss. 23. qu. 4. Si ergo contingat decidi aliquid pro Fisco ad Ecclesiam & piam causam, valebit, attentâ rationis identitate, & quod

contrarium in Jure non sit expressum, *Abb. in c. ex literis de pign. Zer. part. 1. v. Fiscus. Eberhard. in loco à Fisco Franc. Luanus in tract. de privileg. Fisci*, qui centum quadraginta illi privilegia tribuit. Animosè magis, quam accuratè.

DUB. 2. An bona prohibita alienari, confiscari liceat? Affirmant aliqui, teste *Julio Claro l. 5. §. fin. quest. 78.* qui nihilominus oppositam sententiam uti communiorem præfert: secundum quam etiam Mediolani judicari solet. Pro ratione sufficere potest favoris præsumptio. Ideo enim potissimè bonorum alienatio legibus, aut moribus prohibetur, ut familiarum opes, & dignitas conservetur: ac nimis durum videtur, unius ob noxiam, aut furias omnes posteros majorum suorum fortunis privari, in fiscum translatâ bonorum possessione. Suos igitur intra limites Fiscus sese continens à rebus sacris, religiosis, dotalibus, & similibus manus absteineat, cum illas nec vendere, ut alias res, nec præscribere liceat, ut diximus *tt. 3. & 13. Cardin. Tschus Conclus. 261. Sylv. & al. Summ. Menoch. Casu 55 num. 4.*

DUB. 3. Titius antè commissum crimen vendidit Cajo bona sua, potestne Fiscus ea capere, postquam Titius deliquit?

Resp. Si animo non doloso facta venditio est, valebit, nec Fisco in ea bona ullum jus relinquatur. Esse communem opinionem testatur *Picus in l. post contractum ff. de donationib.* Si autem de fraude præsumptio sit, valida quidem erit venditio, sed à Fisco revocabitur. Verum quia periculum est ab immodi-

et cupiditate, signa minimè dubia requiruntur ad concludendum de fraude venditoris. *V. Clarum q. 78. nu. 17.* ubi addit, alienationem factam post delictum, sed ante sententiam declaratoriam, similiter valere, nec revocari posse, nisi appareat, contrahentem fuisse participem fraudis. Idem dicendum, si appellatum sit à sententia condemnatoria, nimirum pendente appellatione, si fiat alienatio, valituram, sed facta sententiæ confirmatione irritabitur. *Hypollitus singulari 314.*

Dub. 4. Tempore confiscationis hæreditas defertur reo, nunquid absolutâ confiscatione jus hæreditatis ad Fiscum pertinet?

Resp. Vel hæreditas delata ejusmodi est, ut ad hæredem extraneum venire possit, vel non. Si ad extraneum deferri potest, ejusdem capax est Fiscus: si verò non potest deferri, nihil ad illam juris Fiscus sibi arrogare potest. Ita communi sensu Doctores loqui. *Iason restatur in l. si quis mihi bona §. servus municipium ff. de acquir. hered. v. l. Clarum quaest. 78. num. 26. Gaill. l. 2. de pace publ. c. 14. n. 4.*

Dub. 5. An Fiscus aliis omnibus creditoribus præferatur?

Resp. Illis creditoribus præferri, qui hypothecam non habent in bonis debitoris. *l. 3. C. de jure Fisci, & ibi Bartol. & Angelus.* Imò pro censu, & tributis tacite oppignorata sunt Fisco omnia bona debitoris, & cum Fisco contrahentis. *l. 1. C. in quib. causis pignus tacite contrah.* Nec obest Fisco, si inter debitorem, & creditorem interverit pactum, quod creditor possidens fundum, pignorum

solvere tributum teneatur. *l. inter debitorem ff. de pactis v. Vurmserum l. 2. tt. 21.* qui notat Fiscum non præferri creditoribus expressam hypothecam habentibus, nec privato habenti anteriorem. *Covar. l. 1. Var. c. 16.* monet, lite inter privatum, & Fiscum suborta, possessione sua non posse privari privatum, ut apud Fiscum res, de quâ litigant, sequantur. *Glo. in l. res quæ ff. de jure Fisci l. ult. C. eodem titulo Gaill. l. 2. obs. 86. n. 7.*

Dub. 6. An Fiscus succedat natis ex incestuoso coitu?

Resp. Succedere, quando non habent liberos, exclusis illorum fratribus uterinis & sororibus, quamvis ex legitimo matrimonio procreati sint. *Matthesilan. in tract. de success. ab intest. Angel. Aresin. in §. Vulgò quasitos inst. de success. cogn. Mynsing. Centur. 3. observ. 91.* Addens, in Curia Imperiali Spirensi secundum hanc opinionem judicari. Et meritò Fiscus enim generaliter succedit in bonis, quando legitimi defuncti: ita, ut quicquid ex ejusmodi defectu caducum est, in hoc quasi barathrum præcipitur. *Schneidewin. l. 3. Inst. tt. 1. Gaill. l. 2. de pace publ. c. 14. num. 4. Tholoson. l. 23. c. 11. num. 7.* De successione illegitimorum vide, quæ diximus in parte 2. Titul. 4 §. 6.

Dub. 7. An, & quomodo propter negatas collectas, vel tributum bona reorum in Fiscum redigantur?

Resp. Illorum, qui censum, tributum, aut collectas Magistratui negant, aut cessant exhibere, bona sub hasta vendi, & fisco importari statuit Antonius Imperator. *l. 1. C. si propter public. pensationes. Silvest. v. Gabella §. 3. num. 26.*

De tempore difficultas est, an sufficiat unus annus, vel duo potius, aliudve tempus cessationis? variant enim plurimum Auctores apud *Menoch. Casu 55*. Sed *Baldi* opinio prævalet, arbitrio Judicis relinqui determinationem, à quo terminus assignatus, cum affluerit, licitum est Fisco manus injicere, capere, vel distrahere bona relinquentium. Ille igitur, ut conveniens videbitur, 10. 20. aut 30. dies pro termino constituere potest. Sed nunquid faciet absque monitione, & forma judicii? Minimè, ne quemadmodum Fiscus, etiam Judex sine conscientia esse videatur.

DUB. 8. Quid juris habeat Fiscus in defunctos, non condemnatos?

Resp. Cum quis læsæ majestatis reus ante condemnationem moritur, Fisco permissum est, actionem instituere, ut rei memoria damnetur, & sibi bona applicentur. *l. fin. C. ad l. lul. majest. & l. fin. ff. eod. l. ex judiciorum de accus. Anto. peregrinus l. 4. de jure Fisci pag. 306. 310.* Amplia, ut quod de crimine læsæ majestatis dictum est, locum habeat etiam in hæresi. Nam in illa mortuos Fiscus persequitur, & bona illorum sibi vendicat. *c. accusatus. de heret. l. Manichæos C. eod.* non quod post mortem excommunicentur, sed quia declarantur, in vita meruisse pœnam excommunicationis, & confiscationis: quemadmodum latius explicat *Barb. in c. sanè profertur 24 q. 1.* In aliis omnibus delictis bona morte damnatorum non tantum ascendentibus, & descendentibus, sed etiam lateralibus hæredibus usque ad tertium gradum relinquuntur Fisco excluso *V. Anto. peregr. l. cit. V. Wesenb. l. 48. ff. tit. 10. Menoch. q. 93. Laym. l. 3. tr. 6. c. 5. n. 17.*

§. V.
De Exilio, & Banno.

I. EXILII & Banni pœna olim, ut nunc quoque frequens, proscriptionem seu ejectionem quandam significat, qua uno aliquo reus, aut pluribus annis abesse compellitur. A Marcello triplex ponitur. Velenim certorum locorum interdictio est, vel lata fuga, cum omnia loca vetantur, præter certum aliquem, vel denique insulæ vinculum, id est, in insulam relegatio. *l. exilium est 5 de interd. & releg. l. 48. ff. tit. 22. Barardus ad q. 71. Juli. Clari duo alia connumerat, condemnationem in metallum, & in opus metalli, de quorum differentia est textus in lege Aut. damna §. Divi ff. de pœn.* Sed hæc minus propriè dicta acceptio est. Melius igitur dicemus, duo exilii genera esse, Deportationem, & Relegationem. Deportatio dicitur, quasi portatio de eo jure, quod quis habet in civitate ad exilium perpetuum, assignatâ illi provincia, ubi manendum sit: *l. inter pœnas ff. de interd. & releg.* libertatem tamen retinebat, ideoque capitis media diminutio censebatur. Per majorem enim servitus quoque addebatur. *Inst. de cap. dimin. §. minor. & l. ul. ff. eod. Silv. V. Bannum. num. 1.* A relegatione differt temporis diuturnitate, quia perpetua est, cum Relegatio certi temporis finem habeat. Præterea deportatio civitatem adimebat, Relegatio minime: item bona sua amittebat. Deportatus, relegatus è contra non amittebat. *l. relocator. ff. de interd. & releg.* Denique Deportatis certo spatio pœnæ locus circumscribitur: relegati exire tantum fines patriæ jubentur.

jubentur. Hoc tempore exilii ratio triplex est. Una extra civitatem pellit, altera intra civitatem coarctat, tertia in certo, & constituto loco reum constringit. Intra civitatem coarctantur, quorum præsentia utilis, absentia noxia censetur. Extra pelluntur, quorum ingenio, non fidimus. Certum locum præteribimus vagabundis, ne quolibet excurrentes malorum semina spargant. *Cujacius l. 6. c. 25. Damhau. in pract. Crim. c. 58. Vvesenbec. ff. l. 48. tit. 22.*

II. Quod veteres exilium, & proscriptionem, moderni Bannum vocant: quæ dictio barbara est, nec in Pandectis ullibi legitur. Canones tamen mentionem faciunt in *c. felix de poenis in c.* Hinc banniti, vulgò *Echter*, æquiparantur Deportatis, & Relegatis. teste *Gaill. l. 1. de pace public. num. 19.* qui addit, Bannum ut in Imperio viger, esse censuram judicalem, qua violatoribus pacis publicæ aqua & igni interdicitur, ita, ut à nemine in clientelam, fidem, aut amicitiam recipi, ab omnibus verò impunè, tam in persona, quam rebus offendi possint. Hinc cives esse desinunt, & communes omnium hostes efficiuntur. hostes dico, per delictum, & contumaciam, qua legum, & magistratum auctoritatem impugnat. *Zilertus Tom. II. Consil. 45 Anton. peregrinus l. 3. de jure Fisci p. 196. Silv. V. Bannum.*

III. Et si per exilium & Bannum privaricongat bonis, & privilegiis, magna tamen inter bonorum privationem, & Bannum differentia est. Nam primò bannitus juxta Imperii Germanici jus denunciatur, & publicatur sub dio, si Laicus est; in Consistorio, si Clericus: privatus autem sive exutus privilegiis non

item. *Secundò* Bannum non profertur sub conditione, & comminatione; privatio autem conditionem, & comminationem admittit. Subinde tamen, cum magnis Principibus bannum imminet, præmitti denunciatio solet, & prius Imperatori insinuatur, sed præter morem, ut *Mynsing annotavit in Cent. 5. obs. 58. V. Gaill loco cit. & Treutler. Vol. 1. Disp. 3. n. 5. Vvebnerum in obser. practicois litt. A. & B.*

IV. Placet quibusdam Deportationis loco reos gladio punire: alii exilium, seu bannum præferunt: melius illi Judices faciunt, qui cognita benè delicti qualitate, vel exilio multant delinquentes, vel ad triremes mittunt. Si insulæ habentur, quemadmodum apud Venetos, illis includere veterum exemplo nihil vetat, cum hac tamen cautione, ne interior Magistratus eam sibi potestatem vendicet, nisi ex peculiari mandato aut commissione. *Jul. Clarus quest. 67. num. 8.* qui etiam notat hodie in Ecclesia non esse morem reos in exilium mittendi, sed ejus loco in Monasterium intruduntur. *Foller. in pract. pag. 278. Alciat in c. cum non ab homine num. 10. de judic. Maranta pag. 50.* Neque id mirum, quoniam excommunicatio sufficiens, & magis conveniens poena pro Clericis videtur: exilio etiam seu banno æquiparatur. *Barbof. in c. Cum & plantare de privileg. n. 5. Schonborner l. 4. Polit. c. 8. §. Effectus banni.*

V. Regularem, & Monachum à Prælato suo in exilium damnari posse tradit *Emman. Roder. II. quest. 24. art. 1.* idque probat. Primò, quia eadem potestas Prælati Regularium convenit, cum proportionem, quam habent in Clericos suos Episcopi; his verò exilii poenam permittunt

tunc Canonēs. c. 1. de calumn. c. pen. de penitent. c. si qui 3. q. 4. c. Cum beatus. dist. 45. Idem de clericis affirmat. Ign. Lopez in Pract. Crimin. c. 137. addens clericum semel exilio damnatum ab episcopo, ex causa, & probatione subsistente, ab eodem revocari non posse.

Secundò, idem suadet utilitas tam reorum, tum innocentium inter quos peccarunt. Convenit enim inde corporaliter avelli, ubi quis illecebris servivit. Locus quippe in aspectu mentis ponit, quod ibi factum, & perpetratum est. Idem Prælati regularis tamen, nisi Statuta ordinis repugnent, moderari, & abbreviare exilij tempus poterit. V. Bern Diaz in Pract. cum 6. 136. Anton. Perez in Comm Reg. S. Bened. c. 28. nu. 12. Spatharigim in Methodo. Tr. 10. c. 19.

VI. Ius banni decernendi laicis soli Imperatori (in finibus Imperij scilicet) & Camera Imperiali competit. Argum. l. 1. ff. de legatis. Vbi §. 3. dicitur. Deportatos eos accipere debemus, quibus Princeps insulas assignavit, vel de quibus deportandis scripsit. intellige de banno communi, seu generali. Nam Imperij Principes quoque, & libera Civitates quædam idem sibi licere putant, ac prescribunt malefactores, in suo nimirum territorio. Decianus. l. 4. c. 29. n. 1. Quamobrem non banna, sed prescriptio, & relegationes propriè appellandæ sunt l. relegatorum. §. interdiceret ff. de interdi. & releg. At banniti ab Imperatore ubique terrarum, & locorum pro damnatis, & hostibus habendi sunt, uniuscuiusque voluntati ad lædendum, & occidendum expositi. V. Vehnerus lo. cit. Gaill. l. 1. de Pace publ. c. 9. num. 9. & c. 11. num. 3. Item l. 2.

c. 1. num. 28. Schonborner l. 4. Politic. c. 8. ubi simul notat, ecclesiasticas personas, quæ ratione feudorum, & regalium Imperatori subsunt, non ordinata banni pœna ab illo affici, sed regalibus, & privilegiis privari. Nec in feminas consueta banni sententia fertur, sed quadam similitudine personarum ecclesiasticarum bonis omnibus, beneficiis, favoribus, ac privilegiis iuris communis, & municipalis privantur. Simanca in Enchirid. c. 56.

VII. Et si communiter ad bannum sententia declaratoria prærequiritur. Gaill. l. 2. de pace pub. c. 3. num. 1. & 8 in atrocioribus tamen & notoriis criminibus non censetur esse necessaria, sed absque iudicati processu fit ab Imperatore, & specialibus sub dio per clangorem tubæ denunciantibus, & delicti qualitatem ex breviculo recitantibus. Quo facto ubique locorum edicta affiguntur, quibus bannum continetur: quæ declaratio iuris potius executio, quàm sententia est. In notoriis enim supervacua est probatio, & iudicatio, ut communiter DD. tradunt, inter quos Felinus in c. si diligenti num. 3. de fo. comp. in notorio crimine dicit reum defensionibus suis renunciare posse, quod aliàs non licet. Hippol. ad Rubr. C. de probat. Roland. consil. 48. num. 5. Mynfingerus in c. ent. 3. obs. 99. animadvertit, quando Princeps Imperij, vel status banno subicitur, illius subditos à iuramento fidei, litatis per Imperatorem liberari: quam potestatem Camera Spiritensis quoque habeat, & non raro exerceat. Vnde refellitur opinio existimantium à magistratu seculari nullum iuramentum relaxari posse. Iason l. n. ff. Qui sursare

faciendare coguntur. Covar. in c. quamvis pa. l. 3. Azor 1. l. 11. c. 10. q. 10. § 11. l. eff. c. 42. D. 12. n. 66 Laym. l. 4. Tr. 3. c. 11. nu. 9. Tholosan. l. 50 c. 12. V. qua diximus Tit. 1. §. 4. dub. 8.

VIII. Quemadmodum Imperiale ban-
num duplex est, unum ex contumacia, al-
terum ex delicto, ita modus quoque, &
effectus duplex reperitur. Nam sententia
banni propter delictum definitiva est:
propter contumaciam verò interlocuto-
ria: quoniam manente principali con-
troversia in decisa damnatur accusatus,
ut tanti mali horrore ad mentem redeat:
aut effectum quod attinet, impunè à quo-
libet occidi potest bannitus propter deli-
ctum, non item qui propter contuma-
ciam damnatus est. Neque enim eadem
ratio cogit pro hostibus habere contu-
maces, & sceleratos, atque perniciosos.
*Alex. in l. si mora. num. 13. ff. soluto ma-
tr. Hippol. consil. 372. Roland. Consil. 45.
num. 66. Ant. Peregrinus l. 3. de iurib
Fisci pug. 182. Menochius de arbitrar.
q. 90.*

IX. Non Imperator modò, sed Came-
ræ Iudex quoque, post longum temporis
intervallum bannitos absolvoe, & resti-
tuere in integrum potest. *Ordinat Came-
ræ Par. 3 et 46.* Equidem de banno prop-
ter contumaciam minor difficultas est,
quia purgationem facilius admittit, cum
non tam veritate, quam præsumptione
delicti annumeretur: quod verò ban-
num delicti attinet, mero favore, & gratia
Principis solvi potest. Id enim ut Impera-
tori tribuamus, præminencia potestatis
exigit. Quomodo autem absolutus recu-
peret honorem, privilegia, & bona sua ex
dictis liquet. *Tit. 13. §. 2. & pluribus expli-*

*cat. Andr. Gaill. l. 2. de Pace publ. c. 19. &
ex illo V. Vehnerus lo. cit.*

X. De tempore exilii notatu digna sunt
sequentia, de quibus ferè conveniunt
DD. 1. Si certum tempus præfixum sit, &
non observet illud reus, sed diminuat, in
pœnam duplicabitur. *l. Aut damnum. §.
quisquis ff. de pœnis. 2. Exilii tempus est
continuum, non verò interruptum, aut
interpolatum. argum. text. in l. capite ff.
de adulteriis. l. relegati ff. de pœnis In d
Glo. generaliter tradit, in dubio omne
tempus continuum esse. 3. Quando index
non præfigit certum tempus, sed exulare
iussit tempore indeterminato, dicendo
ex. gr. Condemno Stichum pœna exilii,
tunc intelligitur perpetuum tempus. *l. Ser-
vus C. de pœnis & ibi Cynus. Bart. Angel.
Salicet. & alii DD. 4. Durante exilii tem-
pore non potest inferior Iudex exulem
revocare. l. Relegati. ff. de pœnis, & ibi
DD. Nec sine ratione, quia Iudex post-
quam sententiam tulit, defunctus officio
est. *l. Iudex posteaquam ff. de re iudic. 5. Si
ad beneplacitum suum Iudex aliquè con-
demnatit, & paulò post moriatur idè Iu-
dex, aut ab officio removeatur, ipso iure
ceteris de sinere exilium, quia cum perso-
næ mutatione censetur mutata voluntas
ipius. l. 4. ff. locati. Vbi si quis locavit do-
mum, quod voluerit, eo mortuo statim
censetur revocata cõcessio, sive cõtractus.
Aliqui tamen manere exiliũ putant, & vo-
luntatè defuncti cum potestate in succes-
sorem transire, quod ut durum magis, ita
minus probabile est. *Gomez. To. 3. c. 8. vul.
clar. q. 71. n. 13. Barardus ad q. 71. Clavi.****

XI. An debitor obligare se possit ad
pœnam banni subeundã pro neglecta, vel
retardata solutione, querit. *Gaill. lo. cit.*
Cui.
R. non

Resp. Non posse. Quoniam ad temporalem poenam, qualis est banni, quo periculum vitæ continetur nemo se obligari potest, cum non sit Dominus vitæ, & membrorum suorum. *l. liber homo ff. ad l. Aquil. & liberum corpus æstimationem non recipit. l. 1. §. sed cum liber. & l. fin ff. de iis qui deiecer. & c.* Quam doctrinam à Theologis hausisse videntur Jurisperiti. *s. Thom. 22. quest. 61. art. 1. Cajet. Soto, Victoria, Less. c. 4. Dub. 10.*

§. VI.

Satisfit Dubiis de Exilio.

DUB. 1. Exilii & banni poena nunquid affici Universitas potest?

Resp. Possè, quando communi consilio, & opera deliquit, omnibus nimirum, vel majori parte exorbitante. Quia tamen ut plurimum innocentes, & mixti sunt pueri per ætatem immunes, exilii poena in pecuniariam converti solet. ut pro rata sua reorū quilibet solvat. Quocirca *Tholos. l. 35. c. 1. num. 18.* Civitates, æt, populus, & collegium ex delicto obligari, & puniri possunt, ut in eos detur actio. *Vlp. l. Metus §. advertendum ff. de eo, quod metus causa.* Punienda etiam in crimine atroci universitas omnis, ut de crimine idololatriæ *c. 13. Deuteron. c. si audiens 23. quest. 5.* Necabis omnes, qui sunt in ea civitate. Neque obstat, quod Universitas excommunicari nequit. *c. Romana §. in Vniversitatem de excomm. in 6.* quoniam id singulari iure prohibetur propter periculum animarum, ne innoxii puniantur. Sumpta tamen pro singularibus personis omnibus collectivè excommunicari potest, etiam sine Papa. *V. Silvest. V. Ex-*

communicatio §. 1. n. 10. Zerolam & alios Summ. eod.

DUB. 2. An bannitus Actoris personam aliquando sustinere in iudicio possit?

Resp. Non posse, sed omninò excludi, quoniam omni iure civium privatus inter mortuos connumeratur. *l. is qui hinc ff. de publ. act. Bart. in l. Cum mulier num. 5. ff. solu. matr. Bald. in l. 1. num. 4. c. de hered. in ff. ordinat. Camer. part. 2. tit. 2. §. 2.* Neque hic distinctio facienda est inter bannitos propter delictum, & bannitos propter contumaciam, quia citata Ordinatio omnium bannitorum actiones obligationes, pacta, & gesta pro irritis habet. Quod etiam iuri cõmuni consonum est. *c. Felicis 5. de pœnis in 6.* Nullus ei debita reddere, nullus in iudicio respondere teneatur. At, *inquis*, inchoatam antea litem prosequi bannito licebit.

Resp. Quicquid de iure communi sit, secundum Ordinationes Camerales Imperii non licet. Omnes enim omninò actiones, & iura simpliciter negantur, tanquam civiliter mortuo, cuius ut vita, sic operatio nulla est. *Mynsing. Cent. 3. obs. 30. Nullus in quest. 59 num. 153.* qui tamen concedit patri bannito pro filio agere in iudicio posse *Cardinal. Tuschus Conclus. 13.* Quod si verum est, pietatis, & paternæ affectionis favore nititur.

DUB. 3. An vocatus ab alio in ius comparere ut reus, seque defendere possit? Non videtur posse, quia reus excipiendo fit actor. *l. in exceptionibus ff. de probat. l. 1. ff. de except. l. si quidem C. eod. tit.* Nihilominus

Resp. Citatum comparere posse ut reum: tum quia iudicium redditur invitum, *l. inter stipulantem §. si Stichum ff. de verb. oblig. Gloss. in c. 1. v. interrogatus de iudic.*

judic. tum quia defensio juris naturalis est, nemini deneganda. *Clem. Pastoralis. de sent. & re jud. l. Divus ff. de adoption. At qui bannitus quando citatur, ad necessariam defensionem venit. Neque hic bannito favor aliquis, aut beneficium tribuitur, sed æquitati potius, & iudicio, quod non expedit irritum reddi, & mancum propter absentiam illius, cujus interest. Adde quod excommunicato comparetur: cui defensio conceditur. *Cardin. Tusch. lo. cit. num. 13. Gaill. l. 2. de pace publ. c. 12. num. 18 Nullus in tract. de bannitis part. 1. q. 62.**

Dub. 4. An bannitus in testem adhiberi queat?

Resp. Bannitum ex delicto non admitti propter infamiam *Mascard Concl. 1376 Farinac. quest. 56. num. 328. Barb. in c. nomine de testib. At bannitus contumacia, cum non censeatur infamis, admitti ad testimonium dicendum potest, idque ex communi opinione DD. *Bald. in c. super eo 4. de testibus. Alexand. de Nevo Consil. 8. Alberic. in part. 4. statutor. q. 72. Dub. 1. inque eum finem concedi quotidie saluum conductum bannitis, ut ad testimonium ferendum accedere possint, *lul. Clarus affirmat §. fin. quest. 71 num. 6. non sunt tamen integri testes. Quod si alicubi infamia notantur ex lege municipali, statuto, vel consuetudine, non valet Juris communis indulgentia, sed à testimonio repellentur. Quod etiam continget, si contumax habeatur pro confesso, & convicto. Tunc enim potius ob crimen, quam contumaciam proscriptus censetur.***

Dub. 5. An possit testamentum condere bannitus?

Resp. *lul. Clarus l. 3. §. Testamentum q. 19.*

posse testari eum, qui bannitus est simpliciter, hoc est, non addita mortis poena, idque non modò secundum Jus commune, sed etiam statuta particularia civitatis, à qua bannitus est, nisi expressè aliter cautum sit: imò quamvis bona ipsius confiscata essent, si quid post confiscationem acquisierit, de eo liberè testari posse. *Ita ille. Pro cujus opinione multos alios DD. allegat Cardinal. Tuschus Conclus. 12. Nobis autem alia via incedendum est. Nam si recipimus ea, quæ superius indicata sunt, banniti imperiales, cum Reipubl. hostes censeantur, omni Civium Romanorum jure privati ad testamenti confectioem non admittuntur, & illorum omnis dispositio, & ordinatio pro nulla, & irrita habetur, quia mortuorum ipstar velle & nolle non habent. *l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. l. 1. §. quidam ff. de bonor. possess. Anton. peregrinus l. 3. de jurib. Fisci pag. 186. Tholosan. l. 42. c. 8. num. 10.**

Dub. 6. An saltem capere aliquid ex testamento queat?

Resp. Si bannitus est ab Imperatore simpliciter, & hostis declaratus, non potest ex testamento, vel alia donatione quicquam accipere. Si autem à civitate aliqua bannitus, & ejectus est, secundum ipsius mores, & statuta judicandum erit. *lul. Clarus*, de Italia sua, & Mediolanensi civitate potissimè loquens ita distinguit. Si bannitus virtute statuti suæ civitatis non potest impunè offendi, capax est omnium successionum, quæ illi deferuntur, tam ex beneficio juris municipalis, quam ex dispositione Juris communis: si autem potest impunè offendi, non poterit succedere in hereditate sibi delata

h h

ex

Ex beneficio statutotum illius civitatis, erit tamen capax jurium, & successio- num, quæ illi deferuntur de jure commu- ni. Et hanc opinionem Bartol. dicit esse communem. *Alex. l. 1. n. 4. C. de hered. Instit. item Consil. 26. n. 2. & alii apud Clarum l. 3. §. Testamentum q. 20. n. 1.*

Dub. 7. An delictum banniti noceat agnatis in feudo? Certi juris est, Vasallo proscripto reverti feudum ad Domini- um suum. Sed cogita in banno suo defunctum esse Vasallum, nunquid à successione feudi agnati omnes exclu- duntur?

Resp. Ad institutionem feudi, & inve- stituræ conditiones respiciendæ sunt, indeque sumenda decisio. Feuda enim & Contractus ex conventionem legem acci- piunt: præterea, an defunctus contra do- minum feudi peccaverit. Si formula in- feudationis non resistit, nec læsus feudi Dominus est, agnatis manet successio, neque ut aliena culpa, aut fortuna gra- ventur, conveniens est. *c. non debet de Reg. Jur. m. 6.* Si autem iniquè cum Domino egerit bannitus, auctori suo culpa obe- rit, nec illius odio quisquam innocens jus suum in successione amittet. *V. Gaill. l. 2. de pace publ. c. 13.*

Dub. 8. Quis modus à banno liberan- di, & absolvendi? Solvi poss. bannum, & libertati restitui eos, qui damnati sunt, supra diximus: nunc de modo agitur, circa quem notentur sequentia.

Primo, cum unicuique licitum sit, san- guinem suum quomodocumque redime- re. *l. ff. de bonis eor qui an sen sibi mor. con- sci. & l. transigere C. de transact. de crimine factæ pacis, ante & post judicium transi- gi potest.* Imò per sententiam declara-

toriam bannito ob contumaciam vel deli- ctum, si velit, transactio permittitur, si damna refundere paratus sit, & cum procuratore Fisci ob publicam vindi- ctam in gratia redeat.

Secundo, etiam invito adversario ban- nitus liberari, & absolvi potest, si à Judice petat, & læsæ parti plene satisfaciatur. Et- enim damnorum compensatione, & so- lutione expensarum contumacia purga- tur. *c. ex literis de constitut. c. ex parte 1. de verb. signif.*

Tertio, si actor nolit exhibere desig- nationem damnorum, & expensarum, non propterea impeditur, aut retardabi- tur absolutio: sed Cameræ Judex imperabit reo, ut cum procuratore Fisci transigat, & offenso de damnis, atque ex- pensis cavere velit, eo quæ præstito im- pertiri absolutionem poterit.

Quarto, Ad bannum delicti quod atti- net, si illud ex atrocioribus fuerit, non se- pronum, & facitem ad liberandum Ju- dex ostendet, sed Imperatoris arbitrio remittet supplicanti. In aliis, quæ mi- nus atrocis, & perniciosæ Reipubl. sunt, pro qualitate facti, circumstantia per- sonarum, & adjunctorum absolutionis beneficium impertiat qui alias ejusmodi- licentiam habet. *Mynsing Cent. 5. obs. 11.*

Quinto, Bannitus personaliter com- parere debet, & absolutionem banni publicè accipere, ut qui publicè pacem violavit, publicè absolutionem conse- quatur. Convenit enim, ut quæ peccata manifesta sunt, non occulta, sed mani- festa correctione purgentur. *c. 1. de penis. & remiss. c. quod de his c. de cetero c. Tu nos. de sent. excommun.* Formam absolutionis invenies apud Andr. Gaill. l. 2. de pace publica

publica c. 18. num. 24. Treutler. Vol. 1. Disput. 4. num. 9. Vebner. in Verb. Acht, Bannu Schyvanman. l. 1. processuum c. 72.

§. VII.

De Infamia.

I Sifama est illæ dignitatis status, legibus ac moribus comprobatus, ut communiter DD. sensus fert. l. cognitionem ff. de var. & extraord. cognit. bene describitur Infamia, læsa dignitatis qualitas vita & moribus reprobata. Brevius dices Famæ privationem esse. Nomine dignitatis Azor l. 2. num. 12. intelligi vult non honorem publicum, seu æstimationem multorum ut aliàs solet, sed potentiam cuilibet homini à natura tributam, quatenus homo est. Homo enim dignior est omni creatura, cum ei omnia serviant. Sed nihil causæ est, cur à communi & recepto DD. sensu recedamus. Differt ab Ignominia, quod hæc imponitur ab eo, qui potest animadversione notare; cum infamia stet nexa in vulgi pectore, ut Varro loquitur Læsius c. 11. D. 1. Azor part. 11. l. 13 c. 6 §. quinto notandum. Silvest. Rodericq. IV. tit. 2. c. 13. Boeer. Disp. 2. Tho. 9. Treutler. Vol. 1. Disp. 8. num. 4. Em. Sa. V. Infamia num. 1.

II. Infamia duplex est Juris, & facti. Infamia juris sola auctoritate legis, vel Canonis nominatim infligitur. Unde ex famosis actionibus condemnatus justam nominis maculam contrahit. Infamia facti ex ipsa rei indignitate secundum censuram bonorum virorum est. l. 3 ff. de obsequiis à liberis, & libertis &c. Licet enim, inquit Paulus, verbis edicti non ha-

beantur infames ita condemnati, re tamen ipsa, & hominum opinione non effugiunt infamiæ notam. Non sufficit autem quorumlibet hominum opinio ad infamiam facti, sed illa quæ à viris probis, ac fide dignis, non ab inimicis, malevolis, infamibus, aut despectis ortum habet, l. Decurionum C. de pren. c. Cum in juventute de purgat. Can. De infamia facti vetus dictum est. Turpitude vitæ, infamia ejus est: & quædam flagitia ex natura sua dedecus habent. Azor 11. l. 6. c. 7. qu. 3. §. sciendum etiam Armilla V. Infamia. Porro hæc Infamia ut legalis censeatur, à jure habeat annexam maculam vel statuentem, vel approbante oportet. V. Gibalinum de irregular. pag. 373.

III. Juris infamia ex delictorum varietate duplex est. Nam primò oritur ex delicto proprio, cui leges infamiam addiderunt, vel per se, vel mediante iudicis sententia. Atrocior infamiam adferunt per se, ut lenocinium, usura, læsæ, majestatis crimen, & similia. In aliis regulariter iudicis sententia requiritur, sive publica, sive privata sint. Nam sola judicialis probatio, aut confessio criminis non habentis ipso jure infamiam annexam, neminem infamem reddit. Si tamen ex causa processus omittatur, & sententia, reus autem crimen confessus, aut in eo deprehensus sustigatione, aut simili poena castigetur, infamiam simul auferet. Iul. Clarus l. 5. quæst. 72. Comit. l. 6. quæst. 57. Tholos l. 31. c. 29. Secundò infamia oritur etiam ex alieno delicto, puta parentum, qui criminis læsæ majestatis rei sunt. l. quisquis. §. filiis C. ad l. Iul. majest. Similis infamia Jure Canonico

h h 2 ia

in *c. felicis de pen. in 6.* irrogatur filiis, & nepotibus eorum, qui S. R. E. Cardinalem hostiliter persequuntur: vel oritur ex vili conditione personarum, cujusmodi sunt histriones, lenones, & simil. Vel ex defectu legitimæ nativitatis, ut spurii contingit. *Abb. in c. per Venerabilem num. 3 qui filii sint legit.* quamvis illegitimi non simpliciter, sed quoad effectus quosdam infames censendi sint *Mol. tract. 4. qu. 7. Suar V. D. 50. Sect. 3. Tholos. l. 31. Syn. c. 29. Layman. l. 1. tract. 5. c. 4. Filliut. tract. 19. c. 8. Treutler. Vol. 1. Disp. 8. n. 5. & sequent.*

IV. Fieri potest, ut quis utroque jure, Civili, & Canonico simul infamis sit, communiter verò uno tantum. Neque enim omnis, qui jure civili infamis censetur, etiam Pontificio talis est. *c. Euphemium. & c. proximo 2. q. 3. in nubente secundo viro c. pen. de secund. nupt. l. 5. C. eod.* Ut plurimum tamen utraque conjunctim infamia reperitur, ita ut Jure Canonico infamis habeatur, qui in civili infamis reputatur. *c. Omnes verò 6 q. 1. Ubi Adrianus Papa.* Omnes infames esse dicimus, quos leges sæculi infames appellant. *V. Barb. ibi. Azor II. l. 6. c. 7. quæst. 3. Silv. V. Infamia num. 11. Panorm. in c. ex diligenti de Simon. Tholos. l. cit. num. 9.*

V. Infamia Jure Canonico irrogatur, vel ex peccato mortali, in quo notoriè peccator perseverat. *c. Testimonium. de rest. c. constituimus 3. quæst. 5. c. illi qui 6. quæst. 1.* Vel ex sententia excommunicationis *c. infames quæst. 1.* Ultramque absolutio Sacramentalis tollit, congrua satisfactione præstita. *c. illi qui c. præceptum 32. q. 5. Silv. l. cit.* Infames speciatim numerantur in *c. constituimus 3. q. 6. c. infames 6. q. 1. homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores,*

adulteri, incestuosi, venefici, perjuri, falsi testes, & similes, quos supra diximus Tit. V. s. 1. à testimonio ferendo repelli. *V. Piacetium part. 1. c. 1. §. de honest. vitæ.* Eiusdem fortis sunt hæretici, histriones, Ecclesiasticorum bonorum direptores, Simoniaci, calumniatores superiorum, Clerici sua culpa irregulares facti, & qui adversus Sacerdotes ex malitia armantur. *c. Sacerdotes 6 quæst. 1.* His addendos esse nominatim prævaricatores censet *Iul. Clarus quæst. 72. Roderic. verò II. quæst. 22. art. 6.* De regularibus loquens, Juris infamia notari fratres ait, qui ex suæ professionis gradu dejecti, & carceri mancipati, activa, & passiva voce carent: vel qui ut malefici, & detractores condemnati sunt, quod notatu dignum. Omnes enim ejusmodi ad testimonium ferendum, aut accusandum nullatenus idonei censentur. Cujus rei ratio est, quòd sicut Imperator auferens alicui insignia vel in exilium mittens, infamem eum reddit *ff. de his, qui nor. infam. ita.* & multò magis de supradictis intelligendum est. Eadem nota aspersi sunt, quos religio expulit, vel qui ab ea leviter si ipsos separarunt, aut fugerunt: quæ infamia duobus testibus probari debet secundum *Gotofredum, & Joannem Andrea. Ita Roder. IV. tit. 2. c. 13.*

VI. Sed benè à *Molina* annotatur in *Tract. IV. Disp. 8.* hoc tempore Juris Canonici rigor ille, ut ex quolibet peccato mortali infamia contrahatur, remissus est, nec tam strictè observatur, saltem respectu aliquorum effectuum; quamvis expediret, neminem nisi emendatione præmissa ad ordines sacros, & beneficia Ecclesiastica admittere. *Concil. Trid. Sess. 22. c. 1. Navar. Consil. 4. de regularib.* Multò minus

minus jure civili infamia cuiuslibet crimini addita est, ut continuo censeatur infamis, qui damnatus est: sed infames habentur, qui crimine publico tenentur, vel privato furti, bonorum vi raptorum, & iniuriarum. *l. infamem. 7. ff. de publ. iud.* De aliis pluribus *Iulianus, Caius, Ulpianus, Paulus, & alii. l. c. propriis titulis ff. de his qui notant. infamia. & C. eod. tit. innoc. in c. qualiter & quando. de accusat. Silvest. Arm. Taberna in V. infamia. Iul. Clarus. q. 72. Roder. Tom. 4. tit. 2. c. 13. Dynus in Reg. infamis. Barbo. in Reg. iur. in 6. infamis portat non pateant dignitatum.*

VII. Infamia facti seu popularis ingratii odiosi, & amari sunt. Nam i a ferendo testimonio reicit. *c. Constituimus. 3. q. 9. l. 3. §. lege Iulia ff. de testibus. 2. a munere Advocati, procuratoris, assessoris, & Iudicis. c. Infames. 3. q. 7. l. 1. §. ait prator. ff. de postulando. 3. ab omni dignitate generaliter excludit infamia, quæ iuris est. l. Ne quis. C. de decurion. Quæ verò facti est, seu popularis non excludit, à beneficiis, & dignitatibus ipso facto, sed iudicis sententia requiritur. *Car. Par. 7. c. 8. Mol. Tr. 4. q. 7. 4. non permittitur, ut infames sint arbitri. l. Pedius. 4. ff. de arb. 5. Ordinis laicri negantur. c. Omnipotens. de accus. c. tantum si. dist. 6. promoti etiam suspenduntur, c. sin. de postul. Pralator. 6. Si infamis institutus fuerit hæres, facit ut frater, qui alioqui repellitur ab inofficiosi testamenti querela contra testamentum fratris possit admitti. l. fratris. C. de inoffestam. 7. collationem beneficii factam infami, ipso jure nullam existimat. Panorm. licet superveniens non privet beneficio. Quæ opinio ut vera sit, nec de omni beneficio, etiam simplici, nec de qualibet, & unde**

cunq̄ue nata infamia intelligi debet. Illegitimos ad beneficia inhabiles esse diximus. *Par. 1. tit. 2. §. 1. Fill. Tract. 19. c. 8. V. Azor. II. l. 6. §. 7. q. 7. Tolet. l. 1. c. 62. Laym. l. 1. tit. 5. c. par. 5. c. 4.*

VIII. Infamia facti seu popularis Primò per contrarium factum tollitur. *Panorm. in c. Diligenti de Simonia. Silo. n. 7. Laym. l. 1. tit. 3. pa. 5. c. 4. n. 10. Secundo, per publicam, & constantem vitæ emendationem Navar. Consil. 3. de raptor. Tertiò per dispensationem principis, alteriusve Superioris ad id ius habentis. Panorm. in c. Cum te desent. & re iud. Armilla num. 10. Barb. in c. ex tuarum. de purg. Canon. Quarto. Iuris infamiam solus Princeps tollit in sibi subiectis: & Pontifex in omnibus clericis, & religiosis. *c. cum te desent. & re indicata. l. 1. ff. de postulando. Nec inferiori Principi, qui alium agnoscit ea potestas conceditur. c. Per Venerabilem. Qui filii sint legitimi. Denique à Regularibus infamiam non contractam iure communi Capitulum generale abstergit, vel ipse Generalis cum Definitoribus & collateralibus suis Roderic. To. 4. c. 13. nu. 26. Tholos. l. 4. Partuionum. tit. 9. c. 20. V. Venenbec. l. 3. tit. 2. num. 8. Silo. V. infamia. nu. 16. & 17. Armilla num. 6. Em. Sa. n. 3.**

IX. Si quis infamis absque dispensatione legitima ad Dignitatem aliquam electus fuerit, non propterea dispensatus censetur. *Exiipe, nisi summus Pontifex sciens infamem esse, nihilominus elegit, & instituit. Innoc. in c. Veniens. de fil. presb. Navar. c. 25. nu. 74. Si autem ignoret Pontifex, eligatque infamem, remanet nota aliis mediis abolenda: neque censeri potest verus prælatus, qui sic extollitur, sed electio ipso iure nulla censetur. Hoc ta-*

enem aliqui simulant, ut verum sit de infami notoria tantum, & infamia, quæ à Jure sit. Tunc nimirum ipso iure electionem nullam esse. *Abb. inter dilectos nu. 6. & c. super eo. de elect. Felin. in di. c. nu. 2. Navarr. in c. si quando. de Rescript. Bern. Diaz in Pract. Crim. c. 22. qui num. 2. pœnam clerici aleatoris esse putat, ut repellatur à beneficio obtinendo. Cæterum melius fuerit cum distinctione Quæstionem hanc decidere. Nam si infamia facti laboranti (Suppono per eam, quæ iuris est, beneficii collationem irritam reddi) beneficium conferatur, in foro externo invalida censetur collatio propter irregularitatem: in conscientia autem retinere poterit, modo paratus sit infamiam eluere, & remota irregularitate habilem se reddere. Cùm enim sic provisus nec à jure, nec ab homine condemnatus sit, non convenit tam gravem illi obligationem imponere, ut dimittere beneficium obtentum debeat, cuius recipiendi nulla unquam fortassis expectanda, aut speranda occasio sit. *Vallens. l. 1. de beneficiis. c. 17. Laym. l. 2. Tr. 5. c. 4. num. 6. Silv. V. Beneficium. §. 3. num. 1.**

X. Utùm infamia juris, & quæ ex illa nascitur irregularitas, contrahatur sola criminis admissione etiam occulta, in dubio est.

Affirmativa opinio tribuitur *Antonino Par. 3. tit. 28. c. 2. §. 9. & 7. Silvestro V. Irregularitas q. 14. Suar. V. Disp. 48. Sect. 1. num. 17. ubi docet: abstinendum esse ab actibus ordinum illi, qui occultè committit crimen cui infamia ipso iure annexa est. Idem Fillint tenet Tract. 19. c. 8. num. 208. E contra negant. Glo in c. Inquisitio*

nis de accus. Abb. in c. Ex tenore. de temp. por. ordin. Covar. l. 3. Var. c. 3. Navar. c. 27. num. 248. Coninck Disp. 18. Dub. 7. nu. 56. Henric. l. 13. c. 36. & l. 14. c. 5. num. 2. Avila Par. 7. D. 4. Dub. 7. concl. 1. quibus favet Regula desumpta ex. c. cit. de temp. ord. quod per nullum crimen occultum excepto homicidio irregularitas contrahatur: de cuius vero intellectu. V. Avilam par. 7. disp. 2. dub. 2.

R. Per commissionem criminis occulti, cui ipso iure annexa infamia est, infamia contrahitur fundamentaliter, & quasi in radice quæ infamia deinde per publicationem intra, vel extra iudicium efficitur formalis. Cùm enim ipso iure supponamus additam infamiam delicto, aliquem habere effectum debet, saltem incompletum. Quia verò infamia essentialiter consistit in diminutione famæ, ad hanc publicatio requiritur, qua facta infamia perfecta censetur, & irregularitas illi annexa contrahitur. *V. Gibalnum de irreg. pag. 386. An autem, quod aliqui quærunt, criminis infamia, & irregularitas per pœnitentiam tollatur, ex nu. 8. liquet, infamiam juris non nisi per Principis dispensationem tolli, & consequenter annexam illi irregularitatem tam diu manere, quamdiu infamia durat. Suar. lo. cit. Dynus in Reg. infamib. de Reg. iur. in 6. Layman. l. 1. Tr. 5. Par. 5. c. 4. num. 9. & 10. Piassec. Par. 1. c. 1. n. 28. & 26. Fillint lo. cit. num. 223. & seq. Quomodo infamia ex Iudicis sententia proveniens præcaveri, & evitari queat. V. apud Vvesenbecium. l. 3. ff. tit. 2. n. 9.*

§. VIII.

De privatione beneficii ecclesiastici.

I. QVemadmodum os bovi trituranti alligatur: Sicut Litæ verant, hoc est, iis qui altari deferviunt, alimenta subtrahere; ita ministros ecclesiæ qui muneri suo non vacant, sed negotia secularia spiritualibus anteponunt, æquitas suadet auferre beneficium, & emolumentis inde provenientibus exuere. Nullus tamen clericus secularis beneficio suo privandus est, nisi gravi crimine deliquerit. *c. Invensum 16 q. 7. ubi Glossa.* Non est ergo quis pro qualibet culpa deponendus. *c. 1. dist. 68.* nec quisquam privati suo beneficio sine culpa. *c. Satis perversum. dist. 56.* Regulares tamen Prælati pro levi culpa removeniuntur. *c. Per tuas. de Simo. Sic Glo.* Præterea licet grave crimen fuerit, pœnam privationis non irrogabit iudex, nisi talis iure expressum sit, ut multis allegatis probat. *Lopez in Pract. Crim. c. 134.* De beneficiis regularibus alia ratio est, quæ Prælati conferunt, & auferunt ex qualibet honesta causa. *V. Az. l. 12 c. 22 q. 10.*

II. Posito casu, quod iudex damnet Clericum de crimine, cui à jure imposita est privatio beneficii, non facta huius pœnamentione, sed alterius; ex gr. verberationis, subitum est, an privatus beneficio censeatur? Affirmandum censeo, si per crimine illud irregularis efficitur. Ad hoc enim nihil aliud requiritur, quàm crimen notorium esse, pro sola iudicis sententia sufficit. Secus, si crimini non est annexa irregularitas. Hæc enim non cuilibet delicto, sed illis tantum inesse censetur, quæ in ju-

re expressa sunt, ut cum aliis notat Covarr. in *Clem. si furiosus de homic. Par. 1. §. 1. n. 5.* Suarez V. *Disp. 50. Sect. 2. Vallens. lo. cit. n. 9.* Avila *Par. 7. Disp. 2. Dub. 6. Conclus. 40.* Quæ verò crimina sint, pro quibus ipso jure beneficiis suis priventur clerici: quæ item privationem illam mereantur, quantum sufficere videbatur, diximus in *Par. 1. Tit. 2. §. 6. num. 4. & 5.* ut minime necessarium videatur invidè denudè occurrere.

III. An privati beneficio propter crimen aliquod, fructus post commissum perceptos restituere teneantur, anceps questio est: de qua Scias, ait *lul. Clarus q. 73. nu. 9.* quod clericus committens delictum, propter quod privati possit beneficio, tunc habet ius in re, quousque sit privatus, postquam tamen eo privatus est, tenetur restituere fructus perceptos à die commissi delicti, vel quos percipere potuit, sive exrent, sive cõsumpti sint, & sive effectus sit locupletior, sive non. Et est communis opinio, ut testatur. *Diaz in Pract. crim. c. 123. Ita lul. Clarus cum aliis pluribus, Paul. à castro in l. 1. C. de his, quibus ut indignis, ubi referendo Guil. de Canno iisdem penè verbis restitutionem fructuum exigit, ei que adhærent Salic. Alexand. & Iason ibi. Hippol. quoq. singularibus suis inservit. n. 52.* nihil aliud tamè allegat, quàm aliquos ex citatis Doctoribus. Idem tribuitur *Baldo Angele, & Romano in l. divorzio ff. solv. matr. Nominatur etiam Decius Conf. 1. 8.* Contrariam nihilominus opinionem tueretur. *Cardinal. in Clem. Constitutionem. s. Ceterum in fine de elect. Philip. Cornucius in di. l. 1. C. de his, quibus ut indignis. & Felinus in c. de quarta col. 10. de prescript. ubi per septem fundamenta probat hoc.*

hoc esse verius, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Adde inter recentiores. *Anton. de Burgos in c. ad nostram. de empt. & vendit.* ubi à Felino recedens fundamenta ipsius convellit. Denique *Ign. Lopez in Pract. Crim. c. 134.* laudata *Pauli Castr.* opinione quasi communiore, probabile censet, quod quando clericus propter crimen ad restitutionem fructuum damnatur, damnari solum ex æquitate ad restitutionem perceptorum, non autem eorum, qui percipi potuerunt. Satis enim est ecclesiæ, cui applicandi sūt, si clericus restituat fructus quos percepit, quoniam vis illos consumpsit sine eo, quod tam strictè exactio fiat ab eo, sicut si spoliasset aliquē suo beneficio. Verum, quod de consumptis fructibus *Lopez* addit, restituendos esse, non video unde tanta obligatio manet, si Clericus post commissum delictum satisfecit muneris suo, & in usus necessarios insumpsit ea, quæ ratione beneficii sui percepit. Quocirca multò probabilius est clericum ipso iure privatum beneficio, si ea præstare pergat, ad quæ ratione illius obligatur, fructus inde perceptos retinere posse, donec illis per sententiam Iudicis spoliatur. *V. Avilam Par. 3 c. 6. Disp. 6. Escobar Tr. 4. Exam. 3. c. 5. num. 38. Suar. V. Disp. 40. Sess. 2. num. 21.*

§. IX.

De poena suspensionis.

I. S Vpsensio latè, & strictè accipitur. Latè significat separationem ab exercitio cuiuscunq̄ue potestatis, sive sacræ, sive profanæ ad certum tempus. Unde separatio ad tempus in officio advo-

cationis suspensio dicitur, & similiter in alio quocunq̄ue officio, seu munere Propriè & strictè in personis sacris duntaxat locum habet, cum ab executione muneris sui impediuntur. *Est igitur suspensio censura ecclesiastica, qua alicui persona ecclesiastica prohibetur ob culpam suam exercitium officii, vel beneficii ecclesiastici, sive ad certum tempus, sive in perpetuum. c. Quarenti de verb. significat. Sayrus l. 4. c. 1. Navar. c. 27. n. 151. Vallens. l. 5. tit. 39. §. 8. Avila Par. 3. D. 1. dub. 1.*

Variè dividitur. *Primo* in eam, quæ à beneficio tantum, eam, quæ tantum ab officio, & eam quæ ab utroq̄ue suspendit. *Secundo* suspensio ab officio alia est ab officio in totum, alia ab officio quoad partem duntaxat. *Tertio* alia est pœnalis, quæ fertur in pœnam delicti, alia medicinalis, quæ intenditur correctio, & emendatio suspensio. *Quarto* alia est temporalis, alia perpetua. Denique alia est à iure, alia ab homine. *Navar. l. c. n. 154. Bonac. To. 1. p. 423. Layman l. 1. Tr. 5. Par. 3. c. 1. num. 2. Avila Par. 3. disp. 1.*

II. Suspensio à divinis propriè est privatio officiorum pertinentium ad septem ordines ecclesiasticos, & septem horas Canonicas. *Martinus Papa. & Innoc. IV. in Conc. Lugdun. c. si quis 11. q. 3. c. 1. de sent. excom. in 6.* Non enim prohibetur, quicquid divinum est, sed ea tantum, quæ ad officium speciale pertinent. Quamobrem *Innocentius IV.* loco cit. dicit, ita suspensum à divinis confiteri posse peccata sua, communicare, legere horas Canonicas, assistere sacris, cantare in choro, baptizare sine sollemnitate, benedicere mensam privatam: quia hæc & similia non deputantur alicui officio speciali à iure, constitutione,

ratione, vel consuetudine, cum ad ea qui-
libet Christianus habeat potestatem. At
verò usus solennis Acolutorum ad defe-
rendos cereos, Subdiaconorum, & Dia-
conorum, presbyterorū, aliorumque sa-
crotum ministeriorum prohibetur in sus-
pensione à divinis, quia usus eiuscemodi
censetur proprius alicui officio speciali,
quod eam ob causam institutum est. *Ro-
der. Tom. 1. q. 26. artic. 14. Avila Par. 3.
pag. 213.*

III. Non tantum privati, & singulares,
sed Universitas quoque, & Communitas
suspendi potest. *c. an ne sede vacante in 6.
& Romana c. si sententia. de sent. excomm. in 6.
6. Cont. Trid. Sess. 24. c. 16.* Et ratio præstò
est quia Communitas, Collegium, Capi-
tulum, etiam ut sic, capax est culpæ, benefi-
cii, privilegii, & similibus, ergò etiam
privationis illorum. *Navarr. l. cit. n. 165. &
Consil. 40. Henric. l. 24. c. 25.* Alia ratio ex-
communicationis est, ut infra patebit §.
21. Monet tamen *Suarez V. Disp. 28. Sect.
3.* Suspensionem ab officio, quantum ad
actus ordinis propriè in Capitulum ut sic,
non cadere, quia eiusmodi non fiunt per
totam Communitatem, sed speciales per-
sonas. Caterum in tali suspensione, quan-
do fit propter delictum membrorum
Communitatis V. g. Capitularium, qui in-
nocens est, excusatur. At quando fit ob
culpam illius, qui præest, V. gr. episcopi,
aut Decani, omnes simul tenentur. Neque
id mirum videri debet, cum in aliis quo-
que eventibus propter communitatem in
ea contenti innocentes aliquo bono pri-
ventur. *Navar. Consil. 40. Avila de Cen-
sur Par. 3. Disp. 3. Dub. 2. Diana Par. 5. Tr. 10.
Resol. 22. Suarez V. disp. 28. Sect. 3. Emm.
Sa n. 13.*

IV. Cum absque limitatione fertur sus-
pensio, à beneficio, & officio simul sus-
pendit; in qua verò effectus aliquis parti-
cularis exprimitur, ultra se non extendit.
Censura enim nõ operatur ultra id, quod
significat. Hinc episcopus ab officio Pon-
tificali suspensus intelligitur tantum sus-
pensus ab iis, quæ ad usum ordinis episco-
pali pertinent, cuiusmodi est, confirma-
re, consecrare ecclesias, ordines conferre,
& similia. Excipiuntur ergò, quæ iurisdic-
tionis sunt, ut conferre beneficia, ex-
communicare & similia. Neque suspensus
censetur à celebratione Missæ, auditione
confessionum, & reliquorum eiusdem ge-
neris. *Bonac. lo. cit. n. 4. Zerola P. 1. num. 2.
Navar. nu. 160. Henric. n. 1. Silvest. Q. 5.
Tabien. num. 4. Layman l. 1. Tr. 5. Par. 3. c.
Avila Par. 3. Disp. 2. Concl. 5. Armilla n. 4.
§ 9.* Vicissim suspensus ab ordine, non est
suspensus ab actibus Iurisdictionis. Iuris-
dictio enim absque ordine consistit, ut in
eo patet, qui electus & confirmatus epis-
copus est: quem nemo dubitat etiam ante
consecrationem ea, quæ ad Iurisdictionem
spectant, exercere posse. *V. qua dix.
Par. 1. Tit. 4. §. 2.*

Similiter ab officio suspensus non ha-
beret à beneficio suspensus, & beneficii
fructibus, nisi indirectè, quatenus per sus-
pensionem impeditur, ne fungatur mu-
nere suo. At qui ab inferiori ordine sus-
penditur, nec illum, nec illo maiorem e-
xercere potest, ex communi Regula. *Cui
non licet, quod minus, nec licere debet, quod
maius est.* Sed à Superiori ordine suspen-
sus ea, quæ inferioris ordinis, efficere non
prohibetur. *Piassec Par. 2. c. 4. n. 78. Vallens.
l. 5. tit. 39. §. 10. Avila. lo. cit. Tholos. l. 1. c. 45.
n. 6. Barbos. in c. Taurum. de Privil. nu. 29.*

V. Cum quis illimitate ab officio suspenditur, ab officio ordinis, & simul iurisdictionis suspensus censetur. Verum ab officio simpliciter suspensus non censetur suspensus etiã à beneficio ut n. præc. diximus modò per aliũ obligationi suã satisfaciãt, quia beneficium propter officium datur *Cardin. Tuschus V. Beneficium in concl. 53. Bonac. n. 9. & 10.*

Et vicissim suspensus à beneficio non intelligitur ab officio suspensus licet propter officium habeat beneficium, nec privatur usu, & exercitio rerum spiritualium, ac temporalium: ac proinde potest, si aliã potestatem habet, conferre alteri beneficium. Fructus autem intermedii temporis in utilitatem ecclesiã applicandi sunt, detractis, quã substituto propter operam & laborem suum, tribuuntur. *Abb. in c. cum Antoniensis n. 10. cum Gloss. ibi V. Admiserant. Suar. Disp. 27. num. 34. Diana Par. 5. Tr. 10. Resol. 1. & seq.*

VI. Qui propter contumaciam suspensus est, de fructibus beneficii sui non potest quicquam percipere. Cum enim in potestate ipsius sit liberare se à suspensione per emendationem, & resipiscenciam, sibi imputet mala, quã ex contumacia nõ sublata nascuntur. Qui autem in alterius delicti pœnam suspensus est, ne indecorẽ cogatur fodere, aut mendicare, necessaria & congrua sustentatione fieri potest. *Laym. loc. cit. n. 4. Escob. c. 5. n. 49.*

VII. Ab ingressu ecclesiã suspensus impeditur ab executione ordinum intra ecclesiã, & ab auditione divinorum officiorum: poterit in ecclesiã tamen Sacramenta percipere, orare, & recitare horas, cum non celebratur divinum officium, pertransire etiã non hærendo, aut com-

morando in ecclesiã. Quod si illum contingat mori cum signis verã pœnitentiã, censetur à suspensione, & interdicto liberatus, adeo quẽ in loco sacro humari potest. *Navar. c. 27. n. 170. Coninck Disp. 17. num. 59.*

NOTAT præterea *Henriquez* huius generis suspensionem potius interdiciũ esse. Suspensus enim, propriẽ loquendo, nec ab auditione rei Sacrã, nec Sepultura arceretur. Addit *Piassecius Par. 2. c. 4. n. 78.* suspensum ab ingressu ecclesiã irregularem fieri, si in ea exerceat actum aliquem ordini sacro deputatum: si tamen exerceat domi, vel in Oratorio privato, non incurret. *V. Ign. Lopez in Pract. Crim. c. 132.* ubi notat, non fieri irregularem, si in Oratorio strictẽ sumpto celebret.

VIII. Suspendio ab homine scripto faciendã est cum expressiõne causã, & instrumentum suspensio intra mensem exhibendum, si petatur. *c. 1. de sent. excomm. in 6.* Id iudex si non fecerit, suspensionem ab ingressu ecclesiã incurrit per unum mensem, quo tamen exacto statim absolutus censetur. Si autem propter contumaciam ferenda sit, monitio permissa debet. *Bern. Diaz. in Pract. Crim. c. 122. Ign. Lopez c. 133.* Calus verò, in quibus ipso iure Suspendio contrahitur, explicatos invenies apud *Silvestr. V. suspensio num. 6. Suar. To. 5. Disp. 31. Av. lam. D. 5. Dub. 5. Navarr. c. 27. nu. 54. Henriq. l. 13. c. 36. usque ad 40. Escobar. Tr. 4. Exam. 3. numerat pro Episcopis 24. pro Capitulis 4. pro religiosis 9. pro clericis 38. Escobar. Calus verò, quibus expresse suspenditur episcopus, enumerat *Piassecius Par. 2. c. 4. nu. 80. & seq.* admonens simul, nunquam censeri episcopum suspensum, nisi de illo mentio expressa*

expressa fiat. c. *Quia periculosum desent. excomm.* Idem est de Cardinali etiam non episcopo, de rege item, & Imperatore, qui potest suspendi ab ea iurisdictione ecclesiastica, quam habet ad presentandum episcopos

IX. Ad suspensionem inferendam sufficere potest peccatum Veniale. Certè excommunicatio minor, maioribus bonis privat, Sacramentorum receptione nimirum, & tamen pro levi culpa imponitur. Ita *Caet. in sum V. Suspendio. Armilla eod. V. num. 1. Soto in 4. dist. 22. qu. 3. artic. 1. Navar. c. 27. n. 151. Medina in sum. l. 1. c. 11. §. 8. Henr. l. 1. c. 34. n. 1. Avila Par. 3. Disp. 3. D. 3. Suarez. Disp. 28. Sect. 4. nu. 7.* Quis enim mortaliter delinquere credat illum, qui una aliqua electione à formâ præscripta declinat, vel unius diei distributiones immeritò recipiat? Contrarium hoc tempore plerique Theologi tenent, & meritò, quia suspensionis pœna per se maior est, quam ut levis ad illam culpa sufficiat. Quocirca (quod attentè observandum monet Suarius) si propter crimen aliquod gravis suspensio ab officio & beneficio imponatur, & committens eiusmodi actum non nisi venialiter peccet, non incurret pœnam suspensionis, undecunque proveniat illius actus levitas à mortali peccato excusans. Præterea si præxim spectas, nunquam suspenditur à iure quisquam, nisi propter peccatum mortale. *Avila l. cit. Coton in Sum. Diana V. Censura. n. 16.*

X. Qui suspensionem violat, exercendo actum prohibitum, mortaliter peccat, nisi materiz levitas, vel alia eum circumstantia excuset. Mortaliter peccare liquet, quia in re gravi non servat præceptum ecclesiæ, Quod verò per levitatem materiz,

aliasque circumstantias minuatur culpa, aliis etiam in casibus usu venit. *l. 2. q. 7. a. 7.* Hoc loco autem levis materia censetur, si suspensus à iurisdictione recipiat unum testem, vel suspensus ab ordine exerceat unum actum ordini minori annexum, vel suspensus ab ingressu ecclesiæ commoretur in ea per exiguum tempus, quando celebrantur divina. *Avila P. 3. Disp. 2. Dub. 2. Ledesma Par. 2. q. 26. ar. 2. Henr. c. 33. n. 1. Toletus l. 1. c. 45. n. 1. Ejeobar. Tr. 4. Exam. 3. c. 3.*

XI. Suspensus non est ab aliis necessariò vitandus, etiam denunciatus, quoniam id nullo iure cautum reperitur. Lex Charitatis tamen suadet, ut clericum ab officio suspensum sine causa non inducam, V. g. ad celebrandum, quando is sine peccato, & irregularitatis nota id facere non potest. Similiter ipse cum aliis familiariter agendo non peccat, convenienter Extravag. Concil. Constantiensis, quo eiusmodi communicatio indulgetur excepto clerici notorio percussore. *Reginald l. 32. Tr. 2. c. 21. n. 33. Laym lo. cit. n. ult. Coninck To. 11. D. 15. Dub. 2. Contrarium asserit. Navar. c. 27. n. 163. & Tolet l. 1. c. 45. n. 4.* peccate scilicet mortaliter, qui cù suspensus denunciato communicant in iis, in quibus suspensus est Quod admitti potest, de communicatione, quæ non fit sine cooperatione ad peccatum ut *Suar. explicat. Disp. 28. Sect. 5. nu. 6.* vel quando cooperatur alicui iurisdictionis, qua privatus est suspensus. *Avila dub. 4. Concl. 2.*

XII. Episcopus absolvere potest subditos tuos à suspensione perpetuâ etiam summo Pontifici reservata, si proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum. *Con. Trid. S. 24. c. 6.*

NAVARR. c. 27. num. 162. Quæ verò in pu-
ram alicuius delicti pœnam lata est, non
potest auferri ab eo, qui imponente infe-
rior est, nisi habeat privilegium, & suspen-
sio provenerit ex delicto occulto. V.
Laym. l. 1. tr. 5. par. 3. c. 4. num. 4. tunc enim
dispensatio requiritur, quæ ex natura sua
Superiori Magistratui est reservata. De-
nique suspensio certi temporis spatio cir-
cumscripta, eo elapso per se interit: simili-
ter impleta conditione, sub qua emana-
rat, V. g. quamdiu non satisfeceris. &c.
Ita usus & praxis habet, quamvis in Ex-
communicatione non fiat Escobar. Tract.
4. Exam. 1. c. 2. Forma absolutionis à sus-
pensione hæc esse potest. *Absolve te à vin-
culo suspensionis, quam incurristi propter
hanc, vel illam causam, & restituo te pri-
stina executioni.* Avila Par. 3. Disp. 6. Hen-
riq. l. 13. c. 35. Silvest. nu. 8. Toletus l. 1. c. 46.
n. 5. Reginald. l. cit. n. 46.

§. X.

De Interdicto.

I. Interdictum est *Censura ecclesiastica,*
qua interdictus separatur à perceptio-
ne quorundam Sacramentorum, à divinis
officiis, & ab ecclesiastica sepultura. Vel, est
censura ecclesiastica prohibens usum qua-
rundam rerum divinarum, ut fidelibus
communem, quatenus talis est. Differt à
Suspensione, quia hæc privat aliquo usu,
non ut communis, sed ut proprius est. Ab
excommunicatione, quia hæc privat usu
rerum sacrarum, non quatenus talis, sed
quatenus est communicatio cum aliis fi-
delibus V. suar. Disp. 32. Sect. 1. n. 4. Præ-
dicta definitio abstrahit à loco & perso-

na, ab usu activo, & passivo: atque ita faci-
lius accommodatur diversis Interdicti
speciebus. Nam aliud Interdictum est
personale tantum, aliud locale tantum, a-
liud personale, & locale simul. *Locale tan-*
tum dicitur, quo solus locus interdicatur.
V. g. ecclesia, parochia, oppidum, reg-
num. *Personale tantum*, quo solæ personæ
interdicuntur. Inter hæc illud discrimen
est, quod solo loco interdicto possint per-
sonæ illius, quæ interdicto causam non
dederunt, in alio loco audire divina, da-
re, & suscipere Sacramenta: quando au-
tem personæ interdictæ sunt nullibi id
possunt. c. *Si sententia. de sent. excommu-*
in 6.

Interdictum locale subdividitur in Ge-
nerale, & particulare, Generale est, quod
fertur in locum generalem, id est, quæ
Communitate, ut communitas est, adeo-
que divisim habitationibus occupatur, ut
regnum provincia, civitas, parochia, vil-
la. c. *cum in partib. de verb. signific.* Particu-
lare vocatur, quo interdicatur certus lo-
cus sacer, unus, vel plures, puta, parochia-
lis ecclesia, quo nomine veniunt etiam
capellæ, & cœmeteria: quemadmodum
suburbia civitatis nomine. c. *Si civitas de*
sent. excomm. in 6. Reg. in l. 32. Tract. 1. c. 1.
Nulla par. 3. Disp. 1. Escobar Tr. 4. Exam.
4. c. 1. Eadem analogia seu vata subdividi-
tur Interdictum personale. Aliquando e-
nim populus, aliquando persona singula-
ris interdicatur: & propter mortale, &
propter Veniale peccatum. Henriq. l. 13. c.
42. Diana. Par. 5. Tr. 10. Resol. 78. Toletus
l. 1. c. 53. n. 8.

II. Idem, qui excommunicare, & suspen-
dere, interdictum quoque ponere possunt:
aliqui Prælati tamen, puta Regularium non
nisi

nisi personas interdicunt, Ecclesias verò quamvis sibi subjectas, interdicere non permittuntur, tum quia ad finem religiosæ gubernationis non conducit, tum quia scandalum inde, & perturbatio oriretur. Nec Capitulum jure ordinario habet potestatem interdicti ferendi. *c. quasvis de his, quæ sunt à majori part. Capit. Ex consuetudine tamen, aut privilegio aliquando inire potest c. Cum inter. de consuet. Episcopus autem sine consensu Capituli interdictum ferre potest, contrariâ consuetudine, & præscriptione quadam, qua derogatur c. quasvis citato, & aliis in quibus Capituli consensus requiri videtur. Angel. V. interdictum §. 3. Sylv. eod. num. 2. & seq. Suar. V. Disp. 36. Sect. 1. Villour. tract. 18. c. 1. num. 21.*

III. Quæ tempore interdicti localis prohibentur adhæc 7. genera revocantur.

1. Est omne exercitium certo ordini Ecclesiastico deputatum, sive Clerici sint presbyteri, sive presbyteris inferiores.

2. Celebratio divinorum, puta Missæ, Horarum Canoniarum, & similia.

3. Administratio Sacramentorum, excepto Baptismo, Pœnitentiæ, &c. de quibus num sequente.

4. Collatio Ordinum. *c. Responsio. §. penult. de sent. excom.*

5. Ecclesiastica sepultura, id est, in Ecclesia, cœmeterio, & extra illud cum officio consueto. *c. Cum & plantare c. ut privilegia de privileg. & c. Episcoporum. eod. tit. in 6.*

6. Pulsatio campanarum, si pro divinis officiis faciendâ est.

7. Apertio januarum Ecclesiæ, eo tempore, quo divina celebrantur. *Suar. To. V. Disp. 34. Regim. l. 32. tit. 3. c. 28. Tol. l. 1. c. 53. n. 1.*

IV. Excipitur, ut dixi, Baptismus, & confirmationis collatio: item pœnitentiæ, & absolutio sanorum, qui causam non dederunt interdicti: ægrorum quoque, & morientium SS. Eucharistiæ per modum viatici. Extrema Unctio tamen semper neganda est, ut sepultura Ecclesiastica quoque. *c. quod in te. de pœn. & remiss. Si tamen contingat aliquem interdicti tempore in Ecclesia humari, non est exhumandus, cum multa, quæ fieri prohibentur, facta teneant. Gloss. in V. Forma c. à nobis de sent. excom. Reginald. loco cit. c. 27. Barb. in c. Resp. de sent. excom. Piafe. in Praxi part. 2. c. 4. Escob. tr. 4. exam. 4. c. 2. Conceditur præterea, ut singulis diebus Missa celebretur officiû divinû fiat in Ecclesia propria, & Oratorio per Episcopum approbato, januis clausis, & sine sonitu campanarum, exclusis excommunicatis, & interdictis. Diebus verò solennibus Natalis Christi, Paschatis, Pentecostes, & Assumpt. B. M. V. solenniter omnia divina officia celebrari possunt, etiam in præsentia interdictorum, qui etiam ad participationem divinorum admittuntur, sed excommunicatis exclusis. *c. alma mater de excom. in 6. Diana part. 5. tract. 10. Resolut. 60.**

NOTA. Prædicta festa inchoantur à primis Vesperis: Pascha verò à Gloria in Excelsis, Sabbati Sancti. Præter hæc licet conciones habere, inque eum finem campanas pulsare. Item pro Ave Maria, secundum consuetudinem, & ad deducendam Sacram Eucharistiâ, ad indicandas diei horas, vel Conventum, & Congregationem evocandam. *Suar. Disp. 34. Sect. 3. num. 18. Reginald. loco cit. cap. 28. num. 34. Fernandez. pag. 477.*

Valentia Disp. 7. quest. 18. pun. 2. Vallens. l. 5. tit. 39. §. 11. num. 4.

NOTA. Canonici, & Clerici officiiis divinis tempore interdicti non minus interesse debent, quam extra illud, & qui non veniunt distributiones amittunt, sicut interdictio non extante perderent, si divinis officiiis non adessent. *c. Alma cit.*

V. Clerici, qui nec causam interdictio dederunt, neque violarunt illud, tempore interdicti localis sepeliri possunt in loco specialiter interdictio, modo fiat absque solennitate, & campanarum pulsu. Imò sepeliri possunt cum divino officio Missæ, januis clausis, & summissa voce, si cœmeterium extra Ecclesiam sit, officium in Ecclesia celebrari poterit, deinde cadaver in cœmeterium cum silentio transferri. *Bonac. Tom. I. pag. 449 & pag. 450. Avila part. c. Disp. 4. Sess. 2. Dub. 4. De privilegiis Ordinum Regularium tempore interdicti, quæ multa & magna, consule Compendium privilegior. FF. Minor. & alior. Ordinum. Item Roderic. Tomo II. quest. 108. art. 2. & Armillam V. interdictum num. 140. Sed dubitare licet, an non revocata sint? Concil. Trident. enim Sess. 25. c. 12. mandat, ut censuræ & interdicta, nedum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante Episcopo, à regularibus in illorum Ecclesiis publicentur, atque feruentur. Per hoc revocata esse Regularium privilegia de suspensione interdictorum, seu interdictis non servandis constanter docet *Navar. c. 27. num. 190. & latius ex professo Consl. 7. de privilegiis: quam sententiam verissimam esse contendit Nicol. Garz. de benef. part. 3. c. 2. à nu. 278. & consultos ab Episcopo Abulensi**

Cardinales idem respondisse testatur *par. 5. c. 8. n. 87. Idem sentit Prafec. in practi. par. 11. c. 3. n. 41 & seq. Vallens. in Paratulis suis l. 5. tit. 33. §. 2. Laym l. 1. tract. 5. par. 4. c. 3. n. 3. Contrariam opinionem, quod non sint ejusmodi privilegia revocata, tenet *Henricq. l. 13. c. 48. §. 1. Sayrus de Censuris l. 5. c. 13. n. 24. & 25. Fr. Emm. in Bullam Cruciatam §. 5. n. 15. & in addit. n. 13. & 35. Item To. II. qq. Regul. q. 112. art. 1. Ioan. de la Cruz c. 7. Dub. 2. Concl. 2. Diana part. 2. tract. 2. Resol. 133. V. quæ dix. in par. 1. Tit. 15. §. 12.**

VI. Nomine Clericorum, quibus præfata licentia datur, veniunt omnes personæ Ecclesiasticæ, incolæ, & indigenæ, religiosi utriusque sexus, eorumque Novitii, Clerici in prima tonsura initiati, si beneficium habeant, aut ex mandato Episcopi alicui Ecclesiæ serviant, vel in literarum studio, tãquam ad majores ordines accipiendos versentur juxta *Con. Tr. dispositionem Sess. 23. c. 6. Denique Clerici conjugati cum virgine, & unica, qui ex Episcopi mandato in aliqua Ecclesia servant. Soto in 4. Dist. 22. q. 3. art. 1. Avila l. cit. Conimbr. Dub. 2. n. 30. Cov. c. alma par. 2. §. 4. n. 4. Intentio enim capitis alma est, providere, ut tempore interdicti divina officia in Ecclesiis peragantur, sicuti prius, ad quod Clericorum necessaria præsentia, & licentia est.*

VII. Quia Religiosi in favorabilibus tantum Clericis & Ecclesiasticis annuuntur, quemadmodum in *par. 7. Tit. 1. §. 1. n. 4. diximus, Clero interdictio, non censentur interdicti nisi ex causa interdicti, aliisque circumstantiis aliud colligatur. Interdicta autem familia etiam contenti in ea Clerici interdicti sunt; nec proderit ab ea post latum interdictum recessisse: sicuti*

ut non obest de novo ad illam accedere, postquam lata censura est. *Sylv. V. Clericus l. 5. i. Suar. Disp. 32. S. 2. n. 17.* Populo civitatis interdicto non censentur interdicti, qui habitant in suburbiiis, nisi sint de populo Civitatis. Nam Civitatis nomine continetur id solum, quod murorum ambitu continetur. *Cotta in Memorab. V. Civitas.*

VIII. Qui interdictum violant, locale, aut personale, mortaliter peccant, (nisi levitas materia excuset) & in primis Clerici. In illos enim primario dirigitur prohibitio, ut per ipsos alii constringantur ad eisdem legis observationem. Contra locale interdictum (ut ex dictis n. 2. patet) peccat Clericus 1. si contra interdictum actum aliquem ordinis sui proprium exerceat, per quod etiam irregularis efficitur. 2. Si specialiter interdictus sacris officiis interfuit, vel Sacramenta sibi prohibita accipiat. 3. Si aliquem personaliter interdictum post interdicti denunciationem, divinis interesse, vel divina celebrare permittat: intellige, de illis, quibus Ecclesie regimen commissum est. *Avila Disp. 5. Dub. 1. Henric. l. 13. c. 46. n. 3. Nav. c. 27. n. 85. Diana part. 5. tract. 5. Res. 59.* Locale interdictum violatur à Clericis, & Regularibus, si non servata moderatione in c. *Alma* præscripta divina officia celebrent. Hoc est, adhibito campanarum pulsu, elata voce, quæ foris audiantur, vel januis apertis, aut excommunicatos & interdictis admittis. c. *non est vobis de sponsalib. Barbosa in c. Alma mater. de sentent. excomm. in 6.* Similiter Laici peccant faciendo aliquid eorum, quæ interdicto prohibentur. *Suar. Disp. 33. Sect. 12.*

IX. Dubiam est, an Laici non personaliter interdicti peccent, non observando interdictum? In quo non una omnium Doctorum sententia est, imò *Cajet. in V. interdicti violatio*, in dubium revocare audeat de Clericis, an violando interdictum lethaliter peccent: quemque nemo sequitur, nos quoque deseramus. Reliqui mitius, aut durius, pro suo quilibet ingenio loquuntur. Probabile est ultimo, nisi dolus, aut vis adhibeatur, non peccare mortaliter, & universè Laicum, qui non personaliter interdictus interdictum violat. Hanc esse communiorem sententiam *Layman* quoque aliàs severior agnoscit c. 3. n. 2. & colligitur ex c. *si sententia de sent. excomm. in 6.* ubi dicitur. Cum propter delictum Domini, vel Rectoris & civitas interdicta, cives ejusdem, qui culpabiles non existunt, dummodò ipsi non fuerint interdicti, possunt extra ipsam licitè interesse divinis. Ubi *Barb.* si interdictum loci solius esse ponamus, non verò populi, ita ut personas non liget, sive ob culpam Domini, sive ob culpam ipsius populi prolatum sit, culpabiles tantum comprehendit, ut concludunt expressè verba hujus textus. *Dummodò ipsi non fuerint interdicti.* Si autem interdictus fuerit populus, singulares de populo censentur interdicti. *Germin. lo. Andr. Ancharan. Frañch. Steph. Conf. Vivianus in Ration. l. 5. pag. 316. Alagona in Comp. p. 781. Vgolinus de Censuris Fab. 5. c. 6. & c. 7. Sayr. l. 5. c. 2. num. 6.*

DIXI Nisi dolus aut vis adhibeatur. Quia graviter peccare manifestum est, eos, qui interdicti tempore fraudulentè inducerent sacerdotem ad celebranda divina, aut clausas Ecclesie valvas violentè refera-

referant, cogentque Ministros ad aliquem actum, qui propter interdictum absque peccato exerceri non potest. Quocirca ut à culpa immunes habeantur Laici non interdicti personaliter, absque injuria & damno aliorum non obferrent, necesse est.

X. Quod attinet pœnas violentium interdictum Ecclesiasticum hæc 5. notanda sunt.

i. Quamvis à Laico per mortale peccatum violetur, nullam tamen à jure constitutam pœnam incurrit, præter excommunicationem in quibusdam casibus de quibus *Avila pag. 289.*

ii. Clerici qua sæculares, qua regulares interdictum violantes per exercitium alicujus ordinis sacri ineligibiles fiunt activè, & passivè, irregularitatem incurrunr, & suspensionem ab officio, & consequenter à jurisdictione, possuntque per sententiam privari beneficiis, aliisque arbitrariis pœnis affici. *Suar. D. 34. S. 4. Laym. l. 1. tract. 5. part. 4. c. 3. n. 3.*

iii. Si Clericus aut Sacerdos non interdictus in loco non interdicto, homini interdicto Sacramentum aliquod conferat, ex probabili sententia non incurrit irregularitatem, quia hoc nullo jure expressum legimus.

iv. Qui Clericus cum nominatim interdictus, in illis rebus, in quibus interdictus est, communicat, præter peccatū, quod esse lethiferum potest, ab ingressu Ecclesiæ prohibetur, donec satisfaciat ad arbitrium illius, qui interdictum posuit.

v. Domini temporales, qui in terris suis interdicto suppositis cogunt aliquē ad divina officia celebranda, vel ad ea vocant audienda, aut percipienda, alios præsertim excommunicatos aut interdi-

ctos, vel impediunt, ne excommunicati publicè, vel interdicti ab Ecclesia exeant, excommunicationem incurrunt. *Clem. Gravus de sent. excomm.*

vi. Qui interdictum locale generale violat, celebrando, aut inducendo aliquem ad divina officia in loco interdicto peragenda, vel interdictos ad illa admittit, vel Ecclesiasticam sepulturam imperit, ab ingressu Ecclesiæ prohibetur, donec satisfecerit illi, cujus sententiam contempsit. *Avila part. 5. Disp. 3. Dub. 4. Suar. Disp. 34. Sect. 5. Reginald. l. 32. tract. 3. c. 31. num. 48. & seq. Piasec. part. 2. c. 4. tit. de pœnis num. 75 Laym. l. cit.*

Xi. Superest interdicti relaxatio, quæ non uno modo conficitur. Ac primò quidem generale interdictum Communitati impositum, innocentium respectu, qui nullam interdictio causam dederunt, per se cessat dissoluta Communitate. Neque enim aliter tenebantur, nisi quod essent pars communitatis. Non cessat è contra illorū respectu, qui culpabiles sunt, quia hoc interdictū personæ affixū est. Quin etiam interdictū latum in Collegium, si uno excepto omnes Collegæ moriantur, solum illum ligat, quoniā in illo Collegiū virtualiter perseverare cœserit, cum jura illius sustinet. *V. Barb. in c. nullus de elec. & par. 1. tit. 6. §. 2. n. 4. Secundo, interdictū absolutè, ac nullo tēporis ambitu præfixo latum nō aliter tolli potest, quàm per voluntatem, & relaxationem illius, qui illud imposuit, vel ab alio ad id legitimam potestatem habente. Locale autem ne quidem edificio destructo perit, quia ipsum solū, quod est basis, fundamentum edifici affixum interdicto existimatur. Tertio ab interdicto locali ab ipso jure imposito,*

posito, cum reservatum non sit, Episcopus absolvere potest: ab interdicto personali autem non potest quenkum absolvere, nisi sit occultum juxta dispositionem Concil. Trident. Sess. 24. c. 6. A qua licentiâ excluduntur inferiores habentes jurisdictionem ordinariam, & Episcopalem, uti declaratum est à Congregatione Cardinalium. *Avila part. 5. Diss. 6. Dub. 1.* Parochi nihilo minus jure communi absolvere possunt ab interdicto personali particulari non reservato. *c. nuper de sent. excom. Bonac. Tomo 1 pag. 454. & Tomo 3, pag. 455 Reginald. l. cit. c. 32. Fernandez in Exam. Theol. p. 480 Suarez Diss. 38. Sect. 2. num. 8.* Addens pro absolute facienda necessarium esse, ut causa tollatur, satisfactio fiat, vel sufficiens cautio detur.

§. XI.

De Excommunicatione.

I. Excommunicatio est *Censura Ecclesiastica*, qua homo baptizatus privatur consortio fidelium, participatione Sacramentorum, & communibus Ecclesie suffragiis. Vel brevius. Est *censura Ecclesiastica*, separans hominem à communione. Per Censuram, quæ generis loco est, excluditur irregularitas, quæ propriè Censura non est, sed inhabilitas quædam. Per reliqua excluditur suspensio, & interdictum, quæ per se, & formaliter non privant communionem, seu consortio fidelium. Colligitur ex *Matth. 18. v. 17.* Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus, & publicanus. *ad Timoth. 1. v. 20.* Quin etiam ex *Matth. c. 16.* potestatem excommunicandi probat *S. August. in epist. 75. ad auxilium.* Spiritualis pœna est (anathema) quâ fit, quod scriptum est, quæ ligaveris in terrâ,

ligata erunt in cœlis: animas obligat. Ecclesie disciplina hæc severissima est, ut *Calv. loquitur l. 4. Inst. c. 11. Sect. 2.* & quasi ultimum fulmen, non nisi in necessitate adhibendum. *Petr. de Soto Instit. Sacerd. tit. de Clau. Lect. 1. Ang. silvest. Arm. & al. Sum.*

NOTA. Excommunicationis usus etiam apud hæreticos nostros viget. Quamvis sub initium novi Evangelii, quod longius ab Orthodoxâ Ecclesia recederent, Censuras, & Ecclesiasticas pœnas omnes sustulerint, populo libertate promissâ, successu temporis tamen, cum vitia imensum crescere animadvertent, de freno, & excommunicatione ab exilio revocandâ *Lutherus* ipse sollicitus fuit, quemadmodum ex Colloquiis ipsius, Germanicis, & Latinis patet. Sed populo jam ad effrenem licentiam assuefacto, & dominationem, quâ impotenter Ministri uterentur, formidante non sine magno labore, & contradictione multorum restituta est. Nec defuerunt ex doctioribus, qui semel explosam excommunicandi potestatem nullo modo revocandam libris publicè propositis contenderent, quos inter eminuit *Thomas Erastus Medicus Heidelbergensis*, cui mox *Theodorus Beza* contrario scripto pro fovendâ Ecclesie disciplina se opposuit. *V. Summam Casuum pro Sectariis Grefseri tit. de Sacram. Pœnitentiæ.*

II. Excommunicatio dividitur 1. in majorem & minorem. 2. in eam, quæ est ab homine, & eam, quæ est à Jure. 3. in eam, quæ est lætæ sententiæ, & quæ est ferendæ, quam aliqui comminatoriam vocant. 4. in eam, quæ justa, & eam, quæ injusta est. Denique alia fit per sententiã generalem, alia per specialem. *Bonac. Tom.*

kk

I. p. 2.

¶ p. 374. Major excommunicatio privat participatione Sacramentorum activa, & passiva. Minor passiva tantum, & fertur aliquando propter peccatum Veniale. Excommunicatio à Jure dicitur, quam infligit Jus Canonicum, Synodus generalis, vel Nationalis. Ab homine verò quâ sua auctoritate aliquis Judex Ecclesiasticus fert. Latæ sententiæ vocamus, quæ ipso facto, absque alia Judicis sententia incurritur. Ferenda, in qua Judicis sententia requiritur. *c. à nobis de exceptione & fin de Cler. excom. c. nuper & c. pen. de sent. excom.* Quæ in Bulla Cœnæ Dom. continentur à Jure potius, quam homine continentur esse: & instar perpetuæ legis etiam mortuæ Papa manent, licet annua promulgatione quodammodo renoventur. *Bonac. h. cit. Sala de leg. Disp. 1. Sect. 9. nu. 62. Suar. eod. l. 1. c. 10. num. 15. Franc. Leo. in thesaur. Eccl. par. 3. c. 38. num. 160.*

III. Causa finalis excommunicationis est bonum, & utilis hominis, ut à malo respiciat, ad bonum se convertat, vel à peccato perpetrando retrahatur. Propterea vocatur disciplina, medicina, nervus & gladius spiritualis. *c. Medicinalis de excom. in c. Abb. in c. sacro. n. 2 eod.* Causa efficiens non admittit Laicum, nec Clericum, qui solam ordinis potestatem habet, nec simpliciter curatum, aut Parochum, quamvis ex præscripta consuetudine existimetur posse à nonnullis. *Sum. confess. Abb. in c. Sacro. de off. Ordin. & c. qui contra de foro comp. Nec excommunicare licet illi, qui ipse majori excommunicatione ligatus est. c. audimus 24 q. 1. Eadem ratio est de suspensio & interdicto Palud. in 4 Dist. 18 q. 2. ar. 3. Coton. in Sum. Diana V. Censura n. 4.* Excommunicationem igitur liget ista

tum, qui habet jurisdictionem Ecclesiasticam in foro externo, eamque non impeditam. Ejusmodi est Sum. Pontifex, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, Concilium generale, particulare, aut provinciale, Generalis ordinum religiosorum, Abbates, alique Prælati Regularium, juxta statuta & privilegia sua. *Nav. c. 27. n. 5. Valent. IV. Disp. 7 q. 17. p. 1. Hugolin. Tabula. Sayrus l. 5. Angel. V. excom. Salv. & alii Sum. mista Roder. 11. q. 60. ar. 1.* Causa materialis duplex est, remota, & proxima. Remota est subiectum, seu persona, quæ excommunicatur. Propinqua verò culpa, propter quam eamque in majori excommunicatione non quælibet, sed mortalis. *c. nemo 11. q. 3. c. 1. de judiciis & sacro. de sentent. excom.* Persona facta, qualis est Communitas, Universitas, Collegium, Capitulum, non est capax excommunicationis, quia ordinariè continet aliquos innocentes. *c. contingit c. sacro. c. Romano. de sent. excom. & ibi DD.* Fieri tamen aliquando, & à se id visum testatur Zerola *par 2. V. excom. n. 7.* quo in eventu tenere quidem excommunicationem, sed non ligare innocentes de Universitate, vel Collegio. V. quæ diximus *Tit. 11. §. 2. n. 6.* Alia ratio suspensionis & interdicti est, quibus non raro puniuntur integræ civitates, ita tamen, ut spiritualibus bonis neminem innocentem privent. *S. Thom. supplem. q. 22. art. 5. Vivianus in c. Romano de sent. excom. Suar. Disp. 18. Sect. 2 Laym l. 1. tr. 5 par. 1. c. 1. n. 6. Coton. in Sum. Diana V. Censura n. 13.* Denique formalem causam constituunt, vel perficiunt intentio excommunicantis, & modus, seu verba sufficienter expressa. Ad illam, quæ propter delictum præteritum fertur, præmittenda est trina monitio competentibus

bus intervallis facta. *c. Constit. de sent. excom. in 6. In casu necessitatis, ut si partium litigantium pugnae, & caedes timerentur, una sufficit. Tuac autem sex dies dandi sunt, exprimendo, ut duo primi sint pro prima, secundi pro secunda, tertii pro tertia admonitione. Nec interest scripto an verbo fiat admonitio* *Abb. in c. sacro. de sen. excom.* Ipsa tamen excommunicatio (quae est secunda circumstantia) in scripto fieri debet; in quo scripto causa propter quam, exprimatur. Aliter qui excommunicatis sententiam fert, contrahit suspensionem per mensem ab ingressu Ecclesiae, & participatione divinorum officiorum. *c. Cum medicin. de sent. excom. in 6.* Causa autem propter quam, rationabilis & manifesta sit, oportet, neque sufficit soli excommunicanti nota esse. Si tamen absq; trina monitione facta excommunicatio fuerit, valebit. *V. Bar. in c. cit. cum medicin. Franc. Leon. in Thesaur. Eccl. Par. 3. c. 38 n. 5.*

IV. Ad qualitatem excommunicationis pertinent iustitia, validitas, & nullitas. Iusta excommunicatio censetur, cui nulla circumstantia, & causa necessaria deest. Injusta fit ex unius defectu, quod si essentialiter fuerit, nullam reddit, adeo ut in nullo foro recipienda, nec ulli hominum timenda sit. *Gloss. in c. sententia 11. q. 3.* Porro tripliciter injusta excommunicatio dici potest. 1. ex parte ipsius excommunicationis. 2. ex parte excommunicantis. 3. ex parte excommunicati. Et in omnibus adhuc dupliciter, vel ex defectu alicujus essentialiter requisiti, & tunc, ut diximus, nulla est, vel non requiritur essentialiter, & tunc injusta quidem est; sed valida.

Primo igitur ex parte excommunica-

tionis accidit 1. cum trina monitio non praemittitur, & tunc injusta est, sed valida *Gloss. in c. sacro. de sent. excom.* Invalida quoque si nulla omnino admonitio fiat. *Innoc. tamen in c. illud de Clerico excom.* ut validam agnoscit: sed male, quia cum nulla omnino monitio praemittitur, nulla contumacia est. 2. Cum errorem continet intolerabilem, injusta, & nulla censetur. *c. solet c. Venerabilibus. de sent. excom. in 6.* Error intolerabilis est, excommunicare hominem, qui opus misericordiae, vel alterius virtutis exercuit, aut omisit, quod facere absque peccato non poterat. 3. Cum excommunicatio non fertur in scriptis, & cum causae expressione juxta *c. Medicinalis hoc tt.* est quidem injusta, sed valida, ut in cit. cap. & a DD. passim probatur.

Secundo, ex parte excommunicantis injustitia fit 1. per malam intentionem, ex qua tamen non redditur excommunicatio invalida. Hoc enim peccatum non tam iustitiae, quam charitati adversatur. 2. Quando publice suspensus, aut excommunicatus est, nec justam, nec validam sententiam feret. Si autem non publice excommunicatus est, va id est erit sententia. *Panormitan. in c. excommunicato. num. 7. de praescript. Felinus in c. ad probandum. de re judicata.* 3. Quando nullam jurisdictionem habens excommunicat exemptos, vel non subiectos sibi. *c. quanto de privileg.* injusta simul & invalida excommunicatio est. *c. Nullus de Parocho.*

Tertio ex parte excommunicati 1. cum debito modo appellavit, & adhuc sententia excommunicationis fertur, nullius roboris est. *c. ad praesentiam de appel. 2. cum*

revera non nisi venialiter peccavit, convictus tamen est de graviore peccato, & contumacia per testes, in foro conscientiarum nulla est sententia, in exteriori autem pro valida habetur, & servanda est, donec veritas eluceat. *Gloss. in c. per tuas de sentent. excom.* Alias ex injusta propter contemptum fiet iusta etiam in foro conscientiarum, & coram Deo *c. cit. per tuas, & c. illud 24. quest. 3.* Excipe casum, quo sic excommunicatus absque ullo scandalo, vel occulte celebraret. *Cov. in c. Alma mater. part. 1. §. 7. num. 7.* Hinc liquet, quo sensu accipiendum sit illud S. Greg. *relatum in c. 1. 11. quest. 3.* sententiam excommunicationis sive iustam, sive injustam esse timendam: illam videlicet, quae quamvis reapte injusta, non tamen omnino invalida est, & saltem in exteriori foro pro iusta habetur. *Petr. à Soto. Lect. 3. de excom.*

V. Effectus iustae excommunicationis multi sunt, & maligni, corporales, & spirituales, ut *Sily. loquitur §. 3. num. 1.* enumerans particulatim 22. quos *Layman.* ad undecim redegit *l. 1. tract. 5. part. 2. c. 2.* Generatim verò & summarie tres celebrantur. Nam excommunicatus primò privatur activa & passiva susceptione Sacramentorum, ita ut nec Sacramenta administrare, nec suscipere absque gravi peccato possit. *quia c. Engeltrudam 3. qu. 4.* excommunicatus dicitur esse rescissus à corpore Ecclesiae. Et frustra tenent aliqui non esse effectum, sed ipsam essentiam excommunicationis. Haec enim non nisi causaliter privatio appellatur. *Secundo* privat communibus Ecclesiae suffragiis, ita ut nec sacrificium Missae, nec publicas orationes Ecclesiae pro excommu-

nico offerre liceat. Dico *publicas.* Quia privatim quilibet orare pro excommunicato potest; imò Sacerdos in *Memento* pro eodem licet orat. *Sily. §. 2. n. 1.* Tertio privat externis quibusdam bonis communibus, hoc versu contentis.

Os, orare, vale, communico, mensa negatur. Per *Os* prohibetur collocationes verbo, aut scripto. Per *Orare* conventus in sacro audiendo, orando, recitando horas, cantando in choro, & similia. Per *Vale*, salutationes, obsequia, donaria, honores, & reverentiae signa. Per *Communico* humani, & civiles contractus: intellige quoad peccatum. Excommunicatus enim cum alio contrahendo peccat. *c. illud de Clerico ex. om. deposito minist. ubi Gl. & DD.* Quoad validitatem verò dicunt aliqui in gratiam non excommunicati pro validis agnoscere sed modò obtinuit, ut absolute validi censeantur. *c. intellex. de iud. Laym. l. 1. tr. 5. P. 2. c. 3. §.* Porro Testamenti consecratione quoque necessitas licitam facit. *Avila P. 2. c. 6. Diss. 6. D. 6. Anton. peregrin. l. 2. de iure Fisci p. 216.* Professio religiosa sine gravi peccato licet non facile futura sit, valida tamen erit. *Avila l. cit. Limita,* nisi excommunicatus beneficium Ecclesiasticum habeat. Tunc enim si de bonis Ecclesiae contrahit, actus non valebit. *c. veritatis de dolo. & contumacia c. Pastoralis. de appell. Sily. §. 3. q. 15. Tolet. l. 1. c. 11. n. 3. & 4. V. qua diximus in par. 11. Tit. 7. §. 2. D. 7.* Per *Mensam.* Intelligitur simul vesci, in uno lecto cubare, in eodem habitaculo manere, nisi diversae cellae, seu mansiones sint. Atque in his, qui cum excommunicato communicant, nec unde excusentur, possunt praeferre, excommunicationem minorem incurrun. *c. nuper de sent. excom. Fagun. l. 2.*

in 1. *præc. Eccl. c. 5. n. 15.* Excusantur autem, quibus aliqua ex his 5. causis patrocinatur.

Vile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vile comprehendit ea, quæ ad salutem animæ excommunicati vel Ecclesiæ utilitatē spectant. *Abb. in c. Dilecti. de except.* Licet enim hortari illum ad pœnitentiã, consilio regere & instruere. *Lex* de matrimonio intelligitur. Colloqui, convesci, reddere debitum licet. Per *Humile* significatur seivorum officia, familiarium, & liberorum. *Ignorantia* non affectata communis omnium excusatio est. Vt *Necessitas* quoque qua urgente, consilio, auxilio, petendo & accipiendo cum excommunicatis impunè agimus. Excipitur autem in his omnibus communicatio quoad divina, nisi ignorantia excuset, vel periculum mortis. *Glo. in c. cum desideres. de sent. excom. c. Inter alia eod. Bonav. in 4. d. 18. q. 5. Reginald. l. 32. Tr. 1. c. 15. n. 97. & sequ.*

NOTA. In communicatione cum excommunicatis, à peccato mortali parvitas materiæ excusat, ut si exigua pars Missæ cum illo audiatur, vel privatim cum eo Horæ Canonice recitentur. *Diana Par. 5. Tract. 9. Resol. 89. & 93.*

VI. Excommunicationis sententiã nec appellatione, nec mora suspenditur, sed paratam executionem habet. *c. Pastoralis. §. Verum. c. ad hæc. de appell. & c. ad reprimendam. de off. Ordinariis. & c. is cui. §. ult. de sent. Excom. ubi Glo. & DD.* consentiunt, quod Centura secum trahit executionem. Nec opus est causam investigare, quia ipso jure sic constitutum est, ad præcavenda innumera mala. Alia ratio est sententiæ declaratoriæ, qua quis incurrit se excommunicationem declaratur, quia per appellationem suspendi potest, ut di-

ximus in *Tis. 10. §. 11. Dub. 10. Glo. in c. Cuspientes. de el. in 6. Nav. in c. cum contingat. de rescript. Piasec. Par. 11. c. 4. num. 87.* addens licitè communicari posse cum sic excommunicato nec ipsum si celebret, incurrere irregularitatem, si confidet suæ appellationi; securius tamen est, in talibus abstinere ab actibus, qui inducunt irregularitatem, cum vulgatum sit etiam iniustam excommunicationem ligare, & id, quod salutaris est animæ, sequendum sit. q. 1. Porro hic *duo* Notanda sunt. 1. Prædicta intelligi & valere, sive appellatio iusta sit, & cum bona sit, de concepta, sive non. *V. Barb. in c. Seps 44. de appellationib. 2.* Locum habere in excommunicatis non toleratis, de qua re legendi. *Avila. P. 2. c. 6. Disp. 2. & Disp. 8.*

VIII. Hactenus de effectibus generatim, & quasi summarie egimus. In particulari multa supersunt declaranda. Ac potissime de beneficiis notanda sunt sequentia.

I. Excommunicatus licet non privetur beneficiis ante obtentis, ad nullum, cuiuscunque notæ, ac dignitatis sit in excommunicatione accipiendum habilis censetur, irrita que est omnis electio, præsentatio, collatio, institutio, &c. etiam quando ignorat, se excommunicatum esse. *c. Postulastis. c. ult. de clerico excomm. & favet Regula, quam Abb. laudat in c. ult. de clerico excomm. nu. 3. Prohibito exercitio actus. censetur prohibitum illud omne, per quod pervenitur ad illum actum.* Cum igitur excommunicato prohibeatur beneficii ecclesiastici usus, ea quoque prohibita censentur, sine quibus nemo beneficium adipiscitur, præsentatio, collatio, & simil. *Amplia* ad rescriptum, & impetrationem beneficii, quæ nulla est. *Avila Par. 2. c. 6.*

D. Vallens. de benef. l. 1. r. 21. Escobar Tr. 4. Exam. 2. n. 21. & sequ.

2. Inhabilem quoque esse ad pensionem, cuius titulus spiritualis est, vel ob spirituale ministerium confertur. *Covar. Alma. Parte 1. §. 7. nu. 2. Secus est de temporali vel mixta, quæ plerumque loco beneficii datur clerico resignanti, permuranti, lite cedenti, vel sustentationem sufficientem non habenti. V. Garz. Par. 7. de benef. c. 13. num. 137. Suarez. Disp. 44.*

3. Fructus quod attinet, licet aliqui dicant illis excommunicatum ipso iure privatum esse, melior opinio fert, si excommunicatus per se, vel per alium satisfacit muneris suo, retinere posse: nec teneri ad restitutionem eorum, quæ bona fide consumpsit, & ditior inde non evasit. *Pe. Navar. l. 2. c. 2. n. 237. Coninck Disp. 14. Dub. 9. Diffic. 3. Concl. 2. Fernandez. Par. 2. c. 9. Diana P. 4. Tr. 4. Resolut. 54. Imò si contumax esse desit, nec quo minus ab excommunicatione liberaretur, impedimentum attulit, licet non satisfacit muneris suo quia nec per se, nec per alium potuit, probabile est, fructus perceptos retinere posse. Layman l. 1. Tr. 5 par. 2. c. 2. Reginald. l. 32. Tr. 1. c. 6. Tolet. l. 1. c. 13. n. 17.*

4. Si quis postquam legitime ad beneficium ecclesiasticum electus est, in excommunicationem incidit, valide non potest acceptare illud. Nullum enim ius in ecclesiasticis beneficiis acquirere potest, cui communitio fidelium prohibita est. Quod vel inde colligitur, quia si eiusmodi excommunicatus ante absolutionem moriatur, beneficium non censebitur per mortem illius vacare. Contrarium tamen aliqui probabiliter asserunt. *Vasq. & alii*

apud Dianam P. 5. Tr. 9. Resolut. 100. Less. c. 34. Dub. 22.

5. Quamvis in excommunicatis toleratis non habeant locum, quæ diximus, sed acta illorum civilia ut valida & ecclesiastica quædam cuiusmodi est iudicialis sententia, ecclesiastici beneficii collatio, electio, & simil., acceptentur, in quocunque genere, & foro: nihilominus per exceptionem adversæ partis repelli posse. Recipiuntur videlicet acta illorum, ut evitentur incommoda, quæ ex contrariis timentur: exceptio tamen permittitur, quia nemo invitus cum excommunicato etiam tolerato agere, & communicare cogendus est. *Laym. lo. cit. n. 13.*

VIII. Quod de nullitate electionis ad beneficia, & Dignitates ecclesiasticas diximus, limitandum est, *Primo* in electione Summi Pontificis, quæ propter excommunicationem, suspensionem, vel interdictum non potest impediri aut infirmari. *Clem. Ne Romani §. Caterum de elect.* Alias ecclesiæ status facile perturbaretur. *Secundo* si in electorum cœtu aliqui tantum excommunicati sint, & maior non excommunicatorum pars aliquem elegerint, rata, & valida electio erit. Vitale enim, *secundum Reg. 36. de Reg. iur. in 6.* per inutile non debet vitari. & *arg. c. unicus. ne sede vacante in 6.* Vbi idem dicitur de collatione præbendarum, quæ cum ad episcopum & Capitulum simul pertinet, episcopo sublato, Capitulum conferre potest, & Capitulo à collatione suspento, vel de Capitulo singulis excommunicatis episcopus *Fran. Suar. c. aliis multis. disp. 14. sect. 2. n. 13.* Tercio. Si excommunicatus est, qui ius patronatus per se habet, & præsentat aliquem, eamque præsentationem acceptat episcopus, & instituit præsen-

peccatū, peccabit quidem absq; necessitate communicando cum excommunicato valida tamen erit institutio. *Quartō.* Quando a cōsus personæ ecclesiasticæ proprius nō est iurisdictionis, ut matrimonio assistere, ad professionē admittere, & similes, quamvis ab excommunicato fiat, non erit irritus, & inanis. Idem dicendū, si Superior aut Prælarus suspensus sit, & nihilominus admittat, & acceptet professionē: quia eiusmodi admissio, sicut etiā assistentiæ parochi, nō est propriæ auctus iurisdictionis, sed superioritatis. *V. Sanchez in Decal. l. 5. c. 4. n. 78. Bonac. Tom. 1. pag. 89. Marchant. Tract. 8. Candelabri. tit. c. 2. q. 10.*

IX. Si excommunicatus vel alia censura ligatus, in illa per annum inforduerit, contra eum tanquam de hæresi suspectū procedi potest secundum dispositionem. *Conc. Trid. Sess. 25. c. 3. de refor. Notat verō ad c. 116. Practica Diaz Salzedo,* licet per annum in excommunicatione steterit reus, non tamen, ut hæreticum esse condemnandum. *Glo. singul. in c. Contingit. de dolo, & contum.* Levis enim est de hæresi illius suspicio, sufficiens tamen ad indicendum purgationem, quam si subite tenet excommunicatus, tanquam pertinax hæreticus condemnari potest. *c. Excommunicamus. §. Qui autem de heretico contumacia eod. tit. in 6. Innoc. & ceteri in c. ult. de poenis. Osiens. in Sum. de heret. & alii.* Addit Salzedo perpetuum dignum memoria quod si elapsō anno ante condemnationem contumax in iudicio compareat, suamque innocentiam voluerit ostendere, audiendum esse ad effugiendam bonorum confiscationem. Quod si iam condemnatus, & cap-

tus fuerit, ac tanquam verè pœnitens voluerit ecclesiæ reconciliari audiendus est, & si ostendat, legitimè se impeditum fuisse, ita ut contumax non fuerit, omnem pœnam effugiet. *V. Tolos. l. 1. c. 13. n. 14. & seq. Ign. Lopez in Pract. Crim. c. 119. nu. 5. Fill. Tr. 12. c. 9. q. 3. nu. 214.*

X. Mortuus in excommunicatione, & nullis pœnitentiæ signis relictis, ecclesiastica sepultura, & tenebri officio privatur. Neque enim convenit, nos communicare mortuis, quos vivos execrati sumus. *c. Sacris de sepult. ubi Abb. notat. num. 3.* eos, quibus ecclesiastica sepultura interdicitur, sepeliendos non esse propè cœmeterium, sed procul, & in tanta distantia, ut voces cantantium clericorum audiri non possint. *Suar. Disp. 12. sect. 4.* Quod si pœnitentiæ signa moriens reliquit, nec percum stetit, quominus ab excommunicatione liberaretur, etiam post mortem ab excommunicatione absolvi potest, eo fine, ut ecclesiastica sepulturâ, & suffragiis adjuvetur. *c. à nobis 28. & c. Sacris de sentent. excomm. Vallens. l. 5. tit. 39. artic. 3. Tol. l. 1. c. 13. num. 11. Fill. Tr. 11. c. 5. num. 125.* Hucusque de Maioris excommunicationis effectibus.

XI. Minoris excommunicationis plerique duos effectus numerant *Primus* est, hominem private passiva Sacramentorum participatione. *c. Si celebrat de cler. excomm.* ubi dicitur, minori excommunicatione ligatum graviter peccatè, si celebret, nullius tamen notam irregularitatis incurtere, modò absit contemptus. Additur enim ibidè, si in contemptu ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionē Superioris communioni ex-

communi-

communicatorum pertinaciter se ingesserit, anathemate feriendum esse. Illud graviter peccare Sanchez l. 7. Disp. 9. nu. 5. intelligit ita, ut si matrimonium ineat minori excommunicatione ligatus mortale peccatum committat, quod multi non agnoscunt. Imò, ne venialiter quidem peccare, si aliàs à peccato mortali immunis ministrat Sacramentum aliquod, asserit. Navar. c. 27. nu. 24. & Henr. l. 13. c. 3. n. 2. V. Layman l. 1. tr. 5. Par. 2. c. 3. nu. 4. Secundus effectus est (indirectus & per consequentiam) eligi non posse ad beneficium ecclesiasticum, & factam electionem irritandam esse. c. cit. Si scienter talis electus fuerit, eius electio est irritanda. Nimirum ad eorum susceptionem eligitur à quorum perceptione à Sanctis Patribus est privatus. Idem eadem ratione de presentatione, & collatione beneficii dicendum est. Glo. in c. Quon. de el. in 6. Covar. 4. alma. Par. 1. §. 7. n. 1. Sanch. l. 2. Consc. 2. Avila Par. 2. c. 6. Disp. 5. Dub. 2. concl. 1. Tolet. l. 1. c. 13. n. 4. Exdictis colligitur. Episcopus dupliciter peccare in minori excommunicatione sacros ordines conferendo. Venialiter primò, quatenus Ordinis Sacramentum confert: deinde mortaliter, quatenus SS. Eucharistia Sacramentum suscipit. Avila lo. cit. Disp. 12. Dub. 3. §. Hinc sequitur. 2. Quando duo Sacerdotes in excommunicatione minori sunt, prius se vicissim à censura absolovere debent, quàm alteri alter absolutionem à peccatis impetiat. Avila lo. citato. Nam quod in hoc rerum genere laico, idem Sacerdoti præstare Sacerdos potest.

XI. Quoniam ecclesiastica disciplina nervus est excommunicatio, ne facile remittatur, vel etiam rumpatur, non leves

contemnentibus pœna constituta sunt. Primò enim Clericus excommunicatus solenniter exercens ministerium sacrum ordini suo annexum, irregularitatem contrahit: si autem ei ismodi actum more laicorum exerceat in excommunicationem minorem incidit, cum alia pœna in iure non inveniatur. De irregularitate autem extat. c. Si quis episcopus. 4. 11. q. 3. c. 1. de sent. & re iudica in 6. & c. si cui. de sent. excom. in 6. Navar. c. 27. n. 163. Maiol. l. 3. de irregul. c. 21. & alii DD. communiter. Præterea voce activa, & passiva privatus est: Item deponi ab officio & beneficio in perpetuum potest. Fillius Tr. 12. c. 9. nu. 217. Monet autem Suarez disp. 12. sect. 2. n. 12. Si Sacerdos excommunicatus cante in choro cum aliis, quamvis peccet, nõ tamen irregularem fieri, quia cantus ille non est actus proprius alicuius sacri ordinis, & exerceri solet ac potest etiam ab illis, qui nullum ordinem habent. Secundò, quicumque cum excommunicato participat in eo crimine propter quod excommunicatus est, eadem excommunicatione ligatur. c. Nuper de sent. excom. Conferatur autem participare, qui favore, consilio, vel auxilio adiuvat: intellige postquàm excommunicatus est. Et hoc passim à DD. vocatur participare cum excommunicato in crimine criminoso. Navar. l. cit. n. 112. Silv. §. 8. nu. 10. Avila P. 2. c. 9. Disp. 10. Dub. 3. Tertio qui aliter communicat cum excommunicato, sive in ecclesiasticis, sive in politicis negotiis, nec habet unde excusatur, à peccato mortali, & veniali, excommunicationem minorem incurrit. c. Statuimus. de sent. excom. in 6. c. placuit. & alius. 11. q. 3. De sepultura privatione, quæ pœna maximè formidanda est, dixi-

est, diximus supra numero duodecimo.

XII. Superest absolutio, pro qua supponendo aliquas excommunicationes esse reservatas, alias non esse, traduntur sequentia

Primo, ab excommunicatione, quæ iuris, & non reservata est, etiam parochus, seu proprius Sacerdos absolvere potest, ex ferè communi DD. sententia. c. Nuper de sent. excomm. Tol. l. 1. c. 16. Navarr. c. 27. n. 39. Sylv. V. absol. l. n. 4. Laym. l. 1. tract. 5. part. 2. c. 5. Fill. tract. 11. c. 9. l. 4. n. 282. Ea propter apud Quarantam in Sum. Bullariis V. Casus. reservatus pag. 202. à S. Congregatione Cardinalium monentur ordinarii, ne illos casus promiscuè reservent, quibus annexa est excommunicatio maior à iure imposita, cuius absolutio nemini reservata.

Est autem quoad potestatem hanc absolvendi inter Parochum & Episcopum differentia. Episcopus illam habet, ut ordinariam, iurisdictioni suæ annexam, & propriam. Parochi autem non habent illam ratione muneris sui, sed potius concessione, seu commissione speciali propter necessitatem, quæ est in absolvendo à peccatis. Sæpè enim propter annexam excommunicationem non possent absolvere penitentem, sed remittere ad Episcopum deberent, cum magno incommodo, & periculo. Necessitas igitur, & animarum cura sine impedimento exercenda eam licentiam tribuit, sitque inde, ut non possit alteri nisi indirectè conferre, quando scilicet delegat illis suam audiendi confessiones facultatem.

Secundo, quando excommunicatio iuris est, & ab Auctore suo reservata, vel alicui nominatim, sive per specialem sen-

tentiam inflictæ, tunc inferior non potest eam tollere. Abb. in c. ex frequentib. hoc. tt. nec quisquam alius dissentit. Limita quo ad articulum mortis, in quo cum aliter fieri non potest, propter animæ periclitantis salutem, permittitur absolutio à quacunque censura cuilibet Sacerdoti, etiam excommunicato. Conc. Tr. sess. 14. c. 7. Quod verum est, etiam si non absolvat à peccatis; & extenditur ad confessarios, quibus potestas datur ab excommunicationibus non reservatis. Possunt enim etiam extra sacramentum penitentiam absolvere. Suar. disp. 7. sect. 4. n. 19. Coninck disp. 14. dub. 16. n. 230. Quid verò articulus mortis dicatur, non uno omnes modo explicant. Sotus in 4. d. 18. q. 4. art. 4. Canus de pen. q. 5. Nimirum tempus significat, in quo imminere mortem nobis, vel aliis prudenter iudicamus, mortem dico, non tantum ex infirmitate, sed quocunque alio periculo, hostium insidiarum, naufragiis, & similibus malorum: etiam cum quis in loco aliquo obsessus est, ubi tela faciuntur, periculo non remoto, sed proximo occumbendi. De quo non potest generalis regula tradi, sed viri prudentis arbitrio decernendum est. Innoc. apud Sylvest. V. absolutio. §. 1. n. 8. Barbof. in c. Si quis suadente. 17. q. 4. n. 97. Chapeville de Cas. reserv. p. 66. Navarr. c. 26. n. 31. Tolet. l. 1. c. 15. n. 2.

Tertio Episcopus ab excommunicatione etiam Papæ reservata absolvere potest propter has 3. causas expressas in c. de cetero. c. Ea noscitur. de sent. excomm. 1. est ætatis infirmitas. c. pueris. hoc. tt. 11. infirmitas sexus. c. Quamvis eod. tt. 11. Quodvis legitimum impedimentum ad Sedem Apostolicam accedendi. Sic pauperes, valetudinarii, muti, senes, servitio, vel officio

officio alligati & similes excusantur. *c. de satoro eod. tit.*

Hic verò meminisse oportet, impedimenta, de quibus agimus, aliquando perpetua, aliquando temporaria esse. In perpetuis simpliciter & absque limitatione impenditur absolutio, in temporariis non item: sed cum onere se presentandi conspectui Apostolico, non ut denuò absolvantur, sed ut mandatum accipiant de satisfactione Ecclesiæ, & parti læsæ præstanda. Hoc si absolutus non fecerit, in eandem excommunicationem reincident. *c. Eos. qui de excomm. in 6.* Hoc tamen limitat *Henriq. l. 13. c. 29. n. 3. & Emm. Sa. V. Excommunicatio n. 8.* nisi antè terminum elapsum parti satisfecerit. Tunc enim cessat causa, presentandi se Superiori, & valet potissimè in illis, qui procul ab Italia, & Vrbe remoti sunt: aliis tamen limitatio hæc minus placet.

Adde, quod etiam consuetudo hic attendi potest. Nam remotiores Episcopi, & Germani, apud quos frequens est Lutheranorum, & Calvinianarum conversio propter impedimenta, & difficultatem Romam proficiscendi tacito quodam S. P. consensu præscripsisse videntur potestatem eiusmodi reos absolvendi, & præstita satisfactione Ecclesiæ reconciliandi. *V. Laym. l. 1. Tract. 5. part. 2. c. 6. Navarr. c. 22. n. 85. & quæ diximus in Prolegom. §. 4. n. 6.*

XIII. A minori excommunicatione lata à iure ordinariè & regulariter absolvi proprius Sacerdos hoc est, in sua diocesi Episcopus, & in Parœcia sua parochus, etiam nondum Sacerdos *Reginald*

l. 32. tract. 1. c. 17. sect. 3. Piafec. part. 2. c. 4. num. 88.

Dixi lata à iure non quod aliqua ab homine interdum procedat, sed quia procedere potest, non tamen in usu est, quemadmodum notat *Toletus. l. 1. c. 17. num. 5.*

An autem quicumque etiam simplex Sacerdos à minori excommunicatione absolvere queat, inter DD. controversatur. Negant *Caiat. in V. Absolutio. Pe. à Soto. Lectio 4. de excomm. Vgolinus c. 16. §. 6. Covarr. in 6. Alma. part. 1. §. 8. num. 2. Silvest. V. Absolutio. §. 3. num. 3.* quia, inquit, hæc absolutio iurisdictionem requirit.

E contra affirmat *Navarr. c. 27. num. 4. Corduba q. 176. Bonacina Tom. 1. pag. 401. num. 11. & 15. Sayrus c. 23. num. 10. Candelabr. aur. numer. 12. Armilla. V. Absolutio. num. 38. Piafec. l. cit. Reginald. l. 32. c. 17. Henriq. l. 13. c. 28. Bonacina Tom. 1. p. 401. numer. 15.* cum quibus cenfeo absolvere posse quemcumque Sacerdotem ab excommunicatione minori, qui alias potestatem habet, absolvendi illum, qui ligatus est, à peccato mortali. Imò quemcumque simplicem Sacerdotem, quando propter veniale peccatum lata excommunicatio est. *c. Nuper 29. de sentent. excomm. Cardin. Toletus. l. 1. c. 17. numer. 7. Diana part. 5. tract. 9. resol. 3. Barbos. in 6. Nuper.* Quin etiam non Sacerdos, sed clericus tantum, quando necessitas urget, ex delegatione habentis iurisdictionem ordinariam absolvere potest. *Fill. tract. 13. c. 7. n. 140. Tanner. xv. d. 6. q. 10. n. 114.*

XIV. Circa prædictam absolutio- nem excommunicationis notandum occurrit.

1. Etiam

7. Etiam absenti, & per literas fieri posse, vel etiam per nuncium, qui ore tenus significet voluntatem absolventis. Excommunicatio enim pœna Ecclesiastica est, quæ sicut absenti, & ignorantibus infligi, ita ab eodem quamvis ignato tolli potest, dummodò sufficienter expressa sit. *Navarr. c. 26. num. 14. Avila part. 2. c. 7. disp. 2. dub. 1. Suarez. V. disp. 7. Sect. 7. num. 4. Sanchez l. 2. Moral. c. 11. n. 14. Tanner Tom. IV. d. 6. q. 10. n. 108.*

2. Invito quoque, & nondum emendato in quibusdam casibus licet impenditur absolutio ab excommunicatione. Ratio eadem est, quæ præcedentis, quia pœna est, non dependens à consensu, vel beneplacito patientis. *Reginald. l. 9. c. 3. n. 36. Sayrus l. 2. c. 21. n. 9.*

3. Nemo absolvendus est ab excommunicatione, quin prius læsæ parti satisfecerit, vel re ipsa, vel sufficienti cautione, pignoratitia aut fideiussoria, & his deficientibus iuratoria. Quin etiam in foro interno, spectata qualitate personæ simplex promissio, seu fidei interpositio instat iuramenti esse potest. *Abb. in c. quaestioni & c. qua fronte. de appell. Silvest. V. absolutio §. 3. n. 3. Navarr. c. 26. numer. 7. Franc. Leo part. 3. c. 38. num. 163. Fill. tr. II. c. 9. num. 295. Sanch. de Matrim. l. 10. disp. 18. n. 38. & 42. ubi generalem regulam tradit. Cum à iure cautio sufficiens requiritur, nec propter inopiam, aliamve causam præstari potest, iuramentum sufficere. *Auth. Generaliter. c. de cleric. & Episc.**

At, inquis, si promissioni non satisfiat, nunquid in excommunicationem reincidit?

R. Minimè. Sed ab homine iterum excommunicari poterit. *c. Ad reprimendam. de Off. Ordinari. Nisi adiecta absolutioni conditio fuerit, ut non satisfaciens reincidat. Adde, quod, si neglecta omnino satisfactione, cautione, & iuramento de satisfaciendo absolvatur, validam absolutionem fore, iuxta c. Venerabilibus §. Sanè. de sent. excomm. in 6. Fill. tract. II. c. 10. n. 310.*

4. Licet ad absolutionem verba non requirantur, & sufficiat aliud sensibile signum, nec certa forma verborum, consultum est tamen, ut præsentem absoluturus his, aut similibus verbis utatur. *Absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter crimen verb. gr. hæresis, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & fidelium communioni. In nomine, &c.* Si sub conditione absolvere velit, exprimat dicendo si satisfeceris, si verbis meis obedieris. *Avila part. 2. c. 7. disp. 3. conclus. 2.* Denique fieri potest, ut ligatum pluribus excommunicationibus absolvas ab una tantum, vel quia pro aliis facultas, vel ob certas causas voluntas deest. At quando ab omnibus simul absolvit, omnium causas exprimere debet. *V. Chapeville de casib. reserv. pag. 86. Tanner. d. 6. q. 10. n. 122.*

5. Absolutio fit vel simpliciter, vel ad cautelam, vel ad reincidentiam. Simpliciter facta absolutè, & totaliter aufert censuram, quando nimirum certò constat contractam esse censuram, & pœnitens id fatetur. Ad cautelam datur ex superabundanti, quando dubitatur vel à iudice, vel ipso pœnitente, an censura aliqua ligatus sit, vel de valore illius, quæ lata est. Ad reincidentiam fieri dicitur, cum

non tollitur censura in perpetuum, sed ita ut post certum tempus, ve effectum redeat. v. gr. Si pro electione quæ instat, indigeas absolutione, accipies pro illo tempore tantum, eoque finito, & peracta electione iterum ligatus es. *Piasec. part. 2. 6. 4. n. 88. Filliac. tr. II. c. 10. n. 311. & seq.*

XV. Quod ad solennitatem accidentalem attinet in absolutione ab excommunicatione adhibendam, tres præscriptæ sunt.

Prima est, ut absolvendus iureiurando promittat, se Ecclesiæ, & ministris ipsius obedientem fore. *c. Ex tenore. c. de casero. de sent. excomm.* quod maximè locum habet in maioribus delictis. Non est necessarium tamen generale iuramentum de præceptis Ecclesiæ servandis, sed de iis, quæ ad materiam huius, vel illius excommunicationis, & absolutionis spectant.

Secunda est, ut Sacerdos absolvens aliquem poenitentia Psalmum recitans præmittat. *c. Anobis 2. de sentent. excomm.* & ferè semper quinquagesimus legitur, qui inter septem poenitentiales quartus est. In publica absolutione insuper, habitu sacro utetur, puta, superpellicio, & stola. Reus genu flexo, & nudatis scapulis sedebit, dum psalmus recitatur fune, virga, aut flagello verberandus. Sola hunc ritum consuetudo induxit, qui etiam omitti ex causa potest, & à feminis omninò removendus est. *Anton. 3. part. tt. 24. c. 77. § I. Offiens in Summ. num 14. Navarr. c. 27. n. 7. & 8.* Monet etiam *Caietan. in Summ. V. Absolutio.* in locis publicis omittendum esse, quando absolutio excommunicationis ex Confessione secreta oritur, ne confessio reveletur, & confusio comite-

Tertia, ut absoluto Psalmo Oratio Dominica vel alia consueta recitetur. *c. Anobis 2. de sent. excomm. Barbosa ibid.* Adde solent verberari quidam scilicet *Salyum fac servum tuum.* & alii cum collecta *Deus, cui proprium est misereri, &c.* ut præscribitur in *Rituale Romano*, quod *Paulus V. edidit pag. 57.*

His dictis sedet absolvens, & cooperato capite dicit. *Dominus noster Iesus Christus, &c.* ut num. præced. indicavi. Peracta absolutione in Ecclesiam introduci solet, nisi consuetudo alicubi contrarium velit. Denique sciendum, prædictas caeremonias, licet valde convenientes, & & utiles sint, non tamen simpliciter necessarias esse, sed ex causa omitti sine causa verò qui omittunt, non leviter delinquunt. *Navarr. c. 26 num. 7. Anton. 3. part. tt. 24. c. 77. Suar. disp. 19. sect. 2. num. 10. Chapeaville de casib. refer pag. 84. Henrig. 13. c. 28. num. 4. Avila part. 2. c. 7. disp. 3. Vgolinus c. 24. Mar. Alter. de Censur. Tom. I. l. 4. disp. 7. Barbof. in c. Anobis. de sentent. excomm.*

§. 12.

De Degradatione.

I. Degradatio apud Silvestrum, propriè importat privationem executionis legitimæ officiorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum simpliciter, & ex toto absque spe restitutionis cum certa solennitate, & privatione privilegii clericalis. Vnde à Depositione differit, quæ quidem est privatio eorandem absque spe restitutionis, sed retento privilegio clericali fori, & capitis, *Si quis suadente 17. quest. 4.* à suspensione autem, quia

quia hæc est privatio eorum simpliciter, vel ad tempus cum spe dispensationis. Quandoque tamen unum pro altero ponitur. *c. Et si clerici. de iudic. Navarr. c. 27. num. 152. Avila part. 4. disput. Vnica. Bern. Diaz. in Pract. c. 139. Piasec. part. 2. c. 4. num. 93.*

II. Ex *c. 2. de pœnis in 6.* colligimus, Degradationem duplicem esse, Verbalem unam, seu sententialem, quæ aliquando etiam verbalis depositio appellatur, sed respectiva, quia ordinata est ad reum postea, cum actuali, & solenni cæremonia degradandum, quæ est altera, & posterior degradatio, Actualis, dico, sive solennis, ut appellatur à *Trident. Concil. sess. 13. c. 4. V. Tolet. l. 1. c. 50.*

Modus faciendi verbalem degradationem in *c. cit. de pœn. in 6.* describitur.

Primo, ut ad Episcopi degradationem cum Archiepiscopo conveniant 12. Episcopi, quorum maior pars in sententiam degradationis consentiat. 2. ut proprius Episcopus, assistentibus sibi sex aliis Episcopis in condemnatione Diaconi, tribus autem in condemnatione Diaconi, vel Subdiaconi, tanquam assessoribus, & iustitiam causæ cognoscentibus, sententiam pronunciet. Hodie autem ex dispositione *Conc. Trid. l. cit.* satis est, si loco Episcoporum totidem infulati Abbates, vel illis impeditis, alii in Ecclesiastica dignitate constituti clerici adhibeantur, (ubi excludantur Prælati Ordinum Mendicantium, cum non habeant nomen dignitatis) Pro degradatione verbali clericum in minoribus tantum constituti auctoritas proprii Episcopi sufficit, cum præsentia quorundam clericali Capitulum representantium. *Gloss. communiter recepta*

in c. cit. Verbo, presentia, & c. 1. de excessib. Prælat. Piasec. loc. cit. Franc. Leon. part. 3. c. 37. num. 57.

III. Confecta degradatione verbali Episcopus ad realem procedere potest, etiam non presentibus aliis Episcopis, vel Prælatibus. *Abbas in c. Qualiter 2. de accus. num. 11.* & reum per sententiam condemnatum omni beneficio & privilegio clericali privatum, actuali etiam solenniter vestibus & ornamentis clericalibus exuit, & spoliat, hac, quæ in *cit. c. 2.* continetur, vel simili verborum forma, cum degradatur Sacerdos. *Auferimus tibi vestem Sacerdotalem, & te honore Sacerdotali privamus: sicque in remotione reliquorum insignium, similibus verbis utens in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto, vel alio simili modo dicat. Auctoritate Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & privilegio clericali. Ultimo raditur caput, ut nullum coronæ vestigium maneat.*

Dixi Episcopum procedere ad realem degradationem. quia hic actus ex institutione Ecclesiæ ordini Episcopali annexus est, nec ab alio, quam Episcopo consecrato exercendus. Verbalis autem committi Vicario generali potest, cum non requirat potestatem ordinis, sed iurisdictionis duntaxat. Committi etiam realis degradatio alteri potest, sed Episcopo consecrato tantum. *Gloss. in c. degradatio & c. Felix 15. q. 7. Item in c. transmissam. V. de talibus. Abbas n. 4. de elect. Tolet. l. 1. c. 50. n. 10. Tuschus concl. 134.*

IV. Non quatuorlibet ob culpam, vel delictum.

delictum, sed grave, & nocivum degradandus clericus, & magistratui sæculari tradendus est. Hæc 4. in iure annotata reperimus. *Primum est hæresis notoriæ, & contumaciæ obduratæ, c. Ad abolendam c. Excommunicamus. de heret. & c. 1. eod. in 6.* Si autem pœnitentiam, & emendationem spondeat, convenit recipi in gratiam: de rigore autem in perpetuum carcerem detrudi potest. Secundum *Gloss. in c. 1. de heret. in 6.*

Relapsus in semel abiuratam hæresin non recipiendus, sed degradandus est. *c. cit. ad abolend. §. illos autem. & c. Super eo. eod. in Sexto.* ubi legimus. Qui deprehensi fuerint in abiuratam hæresin recidisse, sine ulla penitus audientia relinquendi sunt iudicio sæculari: si tamen postea pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita Sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ deneganda.

Secundum crimen est falsificatio litterarum papalium, *c. Ad falsariorum de crimine falsi.* Cuius rei Anno præcedente in Mascambruno subdatario Innocentii X. Roma vidit, eum falsi damnatus, & securi percussus esset capite in S. Angeli Ponte ad spectaculum exposito. Aliquando tamen mutato supplicio, & condonata vita in perpetuum carcerem includuntur. *c. Novimus. §. pro illo. de verb. signif. v. Chapeaville de casib. reserv. p. 404. Tolet. l. 1. c. 22.*

Tertium est Sodomia iuxta *Constit. Pii V. Verf. privilegio clericali.* Vbi omnes clerici sæculares, & regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis (adeoque etiam Episcopi, & Cardinales) tam dirum ne-

fas exercentes, omni privilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico, eiusdem Canonis auctoritate privantur. Ad hoc tamen, ut prædicta pœna infligatur, sententia iudicis requiritur. ut aliàs generaliter requiritur diximus in *Prolegom. §. 8. num. 5. & part. 1. tit. 16. §. 1. n. 10.* & fufius explicat *Diana part. 2. tit. 7. resol. 67.*

Quod verò *Navarr. c. 27. numer. 250.* eumque secuti aliqui, non sufficere putant ad tam gravem pœnam unum Sodomix actum, sed frequentatum exigunt, ab aliis merito reprobatur, quia nimirum tam detestandi criminis noxa una vindictam clamat, quemadmodum de aliis quoque, puta, adulterio, homicidio, & similibus omnes concedunt, semel patrasse reum supplicii facere. *v. Chapeaville de casib. reserv. pag. 391. Avila pag. 338.*

Quartum est calumnia proprio Episcopo interrogata. *c. Si quis Sacerdotem 11 q. 1. c. Cum non ab homine de iudic. Abb. in c. At si clerici. n. 37. Silv. V. Degradatio. q. 2. Tolet. l. 1. c. 50. Avila part. 4. dub. 3. Piuscius part. 2. c. 4. nu. 93. Anchar. Consil. 138. Tuschus concl. 140.*

Quod tamen cum limitatione accipiendum, si nimirum incorrigibilitas accedat. *Inf. Clarus. q. 36. num. 37.* Ita nominatim à iure ponuntur, propter singularem quandam deformitatem, non verò quòd in aliis idem supplicium non possit adhiberi. Nam ut ex *c. Cum non ab hom. de iudic. colligitur.* quodcumque delictum eiusmodi est, ut mortis pœna in laico puniatur, puta, adulterium, homicidium, & similia. idem si clericus committat, & aliis pœnis Ecclesiæ conluetis

non

non emendetur, degradari potest: etiam non expectata incorrigibilitate, ut in fa-
cto quandoque servatum fuisse refert De-
cius, in c. *Ar scelerici de iudiciis. Diaz. in c.*
90. quem refert Follerius in Pract. Crimin-
pag. 273. Seque aliàs in practica narrat An-
gel. de malef. Ego. inquit Iul. Clarus s. fin.
q. 3. c. n. 40. in huiusmodi casibus enor-
mibus: crederem in opinionum varietate,
relinquendum esse arbitrio ipsius iudicis
Ecclesiastici degradantis, qui secundum
qualitatem facti, & personarum decer-
neret, an esset tradendum curiæ seculari
vel non. In dubio tamen dicerem, non
esse faciendam traditionem clerici delin-
quentis, qui non esset incorrigibilis, nisi
natura rei, & circumstantiæ criminis al-
ind suaderent. Ita Clarus addens Quæstio-
nem num. 42.

V. An iudex secularis, cui traditus
est Clericus degradatus per Ecclesiasti-
cum iudicem, possit illum punire cor-
poraliter? et respondet, si consideren-
tur verba textus in cit. c. *Cum non ab ho-*
mine videri, quod non cum ibi expres-
se dicat Pontifex, quod non debeat pu-
niri ad mortem, sed tantum pœna exi-
lii, vel alia legitima pœna: & verbum
alia videtur intelligi de simili. Sed in
hoc non est insistendum. Nam de facto
contrarium servatur, & iudices secula-
res illos puniunt pœna mortis, & sic u-
que servari attestatur *Chassens. super con-*
suet Burgund. pag. 51. Prosper Farinacius l. 1.
Tit. 1. quæst. 8. num. 47. & quos magno
numero allegat. V. qua dix. Tit. 1. §. 4.
dub. 6.

Ceterum non modica controversia
est, quis Clericus in hoc casu incorrigibi-

lis censendus sit? R. Quamvis univer-
sè seu generaliter loquendo, incorrigi-
bilis censeatur, qui non vult agere pœ-
nitentiam, etiam non depositus, nihi-
lominus ad privandum clericum fori
privilegio, necessariò præcedere debet
depositio: nec tamen sufficit ad effectum
traditionis, ut à iudice seculari tanquam
incorrigibilis puniatur. Num depositus
quoque adhuc sub iurisdictione eccle-
siæ est *Abbas in c. Ioannes & c. ex parte. de*
cler. coniug. Diaz. c. 131. Vers. noluit ta-
men. & Vers. Cum clericus depositus sit. De-
cian. l. 4. c. 9. Foller. numer. 41. Idcirco
post incorrigibilitatem, & depositionem
præcedentem addenda est excommuni-
catio, & anathema, & utriusque contem-
ptus. Socin. Reg. 56. num. 10. Conrad. tit. de
inquisit. num. 8. eiusmodi igitur clericum
in hac materia incorrigibilem existimare
oportet.

Aliàs incorrigibilem vocamus 1. illum
qui se immiscet enormitatibus, & in il-
lis perseverat, licet non sit depositus.
Brun. Conf. Crim. 115. quia delictorum
frequentia animi indurati qualitatem de-
notat.

2. Incorrigibilis censeatur clericus, qui
post trinam monitionem præcedentem
non incedit in habitu clericali. c. *Contingit.*
de sent. excomm.

3. Qui in via peccatorum constantè
ambulat continuando malè cogitata &
perpetrata. *Maiol. l. 5. de irreg. c. 26. nu. 4.*
Sayr. de censuris l. 5. c. 21. n. 37. Tac. de Grass.
part. 1. l. 2. c. 24. n. 19.

4. Qui assignatum pro agenda pœni-
tentia locum deserit, fugiendo. *Abb. Maiol.*
Exal. 6.

& alii antea citati. *Sanch. l. 6. Moral. cap. 9. num. 4.*

5. Apud Iurisperitos, & in foro civili incorrigibilis habetur, qui iudici non paret in extremo iurisdictionis, quod est sententia, contumax verò qui non paret in principio, quod est citatio.

6. Qui postquam condemnatus est, iterum fertur ad idem crimen, simile, vel peius, nec facit sui praesentiam iudici. Si autem faciat sui praesentiam, ut iudex eum possit apprehendere, non est incorrigibilis, quia Ecclesia adhuc habet, quod amplius faciat. *c. Cum non ab homine. de iudic. Bern. Diaz. in Pract. c. 142. Aloyf. Riccius in decisionibus Curia Archiep. Neapol. decis. 87. parte 1. Aldrete de relig. disciplina l. 2. cap. 26. Silvest. V. Incorrigib. Diaz in pract. c. 142. Ricc. decis. 87. part. 1. Barb. in c. Cum non ab homine de iudiciis.*

Quis denique apud Religiosos incorrigibilis putetur, optimè declarat *Emm. Roderic. Tom. 1. quest. 30. art. 14.* Ille nimirum 1. qui culpas non timet committere, & poenas recusat ferre, vel ex earum saepius repetita inflictione iudicio discretorum cognoscitur non proficere. *Constit. Ord. Pradic. dist. 1. c. 19.*

2. Qui ter fuerit iuridicè convictus, & punitus de eodem crimine gravi, & non fuit correctus.

3. Qui ter fuit convictus, & punitus de aliquibus criminibus gravibus etiam distinctis, & nunquam fuit emendatus. *Ordinat. generales Toletan. c. 6. et. de incorrigibili.*

Ex quibus colligitur, illum, qui tres apostasias commisit, propter quas fuit iuridicè punitus, & nunquam emendatus

à Religione, & Ordine ejici posse. *V. Rod. l. cit. & Suarez tom. IV. de Relig. l. 3. c. 4. n. 11.* ubi monet, quamvis praedicta regula utilis sit, non tamen ita certam esse, quin semper locus sit prudenti iudicio Praetorum, vel amplius expectandi, vel citius expellendi eum.

VI. Denique praetereundum minimè est, quod à plerisque annotatum reperio, licet Degradatio, officiis, beneficiis, & privilegiis Clericorum denudet, eo modo, quo superius explicavimus, non privare tamen caractere Sacramentali, nec impedire, quò minus validè à Degradato exerceantur actus ordinis, quantumcumque eos exercendo peccet. Similiter non tollit obligationes, quae ad characterem sequi solent: ita ut teneatur horas Canonicas recitare, servare castitatem, & similia. *Silv. V. Degradatio q. 2. Reginald. l. 32. c. 23 n. 56.*

§. 73.

De Irregularitate generatim.

Hic finem imponere cogitanti mihi nonnemo aurem vellicans, Ergone, inquit, de irregularitatibus nihil, & cur istud? An quia irregularitas nec censura est, nec poena est, uti ea, de quibus huc usque. Atat Censuram esse censet *Dominicus Soto dist. 22. quest. 3. art. 1. cui adhaeret Corduba l. 5. de Indulg. quest. 43. dub. 4. Bannez 2. 2. quest. 64. art. 8. Arragon. ibid. Medina in Summ. l. 1. §. 9. de Irregul. & apud ipsos Canus, & denique Iosephus Gibellinus cap. 1. de Irregul. pag. 4. Coron. in Summa Diana V. Censura n. 1. fateturque Suarez V. disp. 40. num. 3. de modo loquendi* quæ-

quætionem esse. Iam verò pœnis annu-
merari posse, si non per se, saltem per ac-
cidens in quibusdam casibus, omnes ag-
noscent. Rem loqueris, aio, addoque, il-
lius in jure sacro, & foro magnam existerè
necessitatem, & utilitatem. Attexamus
igitur, & in illa desinamus, sed more ha-
ctenus usurpato breviter, & cum delectu.
Igitur hinc ordièdo.

I. Irregularitas est Inhabilitas, seu im-
pedimentum Canonicum per se, directè,
ac primario, impediens susceptionem or-
dinum, & consequenter usum illorum.
Dicitur 1. *Impedimentum Canonicum*, ut
excludantur, quæ sunt juris naturalis, &
divini. 2. *per se directè impediens suscepi-
tionem ordinum*. denotat effectum illius &
finem. Si cum Navarro addas, *quatenus
ordinis sunt, clarius* apparebit, quomodo
ab Excommunicatione differat. Privat e-
nim ipsa quoque ordinum acceptione,
sed sub alio respectu, nimirum, quatenus
in illis est communicatio quædam solis fi-
delibus debita. Iam suspensio etiam usu
Ordinum privat, similiter alio modo, pu-
ta, quatenus alicui ordini proprius est, ut
§. 10. diximus. 3. *primario impediens suscepi-
tionem, & consequenter usum illorum*. in-
dicat subordinationem effectuum. Pri-
mario enim Ecclesia intendit removere
ab accessu & acceptione ordinum, & si
nihilominus obtenti fuerint, illorum ex-
ercitium prohibere. Dividitur 1. in eam,
quæ oritur ex mera indecentia, & eam,
quæ oritur ex culpa. Spurius ex mera in-
decentia irregularis est, homicida verò ex
culpa. 2. in totalem, & partialem. Totalis
privat susceptione, & executione ordi-
num: partialis solo usu, vel in totum, vel
ex parte. 3. in perpetuam, ac temporalem.

Hæc cum tempore desinit, ut contingit
impuberi: illam sola dispensatio tollit. 4.
alia irregularitas est incapacitatis, alia in-
decentiæ, alia culpæ, quæ divisio in prio-
ribus reapse continetur. *V. Gibalin. c. 1.
q. 2.*

II. Omnis irregularitas à Jure Cano-
nico est, nulla ab homine. Ita DD. apud
Vgolinum in *Tract. de irreg. c. 1. §. 1. & Say-
rum l. 6. c. 2. nu. 9.* nec quiquam dissentit,
quia evidenter ex *c. is qui de sent. excom.
in 6.* deducitur. Negat enim istic Ponti-
tex, irregularem fieri illum, qui in ecclesia
pollutâ, vel præsentibus excommunicatis
celebrarat, quoniam id nullo jure expres-
sum reperitur. Ex quo sequitur necessariò,
non nisi in casibus iure decisus irregulari-
tatem contrahi. Quod ita intelliges, ut
excipiatur summi Pontificis auctoritas,
qui ipsius juris Canonici pater, & fons est.
*Suar. Disp. 40. Sect. 4. Avila Par. 4. Dub.
1. & 3.*

Aliis verò Prælati, sive episcopi, sive e-
piscopis majores aut minores sint, mini-
mè concessa est potestas, delinquentes ir-
regularitate à se constituta, quasi pœna
castigare, quamvis à *Gabriele in sect. 9. in
Cano.* id scriptum sit, cum totius ecclesiæ
sensus, & Vsus contradicat. Atque hinc
amplius deducitur, nullam irregularita-
tem esse ferendæ sententiæ, ut in Excom-
municatione contingit, sed omnes om-
nino sunt sententiæ lata: ita ut qui ex gr se
spurius esse cognoscit, confestim esse ir-
regularem, fateatur, nulla cuiusquam lu-
dicis sententia definitiva, aut declaratoria
expectata: idque in aliis omnibus etiam
quæ ex delicto pendent observandum.

III. Illud tamen non omnino liquidum
est, an consuetudine aliqua præscripta in-
m m duci

duci irregularitas queat? In utramque partem occurrunt non contemnenda argumenta. Negativam auctoritas Pontificis n. præced. allegata roborat. Nā si consuetudo irregularitatem parit, illatio corruit, irregularem non fieri quenquam ex celebratione in ecclesia polluta, quoniam id iure scripto non continetur. Excipiet enim quilibet, contineri in iure nō scripto, seu consuetudinario. E contra, si prævalere & præscribere contra quamcunq; legem scriptam cōsuetudo potest. quem admodum in *Prolegom. §. 13.* diximus, non video, qua ratione huic soli de irregularitatibus non queat derogare. Nisi forte dicas, (quod etiam ambiguum) ius resistere, quia in vitidi observantia est: & excita. c. *is qui de sent. excom. in 6* satis colligit Ecclesie mentem, ac voluntatem esse, ut nulli o iure non expressa irregularitatis nota unquam agnoscat, aut recipiatur. *Suar. Disp. 40. Sect. 4. num. 13. Layman l. 1. Tr. 3. c. 1. num. 6. Gibalinus c. 7. Confessorio 4.*

IV. Irregularitas ex delicto non contrahitur, nisi per actum externum, consummatum, & qui lethale peccatum sit. Est meliorum iuris interpretum, & probatu facile. Nam quod actum externum attinet, ex supra dictis hoc. *Tit. §. 2.* liquet. Interiora enim, & sensibus impercia quæ sunt, non possunt cognosci, aut iudicari ab homine. Ad consummationem pertinet, ut non desit scientia in agente nec voluntarium, & si quid aliud ad perfectionem actus humani necessarium est: de quo legi potest. *Azor l. 1. c. 2. & seq. Vnde Avila Disp. 2. in 2. Concl. si inquit, volo occidere, & percutio, sed non occido, nec mutilo, non incurro irregularitatem: imò*

licet vulneratus non moriatur per mīraculum. *Soto l. 5. de iust. q. 1. ar. 9. Medina in Summa l. 1. c. 10. §. 10.* Requiritur etiam, ut sit peccatū non veniale, contra quā persuadere voluerint aliqui apud *Avilam, & Gibalinum*, sed mortale. Gravissima enim pœna est, privari usu ordinum, quos actu quis habet, vel impediri, ne ad altiore provehatur. Atque ita de facto nullam reperies irregularitatem, quæ pro levi, aut veniali peccato constituta sit, ita ut tūc inferre liceat. Huic facto irregularitas in pœnam infligitur, ergo lethale peccatum est. Nihil vetat tamen, quin Summus Pontifex, cui soli ea potestas concessa, creditur, pro culpa veniali tantūm decerneret, & imponere irregularitatem queat. Quemadmodum pro peccato merè præterito imponere potest. Non enim, ut ad excommunicationem, sic ad irregularitatem contumacia requiritur. Imò nescientia quidem illius, qui delinquit: cum ignorantem quoque suo peccato constitutam esse irregularitatem, nihilominus incurrant. *Avila lo. cit. dub. 4. Az. l. 5. c. 7. q. 4. Silv. v. Pœnan. 13. Armilla num. 1. eod. Em. Sa. n. 15. Diana Par. 4. Traç. Resol. 21.*

V. Non requiritur ad contrahendam irregularitatem, in omnibus delictis, ut manifesta, aut notoria sint, sed in omnibus, quæ non puniuntur ratione enormitatis lææ, & notorietatis, iussit actu externum, & aliquo sensu cognoscibile reperiri. *Covar. in Clem. si furiosus Par. 2. §. 5. Navar. c. 27. n. 239 & 254.* ita certam esse assertionem affirmans, ut opposita sit contra communem ecclesie utum. Constat enim in eiusmodi privatis pœnis nullam rationem publici, & non publici habere.

beri: Et absolute loquitur Canones de irregularitate, non distinguentes inter occultum, & publicum. *Conc. verè Trid. Sess. 14. c. 7.* Simpliciter pronunciat ad sacros ordines promoveri non posse, nec ullum beneficium obtinere, qui per industriam, & insidias occiderit proximum suum, quantumlibet factum occultum sit. *Silv. q. 14. Suar. D. 48. Sess. 1. nu. 17.* Neque obstat illud *c. Christiana. 32. q. 5.* latencia peccata vindictam non habent: quia loquitur non de conscientia, sed foro externo, in quo de occultis nec cognitio, nec sententia, nec punitio fieri potest: adeoque vindictam, seu poenam occulta effugiunt. Nisi enim per iudicem inspiciantur, ad poenam condemnari non possunt. Instas è contra. *In c. Ex tenore de tempor. ordin.* absolute dicitur clericum propter crimè aliàs degradatione dignum quando occultum est, non modo non puniendum, sed etiam, si velit, ulterius promoveri, impediendum non esse. *R. Avila cum Covar.* sermonem istic esse, de crimine, quod quidem depositione dignum sit, non tamen annexam habeat irregularitatem. Verùm hoc est divinare potius, quàm satisfacere. De qualitate criminis nullum in textu indicium est, annexam, vel non annexam habuisse irregularitatem. Quamobrè *Barb. in cit. cap.* supponens irregularitatem, respondet, illam crimine occulto quantumvis magno non contrahi, quod de foro externo bene dicitur. Nã iudici, & episcopo ibidè præcipitur, ut erga clericum criminolium, licet ordinem susceptione indignum esse sciant, ita se gerant, ut erga alios innocentes. Aliàs publicando alterius occultum crimen, & infamando illum indebito modo, graviter peccent. *V. Laym. l. 1. Tr. 5. par. 5. c. 4. n. 9.*

Tanner. 4. D. 6. q. 10. dub. 11. Coninck Disp. 18. d. 7. n. 56. Dian. Par. 4. Tr. 2. Resol. 9.

VI. In dubio an sit contracta Irregularitas, quid faciendū sit, non modica contentio est, orta ex *c. Is qui de sene excom. in 6.* ubi dicitur, non nisi in casibus iure expressis irregularitatem contrahi: & *c. Ad audientiam de homic.* quod tutiorem partem eligi præcipit, iudicando pro animi salute irregularitatem contractam esse. Sic enim a periculo longius recedimus. *Navar. c. 27 nu. 193. cum Panorm. Silv. Corduba & aliis quibusdam* in foro conscientia, eum, de quo dubitatur, iudicandum esse censet irregularem pro animæ tranquillitate: & salute: in foro externo autè, ubi iudex in favorem rei declinare iubetur, *l. Absentes ff. de poenis.* neminè in dubio habendum esse pro irregulari. Verùm aliis resolutio ista minimè videtur cõformis citatis iuribus, ut quæ inter externum, & internum forum nihil distinguant. Supposito igitur, aliud esse dubium iuris, aliud facti, in dubio iuris nullum asserunt nec ab interno, nec ab externo foro irregularem esse quenquam iudicandum: in dubio facti autè in utroq; foro irregularem censeri. Quæ opinio, si *Avila* credimus, iuniorum communis est. Prima pars probatur *ex c. is qui, quod* loquitur de dubio iuris. Secunda *ex c. Ad audientiam. & c. significasti.* in quibus de dubio facti sermo est. Rationem addit *Gibalinus pag. 19.* Quàdo ius certum est, factum verò dubium potiorè esse iuris conditionem, adeoque pro ipso contra delinquentem iudicandum esse. *Bardus Discept. 6. §. 2.* neque in dubio iuris, neq; in dubio facti quemquam vult pro irregulari haberi, sed excipit homicidium propter *c. Ad audientiam.* ita tamè ut homicida non sit obnoxius poenis aliis, præter

inhabilitatem ad suscipiendos ordines, & exercitium eorundem.

Alia distinctione *Toletus utitur l. 1. c. 57. nu. 13. quam Ferdinandus p. 442. optimam vocat.* In dubio facti vel agitur periculum animæ, vel non. Si illud, censendus est delinquens irregularis, si hoc, absolvendus est. Quod in materia Sacramentorum & beneficiorum manifestè apparet. Dubium occurrit, an Titius irregularis sit, ut beneficium vel officium retinere queat, non esse dicemus, ne pro dubia culpa certam pœnam subeat. Item dubitatur, an irregularitatem contraxerit, ex qua non possit Sacramenta administrare: hic periculum animæ agitur, si absolvas ab irregularitate: contrarium igitur definiens, nimirum irregularem esse; ut evitetur periculum, quod in usu Sacramentorum imminet. *V. Tolet. l. cit. Valent. q. Disp. 7. q. 19. Pun. 2. §. Tertio. Sanch. l. 1. in Decal. c. 10. Suar. Disp. 40. Sect. 5. & al. apud Bardum p. 558.*

VII. In dubio de qualitate & extensione Irregularitatis, omnes, an unam, vel aliquas tantùm actiones auferat, consideranda diligenter est causa, propter quàm, seu defectus: qui quando non nisi unius, vel aliquorum ordinum executionem impedit, minimè existimandum est, cæterorum quoque usum prohibere, sed irregularitatem partialem esse. *Exempli causa,* Privatus oculo Canonis, aut digito ad celebrandum necessario aliquis non idèò inhabilis est etiam ad audiendum confessiones, ad prædicandum, aliæque munia, quæ absque oculi, & digiti amissi opera perfici solent. At quando defectus non magis huius, quàm illius ordinis facultati obstat, sed absolutam quandam inhabili-

tatem seu indecentiam continet, cuiusmodi est, horribilis aliquis morbus, tunc irregularitas absoluta, & totalis nascetur respectu omnium ordinum, & actionum, quoniam non esset ratio unum præ alio assignandi. De qua re in §. seq. latius.

VIII. Nulla irregularitas etiam totalis privat iurisdictione ecclesiastica, aut seculari, neque beneficiis obtentis. De iurisdictione patet, quia inter illam, & sacros ordines, quibus Irregularitas privat hominem, non est necessaria connexio: & si quandoque ordinem iurisdictionis præsequatur, ut in foro conscientie contingit, accidentarium est, adeoque sine interuentu ordinis exerceri potest. Episcopus, exempli causa, licet irregularis, excommunicat, absoluit, aliæque externæ iurisdictionis munera peragit, quæ sine exercitio ordinis fiunt. Item potest concedere Indulgentias, dispensare in Votis, dare facultatem audiendi confessiones, aliæque his similia licitè, & validè præstat. *Villalobos Tract. 21. Diffic. 2. Avila Disp. 2. Dub. 6. contr. 7. Suar. Disp. 40. Sect. 2. nu. 12. 24. & 44. Gibalinus c. 7. Par. 2. pag. 28. Laym. l. 1. tr. 5. par. 5. c. 1. nu. 2.* Non private Irregularitatem beneficiis obtentis ex c. *Postulasti. de clerico excomm.* colligimus. Nam *Innoc. III.* ad quæstionem, quomodo puniendi sint clerici, & monachi, qui post latam interdicti sententiam, in locis interdicto suppositis, divina officia celebrarunt, responderet, beneficiis suis privandos clericos esse, monachos verò ad pœnitentiam agenda arctioribus monasteriis includendos. Si privandi beneficiis sunt, sequitur ipso facto per irregularitatem non privati, sed beneficia sua iuste retinere. *V. Barb. in c. cit. & c. ad audiendam.*

nam de homic. voluntario. Vallens. l. 1. de benef. tit. 20. nu. 7. Finc sequitur, irregularitatem fructibus beneficiorum suorum libere sui posse, modò per se, vel alium subeat annexa beneficii onera. Nihil enim aliud in iure constitutum est. *Navar. c. 27. nu. 249. Henric. l. 14. c. 3. Sayrus l. 2. c. 2. nu. 24. Avila Disp. 2. Dub. 6. Covar. in Clem. si furiosus. Par. 2. §. 3. n. 5. & in c. Alma mater. t. par. §. 7. n. 1. Suarez. V. Disp. 40. Sect. 2. nu. 15. Em. Sa. V. Irregularitas n. 4. Zerela Par. 2. cod. n. 4. Gibalinus c. 2. par. 3. pag. 30.*

NOTA. Beneficium, cui per alium satisfieri non potest, vel sponte dimittere, vel eo privari debet irregularis. *Glo. in c. Scudat. dist. 50. Laym. l. cit.*

IX. De collatione novi beneficii facta irregulari. Sitne ipso iure nulla, & invalida, variant Doctotum sententia. Affirmativa communior est apud *Sayrum l. 6. c. 2. & Garz. Par. 2. c. 11.* etiam teste *Giballino*, qui nihilominus oppositam tuerit. Quod convincat, non invenio, & quod securus est, teneo invalidam esse. Irregularitatis enim, si bene attendis, ingenium est, non favere homini ad novi iuris consecutionem, sed potius iam obtentis exuere, aut saltem ab illorum usu deurbare. Et quis credat, ullum patronum, aut beneficii collatorem inter tot ambientis illum præferre, & beneficio ornare, qui propter defectum aliquem aut culpam indignus reputatur, qui in aliquo ordine Ecclesie deserviat. *V. Bonac. Tom. 1. pag. 561. Suar. D. 40. §. 2. nu. 29. Layman l. 1. Tr. 3. Par. 5. c. 1. nu. 3. Vallens. l. cit. n. 1. Barb. in c. is cui. de excom. Sayrum l. 5. c. 14. n. 9.*

X. Solus pontifex in irregularitatibus dispensat iure ordinario: episcopi verò, aliique Prælati non nisi quantum jus per-

mittit, & ex commissione, seu delegacione. Nam Ecclesie bonum regimen non permittit, ut in legibus iure communi præfixis immutandis aliquam sibi potestatem arrogent, qui inferiores sunt illò, quem ut supremum pastorem DEUS posuit super familiam suam. Unde *Co. Tr.* speciali quadam concessione permisit episcopis dispensare in omni irregularitate proveniente ex quocunque delicto occulto, & non deducto in forum contentiosum excepto homicidio. Quæ concessio supponit, episcopos vi potestis ordinariæ suæ id non posse. Porò licet Pontifex illimitatam potestatem dispensandi habeat, ea tamen in quibusdam casibus vel nunquam, vel rarissimè utitur. Bigamiæ verè exempli causa, tam difficilis semper habita dispensatio est, ut *Lucius III. c. 2. de bigamis* dicat, non licere contra Apostolum in ea dispensare: idem què de bigamia similitudinaria *Innoc. III. dixit in c. Nuper eod. tr.* quia nimirum gravissimæ causæ requiruntur, quibus ea indulgentia impetretur. Similiter irregularitas ex homicidio voluntario non nisi magna occurrente necessitate, & maioris boni spe oblata tollitur: maximè si omninò notorium & omnibus quasi manifestum sit factum. Fieri nihilominus potest, ubi circumstantiæ id exigere videntur. *Innoc. in c. nisi. de renunc. Covar. in Clem. si furiosus. Laym. l. cit. Gibalinus. p. 425. Silv. V. Irregul. cir. fin.* ubi formam quoque dispensandi tradit, addens, ne quidem verbis opus esse, si episcopus alicui irregulari ordines conferat, cum intentione illum

liberandi ab irregularitate.

§. XIV.

De Irregularitatibus in specie.

Irregularitatum duo genera esse ex supradictis liquet, unum ex defectu inculpabili seu merâ indecentiâ, alterum ex delicto. Prioris generis octo species reperiuntur 1. ex defectu natalium. 2. defectu originis. 3. libertatis. 4. ætatis. 5. famæ. 6. Corporis. 7. animæ. 8. Sacramenti. Illarum quæ ratio, & conditio sit, eodem servato ordine explicabimus. 1. Igitur ex defectu natalium irregulares sunt omnes illegitimi. *c. 1. & ult. de fil. presb.* Ecclesiæ honestas deformatur, ex eo, quod filii Sacerdotum & alii non legitime nati ad dignitates, & alia beneficia curam animarum habentia sine dispensatione promoventur. Legitimis accensentur, quorum genitores priorem copulam matrimonio correxerunt, ita ut ad omnia beneficia & dignitates admitti possint, exceptâ Cardinalitiâ dignitate. *Franc. Leo part. 3. c. 40. num. 14.* Illegitimi verò saltem Canonicè censentur, qui à conjugibus nascuntur, postquam se mutuo consensu continentis voto solenni obstrinxerunt. *V. Suar. V. Disp. 50. Sess. 52.* Hanc irregularitatem *Geminian. in c. presbyterum Disp. 16.* non ex defectu, sed peccato, alieno nimirum, nominandam censeat: non satis perpendens, natum esse, licet causam extrinsecam habeat, denominare ipsam prolem, quæ idem dedecore affecta est. In hac specie Episcopus dispensat ad minores ordines, & unum beneficium simplex. *c. 1. de fil. presb. in 6.* Tollitur etiam per professionem in Religione, in quâ non est pater, adhuc vivit juxta

Constitutum *Greg. XIV.* ita ut ad omnes sacros ordines promoveri possint, non tamen ad prælationes, ut dixi in *part. 1. Tit. 15. §. 4. n. 11. V. Dian. part. 4. tr. 2. Res. 66.* ubi addit in ejectionis Ordinum Religiosorum præfessis non reviviscere notam illegitimationis de ejectionis verò, seu dimissis è Societate Jesu negat, contra *Sandoz. l. 5. Mor. c. 5. num. 14.*

2. Propter defectum originis irregulares sunt *l. rvi. id est, matre non liberè nati. Disp. 54. per tot. & tr. de sev. non ordin.* Nam absque injuriâ Domini non possunt ordinari. Secus in penam incidit Episcopus, nisi per ignorantiam, vel errorem excusetur: & Dominus ad repetendum servum unius anni spatium habet. Quod si ordinatus fuerit Sacerdos, continuò liber efficitur, & ministrat in ordine, debito tamè peculio vel exiguò, aut si non habet, inhonestis obsequiis serviet, obeundo munus Sacellani aut alterius officialis, ex quo non deformatur dignitas Sacerdotii. *Silv. V. servus n. 4. & 5.*

3. Libertatis seu liberationis causa, ut *Præpositus* loquitur *c. 1. Disp. 10.* non possunt ad ordines promoveri, qui vel Curis ministerio tenentur, ut Iudices, advocati forentes, Notarii milites, & similes ministri: Item, qui publicis rationibus obligati sunt, uti Curatores, tutores, procuratores, de quibus est *tr. 19. in l. 1. Decretal. de obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.* Ubi *Gratus* Episcopus de isto hominum genere dicit, si post deposita onera, & reddita ratiocinia actus, & ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude DEI, si postulati fuerint, honore munerari: si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint

fuert ordinati. Ecclesia infamatur. Notanda sunt illa, si actus vitæ ipsorum fuerint comprobati. Nam si in reddenda ratione tutor, aut quicumque administrator defecerit, vel de dolo ipsi mota lis fuerit, ad ordinationem admitti non debet: imò si de facto ordinaretur, dignus esset depositione, etiam si postea causam obtineret. *Glo. in V. obrepit c. tantum Dan & ibid. Archid. 81. Dist. Majol de irreg. l. 2 c. 11.*

Limita 1. In eo, qui gravatus est debito extra administrationem contracto puta, ex mutuo, locatione, emptione, aut simili contractu. Nam super illis lite pendente non est ab ordinibus sacris repellendus: nisi forte ita oneratus sit, ut ex peculio suo impossibile sit illi satisfacere.

Limita 2. In eo, qui rerum Ecclesiasticarum, aut miserabilium personarum, vel cujuscunque piæ causæ administrator sit. Neque enim etiam nondum dimissa administratione à susceptione sacrorum ordinum prohibetur. *c. ult. Dist. 80. c. indicatum Dist. 89.*

Limita 3. In eo, qui publicis rationibus obstrictus fidejussores præstiterit. *Abb. in c. Magnus de obligat. ad ratiocinat. Majol. l. 2 c. 11 num. 14.* Addens procedere, si fidejussor constituat se principalem, ita ut possit ante principalem debitorem conveniri.

Limita 4. In eo, qui in minori ordine constitutus alicujus etiam Laici curator, vel administrator est. Ad altiores enim ordines progredi potest, quamvis de reddenda ratione nondum ulla facta sit mentio. *V. Barb. in c. c. Magnus de oblig. ad ratiocinat.*

4. Aetas quamdiu minor est, quam Canonibus exigunt, ab ordinum susceptio-

ne rejicitur tanquam inhabilis. Quod si nihilominus susceperit aliquis, ab executione ordinis, & usu suspensus est, usque ad temporis præscripti terminum. *c. vel non est compos. de temp. ord.* Hodie jure novo *Con. Tr. Sess. 22. c. 12. reform.* Pro Subdiaconatu requiritur annus 22. pro Diaconatu 23. pro Sacerdotio 25. intellige de inchoatis, Episcopi ætas sunt 30. anni completi. Et circa hanc ætatem Episcopus non potest dispensare, ut ibid. Congregatio Cardinalium monet.

NOTA. Per Extrav. *Pii II.* non tantum suspensus est, qui intempestivè, & præproperè ordinatur, sed etiam irregularis efficitur: nec ipso temporis lapsu definit suspensio, sed opus est dispensatione. Episcopus verò, qui scienter ante tempus constitutum ordines contulit, à collatione ordinum suspendendus est, juxta *c. vel non est compos. de temp. ordm.*

5. Quod irregularitatem ex infamia seu facti seu juris natam attinet, illa nemini ex alieno facto irrogatur, nisi speciali jure constitutum sit. Nam ut ex supra dictis constat, irregularitatis nota non ex natura rei, sed libera voluntate pendet, quæ ex decretis & legibus publicatis cognoscitur. *Fill. 17. 19. c. 8.* Hinc sequitur, quibus in casibus filii propter parentum delicta infamiam contrahunt, ut proditorum, & similitum, iisdem irregulares constitui. *l. quisquis C. ad l. Jul. majest.* Hæreticorum filii absolute infames non sunt, sed irregulares & infames tantum ad honores, & beneficia in Jure expressa. Idem judicium de infamia ob vilem conditionem, ac statum esto. Usus artis infamis, aut muneris ignominiosi, cujusmodi est histrionica, gladiatorum, carnificum, infames,

& con-

& consequenter inhabiles ad susceptionem, & executionem ordinum sacrorum reddit. Non reddit aliorum quantumvis viliū artificum practica, nisi iure manifesto id determinatum sit. Nec parentum ignobilitas filio aliās idoneo ad honores, & gradus Ecclesiasticos obesse debet. *Gloss. in c. quoniam 24. q. 1. Felin. in c. Deputati de iudic. Nav. c. 27. n. 204.*

6. De corporis defectu, qui irregularitatem inducat, traduntur sequentes Regulæ. *Prima*, qui defectus vel notabilem deformitatem causat, vel usum sacri ordinis impedit, irregularem facere potest. *c. ul. de corpore vitiatis*. Insignis deformitas censetur amputatio nasi, fissio labiorum, linguæ decurtatio, claudicatio, & similia apud *Tolet. l. 1. c. 63*. *Secunda*. Aliud in susceptione Ordinum, aliud in executione impedimentum est: & facilius executio permittitur, quam susceptio. *S. Thom. 3. part. quest. 82. art. ult.* Quia defectus superveniens, modò non enormem læsionem faciat, vires, & facultatem operandi relinquit: ut si oculo privetur Sacerdos, ad conciones, & confessiones audiendas non erit inhabilis. *Tertia*. Qui defectus occulti sunt, non inducunt irregularitatem, nisi propriā culpā acciderint. *Prior pars* manifesta est. Nam quæ occulta sunt, nec deformitatem, nec scandalum pariunt. *Secunda pars ex c. si quis abscidit. Dist. 55. c. significavit de corpore vitiatis c. qui partem c. Maritum Dist. 33.* colligitur, & communiter omnes agnoscunt. Nā qui virilia sibi, etiam amore castitatis abscidit per se, vel per alium, irregularis est. Similiter qui partem digiti volens sibi abscidit. Cui verò casu, vel necessitate aliquid illorum accidit, non

excluditur. *V. Dist. 55. à c. 4. usque ad exaratum. Coninck Dist. 18. Dub. 13. Layman. l. 1. tract. 5. part. 5. c. 7.*

7. Propter defectum animæ irregulares sunt 1. infantes usque ad annum septimum regulariter. 2. Perpetuò amentes. 3. Furiosi ad tempus. 4. Lunatici, & epileptici. 5. Arreptitii, & energumeni. *Dist. 33. & ibid. Glossa*. Qui infideles, & nondum baptizatos annumerant, non distinguunt inter irregulares, & naturaliter incapaces. Illiteratos autem, id est, scientiā necessariā carentes meritò accensentur per *c. illiteratos Dist. 35*. Sublata autem ignorantia cessat quoque irregularitas, ut suscipere ordines, & ministrare in suscepiis possint. *V. Suar. Dist. 51. Sect. 1. Filius. tract. 19. c. 7. Tolet. l. 1. c. 64. Fernandez. part. 2. c. 10. §. 8. Franc. Leo in thesau. Eccl. par. 3. c. 40.*

8. Denique defectu Sacramenti omnes bigami sunt irregulares. *c. debitum. de bigamia*. Quia nimirum iterata matrimonii suscepiō non benè repræsentat conjunctionem unius Christi cum una Ecclesia, quæ est perfecta matrimonii significatio. Non vocatur autem Sacramenti defectus, quasi matrimonium, vel invalidè, vel cum peccato iteretur. Hinc in *c. qui sanè Dist. 26. dicitur*. Qui iteravit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogativa exiit Sacerdotis: nec interest, ante vel post Baptismum bigamus sit. *DD. in c. Gaudemus de divort. Covar. Clem. si furiosus par. 1. §. 2. n. 5.* Verum non una, sed triplex bigamia est, vera, interpretativa, & similitudinaria. Vera dicitur, cum duplex matrimonium reipsa contrahitur. Interpretativa, cum interpretatione Juris duplex matrimonium censetur, ut si cum vidua aut corrupta

rupta contrahas. Similitudinaria, cum ex eadem Juris interpretatione sed alia causa duplex Matrimonium reputatur, ut si quis post votum solenne castitatis cum Virgine matrimonium inerat, eamque cognoscat. Unum namque matrimonium videtur esse unum spirituale, alterum carnale ac proinde bigamus, qui utrumque egit. De singulis dubia, quæ occurrunt, expedienda breviter iunt.

I. Ac primò quidem licet ad veram bigamiam plerique requirant utriusque matrimonii validitatem, dissentiunt tamen, an ex duplici invalido matrimonio quisquam irregularis fiat? probabilius autem videtur, irregularem fieri ex utroque invalido. Si idem affectus contrahendi sit opere externo, & sequatur consummatio. Nam ejusmodi modus contrahendi in foro externo non differt, ab eo, per quem matrimonium validè contrahitur, & ab omnibus pro valido agnoscitur. Sufficit ergò ad inducendam irregularitatem, interpretatione quadam, & præsumptione Juris. *Ostiens. Abb. Rich. Suar. l. cit. n. 11. Navar. c. 27. n. 19. 4. & Consil. 1. de bigamis Tolet. l. 1. c. 66.*

II. Quod de ignorantia quærent aliqui, ea non obstante irregularitatem à bigamo contrahi, ratio manifesta persuadet. Ea dem namque indecentia in æstimatione hominum manet, sive sciens, sive ignorans iteret matrimonium. Et generalis observatio est in privationibus hujusmodi, per legem cõstitutis nihil aliud requiri, quàm opus externum, quo præstito statim censetur in pœnam præfixam incidisse. *Fill. tract. 19. c. 4. n. 107.*

III. De bigamia interpretativa DD. ferè consentiunt in 4. casibus irregularita-

tem adferre posse: primò per contractum validum vel invalidum cum vidua. *c. precipimus c. Lector. Dist. 34.* Subsecuta consummatione. *Secundò per contractum cum corrupta ab alio. c. marit. Dist. 33. Tertio per contractum cum repudiata ab alio: quod quidem ab Ecclesia nunquam permissum est, fieri tamen à perversis hominibus potest, ob eamque causam irregularitas illis infligitur. c. 1. de bigamis c. si quis viduam Dist. 50.* Nec interest, validè, an invalidè contrahatur, cum eadem in utroque, modo indecentia sit. *Quartus casus est, si quis uxorem propriam post adulterium ab ea commissum cognoscat. c. si cujus c. si Laici Dist. 34.* Hoc enim perinde est, ac si contractum cum muliere corrupta faceret. *Amplia, quavis ab adultero per vim violata uxor esset, & factum maritus nunquam cognovisset. Nam significationis requisitæ defectus semper adest, nec ad illum culpa supponitur. Covarr. in Clem. si furiosus par. 1 §. 2. n. 2. Rich. Dist. 24. q. 3. Rota Decis. 1. de bigamis in novis. Henric. l. 12. c. 6. Filliur. tr. 19. c. 4. num. 114. Coninck. Disp. 18. Dub. 11. num. 100. Layman. l. 1. tract. 5. part. 5. c. 6. Gibalin. de Irreg. c. 3. quæst. 4.*

IV. Superest non vulgare dubium, an sicut professus in aliqua religione approbata, matrimonium iniens, & consummans bigamiam similitudinariam contrahit, ita eandem contrahat Clericus in ordine, sacro constitutus, si idem faciat? *Negat Ostiens. Archid. & Abb. in c. nuper hoc et.* Nullum enim Jus reperitur expressè inducens talem irregularitatem. Nec idem utrobique agitur. Professus in approbato ordine speciali quodam se Deo & religioni offert ac tradit, unde nascitur

particularis quædam obligatio, & vinculum: quod in susceptione ordinis sacri non contingit. *Contrarium Ang. Sily. Armilla. Antonin Nav. l. cit. Suar. Sect. 4. n. 3. Filia l. cit. n. 120. erueret conantur ex c. quotquot 27. q. 1. ubi ex Synodo Ancyranâ dicitur, Quotquot Virginitatem pollicitam prævaricati sunt, professione contempta, inter bigamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debent. Adde c. Sa. è eod. ubi Sacerdos, qui nuptios contrahit, post longam pœnitentiam restituitur ad executionem ordinum per dispensationem Episcopi sui; quod signum est irregularitatem contraxisse, ex bigamiâ scilicet similitudinaria.*

V. Bigamiæ in pœnam constituta est privatio privilegii clericalis. *c. un. de bigamis in 6. ubi Greg. IX. Bigamos omni privilegio clericali declaramus esse nudatos, & coercionem fori sæcularis additos, consuetudine contraria non obstante. Conc. Tr. Sess. 23. c. 17. de reform. cœcedit, ordines minores exerceri posse per Clericos conjugatos, dummodò non sint bigami. Igitur bigami Laici non tantùm ab ordinibus suscipiendis, sed etiam omnium ordinum executione remouentur. Nec habitum, & conluram ferre possunt. *Filla. n. 124. §. 125. Amplia, ut valeat etiam in bigamia interpretativa. Nam in c. cit. Greg. IX. responder ad quæstionem ortam in c. quisquis Dist. 84. in qua expressè nominatur Clericus, qui viduam, aut secundam uxorem duxit. Unde sequitur, etiam bigamos interpretativè prædictæ pœnæ & privationi subjectos esse, ita tamen, ut non amittant privilegium Canonis, quia supponitur, vel in Religioso ordine professos, vel lætro aliquo ordine initiatos**

esse. Quicumq; igitur suadente diabolo illorum aliquem contigerit, ex communitatis censetur. *c. un. cit. Sayrus l. 6. c. 5. Suar. Diss. 49. Sect. 5. n. 3. Em. Sa. V. irregul. ex bigam. Filla. tract. 19. c. 4. num. 123.*

VI. Nulla irregularitas ex prædictis per Baptismum, aut professionem Regularem tollitur. *c. acutus Dist. 26. ubi dicitur per Baptismum peccata omnia auferri, & quia nuptiæ peccatum non sunt, bigamû nubendo non peccare, sed tamen non omnia Sacramenti amittere, non ad vitæ meritum, sed ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessariam. Cùm enim inter non baptizatos quoque, & infideles verû matrimonium sit, illius usu dividitur maritus, nec potest matrimonio suo significare unionem illam, quæ est Christi ad Ecclesiam Neque obstat *S. Hieron. auctoritas in Com. ep. 1. ad Tim. 3. ubi contrarium tuetur; neq; Canon. 16. Apost. ubi legitur. Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in consortio Sacerdotali esse non potest. Non obstat, inquam, quia illo tempore quidem ita servatum apparet, sed postea aliter sancitum, & antiquo juri derogatum esse comperimus. Ceterum concubinatus seu fornicatio hodie neminem irregularem facit, quemadmodum in citato Canone insinuat. Jam quod professionem Religiosam attingit, non tollit ab illa bigamia irregularitatem ex fundamento superiusposito manifestum est. Nam neque in Jure communi, neque consuetudinario, neque ex institutione ordinum quicquã colligitur. Igitur omninò speciale jus in medium proferri deberet ad id probandû, quod hætenus nemo**

nemo fecit. *Sily. V. Bapt. §. 6. n. 2.* Superest igitur, ut Irregularitas bigamiæ sola dispensatione auferatur. Equidem de Sum. Pontifice non dubitamus, quin ad omnem omnino illius jurisdictione extēdat: Episcopi autem in illis, quæ specialiter ipsis conceduntur. Equidē in *c. 1. qui Clerici vel voventes.* videtur permitti, ut dispē. sent in bigamia similitudinaria cum Clerico in sacris constituto, & consequenter seu à fortiori cum Religioso professo. *Regin. l. 30. tr. 2. n. 26. Adde quod S. Th. tradit in 4. Dist. 22. q. 3. ar. 3. Sily. V. bigamia q. 7. Avila par. 7. Disp. 8. dub. 4.* Episcopum dispensare posse cū quocunq; bigamo ad ordines minores. Quid verò *Con. Tr.* circa occultam irregularitatem tribuat Episcopis, supra diximus, & legi potest *Seff. 24. c. 6. de reform. Sily. V. bigam. n. 7. Arm. n. 92. Nav. c. 27. n. 198. Fill. tr. 17. c. 4. n. 128. Laym. l. 1. tract. 5. par. 5. c. 6. n. 6. Gibalinus c. 6. q. 2. Fernand. l. ci. §. 9. Suar. V. Disp. 41. Sect. 2. n. 4. & Disp. 49. Sect. 7. Franc. Leo in thesaur. Eccl. c. 41. n. 57.* Ubi etiam reperies formulam absolvendi.

§. XV.

De Irregularitatibus ex delicto.

Hujus generis *Valentia IV. Disp. 7. q. 19. pun. 3. ex Nav. c. 27. n. 192.* quinque numerat, videlicet I. Baptismaum iterare. 2. suscipere, aut exercere indebito modo sacros ordines. 3. violare censuras. 4. crimen enorme, ac notorium. 5. deformare aliquem mutilando, vel occidendo. *Reginald. l. 30. tract. 2. num. 7.* hæresin addit, atque ita sex species facit. De his eodem servato ordine deinceps acturi, à Baptismi abusu ordiamur.

De iterato Baptismo.

I. Rebaptizans aliquem, & minister ipse irregularis efficitur, ita ut nullum ex superioribus ordinibus obtinere queat. Ita communiter DD. de ministrante specialiter extat textus expressus in *c. ex literarum de apostatis.* Unde sequitur, multò magis rebaptizantem irregularem fieri. Quod etiam usus legum fides interpres contestatur. *Navar. c. 27. n. 246. Avila par. 7. Disp. 7. dub. 1. Henric. l. 2. c. 31. n. 1. Suar. III. D. 31. Sect. 6. Coninck Disp. 18. dub. 4. n. 35. Toletus l. 1. c. 70. n. 5.* Similiter irregularis fit ipse rebaptizatus. *c. Afios Dist. 98. & c. qui in qual. l. q. 7. & c. eos, quos de consecr. dist. 4.* Sed an ignorantia excuset, ambigitur? Excusare eum, qui ignorantia probabili & invincibili secundò baptismum recipit, magis recepta opinio est *Scoti in 4. dist. 6. q. 8. Soto eod. dist. 3. q. un. ar. 9. Cov. Clem. si furiosus par. 1. n. 8. Nav. lo. cit. Avila l. cit. Disp. 7. dub. 2. Suar. Disp. 31. l. cit. & de Censuris Disp. 42. Sect. 1. Tolet. l. 1. cita Em. Sa. V. Irreg. ex Bapt. n. 1. Laym. l. 1. tr. 5. par. 5. c. 2. sumitur ex c. placuit & c. qui apud 1. q. 4. ubi decernitur, parvulos ab hæreticis baptizatos, cum ad Ecclesiam Dei reversi fuerint, ordines accipere posse. Neque obstat Canon *qui bis de consecr. Dist. 4. qui bis ignoranter baptizatos negat extra magnam necessitatem ordinari posse.* Quia ut Covarr. notavit, sumptus est ex Pœnitentiario Theodori, & idcirco non potest auctoritatem legis habere. *Fill. tract. 2. c. 4. num. 92.**

II. Qui baptismum ab hæretico recipit, nec per necessitatem vel ignorantiam excusatur, irregularis est. *c. placuit cit.*

Tolet. l. 1. c. 70. num. 8. Qui verò in morbo propter periculum mortis baptizatus est: p̄sbyter ordinari non debet. *c. un. Dist. 57.* Ubi causa additur. Quia fides ipsius (*Nota presumptionem iuris*) non voluntaria, sed ex necessitate est: nisi fortè postea ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit. Idem dicendum est de illis, qui ob vim, metum, aliamve similem necessitatem, Baptismum expetunt, & accipiunt, cum non minor in his, quam in timore mortis coactio sit. *Magplus l. 3. c. 10. Laym. l. 1. tr. aff. 5. part. 5. c. 2. num. 3.* Idem de Neophyto dicendum juxta Apostoli doctrinam *1 ad Timo. 3.* & Canonem *Apostolorum 79.* Eum, qui ex vita gentili accesserit, & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non est æquum protinus Episcopum (*seu presbyterum ex Cano. 2. Concil. Nicani*) fieri. Iniquum est enim, ut qui sui nondum experientiam ostenderit, sit aliorum magister. Quod etiam ad Diaconos extendit *Concil. Sardicense Oecumenicum auctore Ofio Can. 13.* Et universè de sacris ordinibus, adeoque statu Clericali intellexit *Greg. 1. l. 4. epist. 50. ad Virgilium Episcopum Arelatens.* Neque enim recens initiati ea fidei constantia, rerumque sacerarum, ut par est, notitia instructi esse solent. Non desunt, qui eandem irregularitatem contrahi ex aliis quoque Sacramentis characterem imprimantibus arbitrentur, quasi consequentia à Baptismo ad confirmationem valeat. Verùm major DD. & me quidem Judice, sanior oppositum tenet, eò quòd in jure non expressum sit, nisi de Baptismo, quod argumentum in hac materia planè solidum est. *Castr. de lege pœn. c. 7. docum. 3. Cov.*

Clem. si furiosus par. 1. n. 8. Henrig. l. 14. c. 7. n. 5. Avila par. 7. Dist. 7. dub. 5. Suar. D. 42. Sess. 2. & Sess. 3. n. 6. Giralpinus c. 5. Propos. 2. dub. 1. p. 314. Laym. l. 1. tr. 5. par. 5. c. 2. Idem judicium esto de Sacramento ordinis, cuius iteratio dolo aut errore facta nullam inducit irregularitatem ob ratione paulò antè indicatam, quia mutum de illa in Jure silentium est. *V. Gibalin. l. cit.* Contingit autem ex alio capite irregularitas in susceptione, & executione ordinum, ut mox dicetur.

De irregularitate ex abusu ordinum.

I. **Q**ui ordinem recipit ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, vel aliter impedito, aut prohibito, etsi non petmittatur, ordinem susceptum exercere, non est tamen propriè loquendo irregularis, quia nullo jure hoc expressum est, adeoque impedimentum illud non est Canonicum, uti irregularitatis definitio requirit. Quid ergò est, inquit, vel suspensio, vel pœna simplex aut prohibitio. Denique impedimentum, quod al qui latius accipiendò nomen, irregularitatem vocant. Dico suspensionem esse aliquando, in iis scilicet, qui scientes volentes ab Episcopo excommunicato, vel aliter impedito ordinantur: in illis verò qui idem ex ignorantia inculpabili agunt, est simplex prohibitio, vel impedimentum, quod absque delicto acquiri posse extra cõtroversiam est. Unde sequitur, in taliter accepto ordine ministrantem non fieri irregularem. Licet enim post scientiã erroris, & impedimenti sui, propter Ecclesiæ prohibitionem abstinere debeat, non incurrit tamen non abstinendo irregularitatem, quia nullam Censuram

Censuram violat. Quod etiam contingit in illo, qui vi, aut metu gravi ab episcopo ad ordines compellitur. Neque enim suspensionem incurrit, cum absque peccato suo ordinatus sit: non potest tamen exequi ordinem susceptum, odio episcopi malignitatis. Ecclesia sic præcipiente, donec legitime probarit magistratui ecclesiastico, quomodo vim & iniuriam passus sit. *Silv. V. Irregularitas. num. 9. Navar. c. 27. num. 244.*

II. De illis, qui ab episcopo, qui loco simul & dignitati suæ renunciavit, non nulla difficultas est ex *c. uu. de ordinatis ab episcopo qui renunciavit*. A tali enim, si scienter quis ordinem receperit, quia indignum se fecit, executionem officij non habebit. Ita textus, ex quo irregularitè pronunciant. *Silv. V. Irregularitas. n. 8. Angel. eod. num. 31. Sebast. Med. in Sum. tit. 9. q. 35. §. 6. Tolet. l. 1. c. 71. n. 2. Henriq. l. 14. c. 6. n. 6. Navar. c. 25. n. 241. Armilla. n. 31. Tabiena. §. 5. Em. Roderic. in Sum. Par. 2 c. 14. concl. nit. Reginald. l. 30. num. 27. Sayr. l. 7. c. 10. n. 27. Vgoliv. c. 40. n. 3 & ante omnes Speculator in tit. de dispensationib. Nam, inquit, verba illa executionem officij non habebunt, omnimodam privationem significant, quæ non per suspensionem, sed irregularitatem infertur: nec suspensus carere dicitur executione, sed tantum impediri, ne exequatur officium ordinis. Itè Pontifex dispensationis meminit, quam episcopus taliter ordinato impertiri queat. Cum suspensus autem non solet dispensari, seu absoluitur.*

Verum his minimè obstantibus dicendum est in *c. cap.* eum cui post resignationem suam Episcopus ordinem contrahit, non irregularem, sed suspensum esse,

quod patet exinde. *Primò*, quia pœna in *c. cap.* constituta, non privat, nisi illius, quem à tali episcopo receperit, ordinis usum: cum Irregularitas ad omnes se extendat. *Secundò*, quod contrariæ sententiæ Auctores opponunt, executionem officij non posse ad suspensionem pertinere, gratis dicitur. Nam qui suspensus est ab usu officij sui, vel ordinis, optimè dicitur officij sui nullam executionem habere: imò potius de suspensione, quàm irregularitate, quia tantum privat executione, vel usu ordinis, cum irregularitas primò, & per se ipsam suspensionem impedire nitatur. *Panor. in c. cit. n. 6. Az. 111. l. 3 c. 48. p. 13. Suarez. D. 31. Sect. 1. n. 7. Alterius Disp. 9. de suspens. c. 1. Bonac. de suspension. in particulari q. 1. pun 9 n. 13. Fillut. Tr. 17. n. 76. Vroian. in Rationali ad c. cit. Gibalinus. c. 5. pag. 317. Barb. de potest. Episc. allegat. 48. & in c. cit.*

III. Eum, qui eodem die plures ordines maiores suscipit, aut cum minoribus ordinibus Subdiaconatum, non irregularem, sed suspensum esse *Gibalinus* ex *l. 1. mar. p. 323* sed parum stabili fundamento nixus, quod sibi videatur ex *c. 2. §. 1. de eo, qui furtivè ordinem suscepit*, nihil aliud colligi, quàm suspensionem, cum ita ordinatus tantum prohibeatur ministrare, non verò, quod non possit ulterius promoveri. Verum qui attentius legit *c. 2. illustriuli*, videbit etiam loqui de prohibitione suspensionis ordinum. Mandamus, quatenus eum in minoribus tantum ordinibus celebrare permittas: si verò domum religionis intraverit. Abbas in aliis poterit ordinibus dispensare. Vbi *Avila teste* secundum communem interpretationem sermo est de dispensatione ad sus-

ad suscipiendos reliquos ordines: quæ expositio legitima videtur. *Angel. V. Irregularitas. §. 1. n. 23. Silv. eod. q. 3. Navar. c. 27. nu. 241. Avila par. 7. Disp. 9. Sect. 1. dub. 4. concl. 2. Antonin. Par. 3. Tr. 14. c. 16. §. 17. Sayrus l. 7. c. 10. n. 22. Toletus l. 1. c. 71. n. 16. Valentia 4. Disp. 7. q. 19. p. 1841.*

IV. Qui ignorante episcopo, per dolum se ordinâdis ingerit, & sic ordinatur, irregularitatē contrahit, ita ut Superiorem ordinem suscipere non possit. Episcopus tamen cum eo dispensare potest, nisi prius sub excommunicatione talem fraudem prohibuerit. Si autem reus aliquam religionem ingressus fuerit, & aliquamdiu laudabiliter vixerit, dispensare cum illo ad Superiores ordines Prælato permittitur. *c. 2. de eo, qui furtove & c.* Similiter irregularis fit, qui per saltum ordinatur accipiendo maiorem ordinem ante minorem. Episcopus tamen poterit concedere usum aliorum prius susceptorum: Item ut prætermissum suscipiat, & eo atque altero maiore iam accepto utatur. Si autem ante dispensationem malè accepto usus fuerit, solus Pontifex dispensabit. *Valeat. l. cit.*

V. Hactenus de susceptione ordinum. Usus quod attinet, si quis clericus ordinem exerceat, eiusque proprias actiones, quo destitutus est, continuò irregularis efficitur, dummodò id serio, solenniter, & cum lethali peccato faciat. *c. 1. de cler. non ordinato. Palud. in 4. dist. 74. q. 4. Antonin. par. 3. tit. 28. c. 1. §. 1. Silv. V. Irregularitas n. 14. Angel. nu. 38. Nav. c. 27. nu. 242. Henrig. l. 14. c. 6. Avila Par. 7. Disp. 9. §. 2. dub. 13. Sayrus l. 7. c. 10. Tolet. l. 1. c. 72. E-man. Sa V. Irregularitas ex usu Ord. nu. 5. Laym. l. 1. Tr. 5. par. 5. c. 3. n. 2. Vbi amplius*

quaritur, an liceat clericos in minoribus constitutos tanquam cantores adhibere superpelliceo, vel dalmatica indutos ad cantandam epistolam vel evangelium, aut passionem Domini? Non esse illicitum per se, consuetudo multis locis recepta etiam apud Regulares, demonstrat. Solent enim in defectu Subdiaconorum, & Diaconorum adhiberi ad canendum in superpellicio omissio manipulo, & stola. Vbi ergò talis consuetudo invaluit non est timenda irregularitas. *V. Tolet. l. cit. Anton. & Silvest. in l. cit.*

NOTA. I. Qui prædicto modo actum ordinis, quem non habet, temetè exerceat, præter irregularitatem, pœna falsi tenetur, sicuti qui non habens dignitatem, mentitur se habere, vel non sibi debitis insignibus atitur. *l. eos ff. ad l. Cornel. de falso V. Dispensatio. q. 10.*

2. Episcopum cum tali clerico dispensare posse, ut post biennium vel triennium in ordine ante suscepto administrat. *V. Laym. l. cit.*

VI. Laicum non fieri irregularem, quamvis actum ordinis sacri proprium solenniter exerceat, V. g. baptizando cum solennitate audiendo confessiones, & similibus. *Covar. in Clement. par. 1. §. 1. n. 1. Angel. V. Irregularitas l. nu. 38. Rosellam num. 2. Sayrus l. 7. c. 10. Henrig. l. 2. c. 29. Armillam V. Irregularitas. nu. 65. tradit Laym. l. cit. num. 3. Ratio est, quia secundum Canones, qui ministrat in ordine, quem non habet, deponendus est, & nunquam ordinandus: qui modus loquendi tantum clericis convenit. Verum quid momenti sit in tali argumentatione, non video. Non nominantur laici, & depositio in pœnam ordinatur clericis, quia de his*

solis agebatur, & quia in clericis, quod etiam Layman faceret, abusus ille frequentior est. Præterea laicos etiam comprehendendi manifesta ratio suadet. Nam si indecens & vitiosus est, à clerico non habente ordinem Sacerdotij Baptismum conferre solenniter, id si à laico fiat, multò indecentius, & vitiosius est, nec minori pœna vindicandum. *Sotus in 4 dist. 18. q. 4. ar. 1. Valent. Disp. 7. q. 10. ar. 1. Suar. 3. par. tom 3. D. 31. Sect. 4. Gibalinnus pag. 327.*

De Irregularitate ex violatione censurarum.

I. Clericus, qui lethaliter peccando violat Censuram aliquam, per actum solennem Ordinis sibi per Censuram, qua ligatus est, prohibiti, irregularis efficitur. Ita communiter DD. *lex 10. tit. de clerico excommunic. ministrat. Item c. 1. c. 1. qui c. o. scus. de sent. excomm. in 6.* Nec difficile fuerit per inductionem ostendere. Ac primò quidem de excommunicatione maiori in *c. Si quis episcopus. par. 11. q. 3.* episcopus, presbyter, aut Diaconus, qui post excommunicationem præsumperit oblationem, aut Sacrificium facere, sicut prius, non potest in alio Concilio (sem reconciliationis habere. Hæc autem pœna nec statim est Irregularitatis. Censura enim nulla irremissibilis, & perpetua est. Idem de suspensione dicendum, si *Glo. in c. 1. de sent. excomm. in 6.* bene observavit ex antiquis Canonibus solum excommunicatum, qui ministraret in Sacris ordinibus, fuisse irregularem, eamque pœnam deinde ad suspensionem fuisse extensam in *c. 1. de sent. &*

re iud. c. is qui. & c. is cui. de sent. excomm. in 6. Igitur suspensi quoque actuum prohibitorum usu irregularitatem contrahunt. Iam de interdicto communis DD. sensus est, siue locale fuerit, siue personale, quando violatur, irregularitatem parere. Exemplum habes in *c. is cui cit.* ubi illi, cui interdictus est ingressus in ecclesiam, etiam divinorum celebratio prohibetur. Et procedunt hæc, siue causam interdicti quis dederit, siue non.

II. Quia ad prædictam Irregularitatem non quælibet, sed gravis culpa requiritur, ne pro levi non levis ultio reddatur, consequitur etiam, ut per ignorantiam non crassam, & affectatam, sed probabilem excusetur. *c. Apostolica de Cler. excomm. ministr.* ubi Gregor. IX. Canonici Pragensibus scribit. *Qui tempore suspensionis ignari celebrastis divina, vos reddite ignorantia probabilis excusatos.* Item quia requiritur actus solennis & ordini proprius, clericus in minoribus constitutus, aut nunquam in eiusmodi irregularitatem incidit, quis ministeria illorum non ita censentur propria, & solennia, quin à laicis etiam solenniter peragantur, uti Antonin. notat *Par. 3. tit. 17. c. 1. §. 1. Sotus in 4. dist. 22. q. 3. ar. 1. Henric. l. 14. c. 7. num. 1. Savusl. 7. c. 9. num. 4. Avila Par. 7. D. 9. Sect. 2. dub. 13. Adidit Abb. in c. ult. de excess. Pralat. num. 5.* quem iuniores sequuntur, clericum censuram ligatum non fieri irregularem, si in ecclesia lectiones, & responsoria caneret, dummodò Officiatorem non agat, dicendo collectam præmissa. *Dominus vobiscum.* Idem de lectione horarum dicendum est, & à potiori, cum

cum ab illa non eximatur per censuram. Imo in choro cantare poterit, sed non ut subdomadarius, & cum aliqua solennitate. *Tolet. l. 1. c. 7. n. 6.*

III. Cui clericus minori excommunicatione ligatus est, nullam irregularitatem incurrit, quamvis celebret. *c. si celebret. de cler. excom. ministr.* Nam minor excommunicatio non extendit se ad privationem usus activi Sacramentorum, quemadmodum ex definitione ipsius liquet, apud *Toletum l. 1. c. 5. & Armillam V. Excommunicatio num. 4. V. qua diximus supra, §. 11. num. 11. & Gibalinum pag. 341.* ubi insuper monet, eum, qui suspensus est à perceptione Sacramentorum, cum ea suspensio æquivalet excommunicationi minori, & sit poena communis laicis, violenterque absque officii divini aut ordinis alicuius exercitio, nullam incurtere irregularitatem. *Innoc. Ostiens Panorm. & alii relati à Sayro l. 4. c. 7. n. 8.*

IV. Si excommunicatus ordines suscipiat, irregularitatem incurrit iuxta opinionem. *Panorm. in c. 1. de eo, qui furtivè ord. suscipit. nu. 3. Antonin in 3. par. tr. 24. c. 76. Nav. c. 27. nu. 241. Maiol. l. 4. c. 34. Avila Par. 7. Disp. 9. Sect. 1. dub. 6. Concl. 2. quibus etiam adheret. Silvest. Tabiena. & alii.* Fundamentum illorum est, quia Censura ordinum receptionem ita impedit, ut recipientem reddat inhabilem, qui ad superiores promoveatur, & prohibet exercitium iam suscepti cum Censura. Nihilominus probabilior meo censeo opinionem illorum, qui apud *Gibalinum pag. 342.* prædictam poenam à jure decretam suscipientibus ordinem cum aliqua censura non esse propriè dictam irregularitatem, sed suspensionem potius; cum prohibeat

usum ordinis taliter suscepti, qui est proprius effectus suspensionis. *Covar. in c. Alma mater. l. par. §. 6. nu. 6. Suar. D. 31. Sect. 1. num. 57. Navar. in c. Consideret. Cantus. de panit. dist. 5.* Addit *Gibalinus Confectario III. pag. 343.* neque suspensum ab ordine aliquo irregularem fieri, si ad Superiorem ordinem promoveatur, quia in susceptione ordinis Superioris non intervenit necessariò administratio aliqua ordinis inferioris à quo suspensus est. *Sayrus l. 4. c. 16. n. 22. Zerola Par. 2. V. Irregularitas. Dub. 2. Sorbo in Compend. Privileg. V. Ordinis sacri. Laym. l. 1. tr. 5. c. 5.*

V. Dubium est non vulgare, an si Episcopus excommunicatus adeoque vitandus, vel interdictus autoritative coram se faciat divina celebrari, irregularitatem contrahat? *Affirmat Glossa in Clement. Archiepiscopo. de privilegiis. V. celebrari Panorm. in c. de clerico excom. ministrante nu. 8. cui subscribunt alii Canonista. & Summissa, quot refert Sayrus l. 2. c. 15. nu. 5. & l. 7. c. 10. n. 18. Avila Par. 7. Disp. 9. Sect. 2. dub. 6. Laym l. cit. c. 3. n. 4.* Verum ex recentioribus aliqui cum *Coninck Disp. 18. dub. 6. Suario Disp. 34. Sect. 4. Gibalino pag. 357.* annotarunt prædictam opinionem sola DD. auctoritate, niti, nec ullum juris apicem reperi, qui talem episcopum damnet irregularitatis. Deseri ergò impune poterit.

*De irregularitate ex crimine enormi
& notorio.*

I. QVædam peccata, ut ex dictis liquet, per se iuxta Canonum dispositionem irregularitatem adferunt; alia non

non nisi ratione infamiae annexae, quae facit, ut indecens videatur, reos illorum ad sacros ordines admittere. Primi generis sunt quinque haec. 1. Iteratio baptismi illicito modo facta. 2. Susceptio ordinum post contractum matrimonium. 3. Vfus ordinum sacrorum clerico prohibitus. 4. Violatio Censurae in alicuius ordinis exercitio. 5. Homicidium.

Secundi generis quae sunt, ut intelligamus, & exponamus, recolenda sunt, quae supra in §. 7. de infamia diximus: videlicet duplicem esse iuris, & facti. Ad illam, ut perfecta & completa sit, requiritur sententia definitiva ex communi DD. sensu. Imò ex iure Canonico necessarius est processus per viam accusationis, & non inquisitionis tantum. *Panorm. in c. Inquisitionis de accus. num. 2.* Facti infamia absque processu iudiciali nascitur, non tamè absque adminiculo iuris, seu lege ita sanciente.

His positis, ut compendiosè agamus, dico, A nulla infamia, praeterquam legati Canonica, quae iuris vel facti sit, quinquam reddi irregularem: quod inductio ne probari potest. Nam quicumque vel per sententiam iudicis definitivam infamis declaratus est, vel crimen commisit, cui iure Canonico annexa infamia est, indubitato pro irregulati habetur. *c. infames. 6. q. 1. c. Qui in aliquo dist. 51.*

II. Unde consequitur infamiam popularem, quae oritur ex quolibet peccato mortali publico prohibere quidem ordinum susceptionem quamdiu durat non tamen inducere, loquendo proprie, irregularitatem.

Ratio est, quia per poenitentiam, & emendationem tollitur, quod non fieret, si esset proprie dicta irregularitas. Pro hac

enim tollenda dispensatione opus est. Nec impedit usum ordinis, postquam susceptus ordo est. Nullibi enim reperire est talem in iure prohibitionem, nisi quod per accidens ratione scandali abstinere debent ab administratione. *c. ult. de tempor. ordin. Prepos. in 3. p. q. 5. de irregul. n. 52. Bonac. disp. 7. q. 3. pun. 1. n. 5. Coninck disp. 18. n. 37.*

Est etiam notatu dignum, quod decreta omnia de eiusmodi fama populari denigratis non ad id ipsos, sed ad Praelates diriguntur, ut ii ab ordinum collatione abstineant, & ordinatos ministrare non permittant, donec publicae famae satisfactum sit.

DICES. Qui populari infamia laborat etiam Legati & Canonica laborat. Canones enim in hoc saeculi forum, & leges recipiunt, ut supra §. 7. n. 4. diximus. ergo simpliciter irregularis est. *c. Infames 6. q. 1. c. Qui in aliquo dist. 51. c. constituimus. 3. q. 5. c. testimonium. de testib. c. Omnipotens. de accus. Gloss. ibid. & communiter Doctores.*

Ita sentiet, & loquetur, quicumque citatos Canones, & veterum Canonistarum opinionem seu persuasionem attendit. Sed iuniores aliqui rem accuratius examinantes non proprie dictam irregularitatem in citatis iuribus contineri existimant, sed simplicem prohibitionem. Irregularitatem enim nulla emendatio tollit, sed dispensatione opus est. E contra per poenitentiam & emendationem infamia popularis tollitur, quemadmodum ex *Panorm. in c. diligenti de Simon. & Silv. n. 7. Laym. l. v. tr. 5. part. 5. c. 4. n. 10. diximus supra. 7. q. 7. Nam ut S. Greg. ait. l. 18. Moral. c. 16. Non debet despici in eo, quod fuit, qui iam incepit esse quod non fuit, & ad meliora conversum nequaquam prior vita com-*

maculat. *c. Nunquam dist. 56.* Nisi forte dixeris, per ementationem vite non tolli directe & immediatè irregularitatem, sed infamiam, quâ sublatâ ut fundamentum pereat etiam irregularitas. Verum in re ipsa fortassis non magna differentia est, & modus loquendi non idem in eodem. Certe nihil incommodi, metuendum videtur ex utralibet opinione: cum utraque pari conatu taliter infames ab omni accessu ad ordines, & munia Ecclesia removeat, idque unicum ecclesia in allegatis supra juribus intendere videtur.

De Irregularitate ex homicidio.

QUæ à nonnullis hic de sacrilegiis, sacrilegio, & similibus minate tractantur, eò facilius prætereo, quoniam in nostrâ gente nec usus illorum frequens est nec notitia multum necessaria. De homicidio autem, quæ accuratius tractentur non pauca & illustria sunt. Supponendum vero triplex homicidium distingui. Voluntarium, non voluntarium, & necessarium. Volantarium subdivido in iustum, & non iustum. Ex iusto nata irregularitas defectu lenitatis evenire dicitur.

De homicidio voluntario iniusto.

I. **Q**Uicumque pravedet ex actione suâ necessario secuturum esse occisionem hominis, fidelis vel infidelis, baptizati aut non baptizati, morte secuta irregularis est. *c. 1. c. sicut dignum. De homic. Cor. Tr. sess. 14. c. 7. de ref. Dico actione suâ, externâ scilicet, & in genere*

suo completâ. Deinde necessario secuturam occisionem, ut excludatur eventualis, de de quâ alibi. Non interest autem, continuo nec longo intervallo post, mortem sequi, ut in veneno præbitio evenire potest. Addidi *fidelis, vel infidelis* quia licet in agente fides supponatur, alias censura non erit capax: in patiente non requiritur; quando fidelium & infidelium injusta occisio pariter à jure prohibetur. Denique *secutâ morte*, ut intelligas contum solâ non sufficere hic, quâvis in alijs multis ad penam sufficiat, uti diximus, supra *S. 2. & accurate explanat bigas de crim. las. mai. 2. 69.* Igitur nisi in jure Canonico exprimat, nemo penam aut irregularitatem solâ attentione incurrit, expressi exemplum habes in *c. 1. de homic. in 6.* ubi mandantes aliquem occidi, licet ex eo mors non sequatur, excommunicationem, & privationem omnium beneficiorum, & officiorum incurunt ipso facto, quod etiam extenditur ad eos, qui receperint occisores, defendentes, & occultantes. *S. Tho. 1. 2. q. 20. ar. 5. ad 4. sofol. 5. q. 1. ar. 4. silu. 1. Homicidium 3. n. 2. armilla 1. irregularitas n. 2. nav. 1. 27. n. 223. suar. disp. 44. sect. 1. & 2. avila Par. 7. d. 6. sect. 2. sess. c. 9. d. 15. filius. tract. 20. c. 1. 3. & seq.*

II. Ad eandem irregularitatem sufficit mutilatio, non inchoata, sed perfecta, non quod sub nomine homicidij continetur quasi ejusdem speciei sit, sed quia peculiariter à jure eadem illi pena constituta est: *c. in Archiepiscopatu. De raptorib. clem. un. de homic.* ubi excusatur ab irregularitate furiosus insans, & dormiens, si hominem mutilet, vel occidat. Vide ex contrario sensu; si non furiosus, adul-

ens, & vigilans hominem mutilet, vel occidat, irregularem, fore, colligitur à Doctoribus.

Porro mutilare est, non debilitare membrum, sed illo privare hominea. Membrum verò censetur illa corporis pars, quæ moraliter loquendo censetur habere distinctum per se officium in huiusmano corpore, ut oculus, auris, manus pes. *Covar. in clem. si fario sus. n. 8. nau. c. 27. n. 206.*

Digitus igitur non est membrum, nec illius abscissio ad irregularitatem sufficit. Excipi possunt priores, quorum usus in administratione. Eucharistie necessarius. *Bo. ric. Tom. 1. q. 24. ar. 1. silu. v. Homicidium §. 1. Em. sa. v. Ex. deform. licita. n. 3.* Amplius in eos qui seipsum mutilat. Nam quando mutilando alium quis irregularis fieret, fiet etiam mutilando seipsum. Idque dupliciter active, & passive. active, quia seipsum deformat, passive, quia fit inhabilis ad sacrum ministerium. Imò minor in proprio, quam alieno corpore mutilatio sufficit, ut si tibi ipsi partem cuiuscunque digiti volens abscideris *c. 6. dist. 55. ubi ex Conc. Tribur. dicitur.* Qui partem digiti cuiuscunque sibi ipsi volens absciderit, hanc ad clerum canones non admittunt.

Amplius 2. in eo, qui abortum procurat, factu animato. Vere enim hominem occidit, ut germani sensu DD. lumunt *ex c. Quid verò, c. Moyses, 32. q. 2. c. sicut ex literarum De homic. & aliis, quæ glo. citat in c. si aliquis eod. A. sextum v. mato proprio* extendit ad casum, quo fœtus nondum animatus est: ad eos quoque, qui pocula sterilitatis feminis propinant, dummodò effectus sequatur. Sed à greg. XIV. ca.

constitutio revocata & ad terminos juris communis reducta est *suarez. disp. 44. sect. 2. avila par. 4. navar c. 27. 222. Chapeville de cas. reserv. p. 286.*

3. Si eadem mandans idem facis occidenti, cæde ab alio facta mandator homicida, & irregularis est *c. ult. de homic. in. 6. vbi dicitur.* qui tantum verbera mandarat, quia mors à mandatario illata fuit. Debit æstimare nimirum, mensuram verborum periculosam esse.

Limita, si mandatum revocavit, idque sciens executor suo arbitrio peragit cædè. Etenim mandati vis tota à mandantis pèdet voluntate, qua mutata, perit. Potest autem, imò tenetur, qui mandarat, si nò ex iustitia, charitate saltem monere occidendum, ut sibi de periculo caveat.

Neque obstat, si iure civili, ut menoch tradit *casu 352. n. 8.* etiam revocato mandato pœnà saltem extraordinaria plectitur mandans, quia in pœnis ecclesiasticis, præsertim irregularitate ecclesia consummatum effectum requiret. *Barb. in c. 15. qui n. 7.*

Ponamus, inquis, non esse acceptatum primò mandatum, sed aliquanto tempore post, an reus manet, qui mandavit manere certa sententia est, quoniam mandati virtus ad movendum, quamdiu non revocatur: perstat, & ad flagitium incitat. Effectus igitur consecutus mandanti imputabitur, nisi revocavit explicite aut implicite, redeundo ex. gr. in amicitiam eius quem perditum volebat. *Avila par. 7. disp. 6. dub. 4. Fill. Tr. 20. c. 1. n. 29.*

Consulenti idem iudicium n. esto, si ve totalis, si ve partialis causa fuerit nam ut *Dist. 1. c. 23.* Depœnit dicitur, perniciosè decipiunt se, qui existimant eos tantum homi-

homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum consilium fraudem, & exhortationē homines extinguuntur. Idem pluribus confirmat *glossa in c. sicut dignum. de homic. §. vlt. vers. Et illos qui consilium dederunt.*

Limita. si executor non consilio, sed alio motivo ad flagitium inductus est. sic enim homicidium non consilij, sed alterius causae effectus erit. *Ostiens in c. Ad audientiam de Simon n. 67. abb. 4. Fel. in c. 1. de off. deleg. & alii DD. communiter.*

Potest consulere est allatis rationibus, & argumentis suadere propositum, quod duobus modis contingit, directe & indirecte. Directe per argumenta ut diximus, indirecte per ambages seu tropum, ut si dicas amico iniuriam passio, vide, ne domum redeas, nisi cum eo, qui iniuriam intulit, novi aliquid effeceris, intelligendo occisionem illius, Et hunc modum sufficere ad irregularitatem, ex eo patet, quia non minus movet ad eadem, quam consilium directum: *c. ex literis. de excess. Pralati. ubi Rubrica.* Clericus auctoritate, vel consilium directe vel indirecte homicidio praestans irregularis efficitur.

Limita. Nisi retractarit consilium, & ubi oportuit, alium de periculo monuit. Sic enim, quod ad impediendum homicidium potuit, praestitit. Nec aliqua hic opus distinctione est.

Quid si, inquis, non inimicus ad eadem electus, sed executor occidatur? irregularis erit mandans, aut consulens, Quamvis enim non faciat ipsi iniuriam, utpote volenti, actio tamen per se mala est, per quam mortis periculo illum temere exponit; adeoque auctor est perditionis.

Merito proinde poenam homicidio irregularitatis constitutam feret. *Mol. Tr. 3. disp. 32. n. 2. Tarr. l. 7. c. 3. n. 3. Fill. c. 2. n. 35.* Contrariam opinionem cum alius a se citatis sequitur *Gibalinus c. 4. Confess. 7.* Rahabitio homicidii non mandati, aut consulti per se neminem facit irregularem. Patet ex *Reg. 9. de reg. iur. in 6.* Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. In cuius expositione pluribus exemplis ostendi, eum, qui alterius delictum a se non manatum ratum habet, peccati quidem se reum facere, nullam tamen obligationem civilem contrahere.

Dixi per se aut vi sua. Quia iuris dispositione contrariam fieri potest. Sic ex *c. Cum quis desent. excom.* In ratum habentes percussione clericum excommunicatio extenditur. Idem in *c. Felicitis de pen. in 6. de percussione Cardinalis & Clem. 1. de pen. de episcopi percussione statuitur. In alijs eadem extensio ex causa fieri potest: sed facta esse ex decretis sumenda probatio est. *Angel. v. Homicidium §. 2. n. 6. Taberna v. irregularitas 2. n. 7. Villadiego c. 6. n. 25. Henric. l. 4. c. 16. n. 2. glo. in c. si quis vidu. am dist. 50. Avila Par. 7. d. 6. pag. 376. Regin. l. 1. n. 218. Tol. l. 1. c. 87. n. 7. Barbi. in c. isqui de homic. n. 10. Filius. Tract. 20. c. 3. n. 40. Bonac. tom. 1. p. 496. n. 42 & alii plures apud Gibalinum. c. 4. Confessorios & Comit. l. 6. q. 63.**

VI. Quod cooperatores attinet, quicumque auxilium praebet homicidio, irregularis declaratur in *c. Sicut dignum §. illi de homic.* Vbi legitur constare ab homicidii reatu immunes non esse qui occisio-

ribus.

ribus opem contra alios prestare venerunt, si immunes non sunt, rei sunt: Si rei, irregulares: Verum in modo cooperandi non modica varietas, & ex varietate difficultas est. Pro resolutione dico,

Primo. Quando plures communi consilio aggrediuntur hominem, & occidunt omnes irregularitatem contrahunt. omnes enim vel physice, vel moraliter homicidium peragunt. *c. significasti de homicidio Covar. in Clem. si furiosus Par. 2. §. 2. Henric. l. 14. c. 14 §. 2. Molina disp. 33. memb. 1. & 7. Avila par. 7. disp. 6. Sect. 3. dub. 3. Concl. 1. Suarez disp. 44. Sect. 3. n. 31. Reginald. l. 30. Tr. 2. n. 160.*

Secundo. Cum rixa præter opinionem repente orta, suo quisque impetu accurrat, & vulnerat, nec discerni potest, à quo vulnus lethale, quo obiit mortuus, inflixerit, omnes sunt irregulares, si omnes dubitant, an vulnus illud lethale infixerint. Sic decisum videtur in *c. significasti, de homic. §. 6. Ad audientiam eod. vbi,* qui percussit, & dubitabat an suo vulnere mortem attulisset, censetur irregularis.

Si quis autem certò credit, vulnus lethiferum à se inflictum non esse, nec altere occidenti cooperatum esse, immanis ab irregularitate erit. Suadent qui dem aliqui, ut se pro irregulari gerat, eo quod tutius hoc sit, non tamen homicidii, & irregularitatis reum facere audent. *Glo. in c. Quisquam dist. 42. specul. tit. De dispens. §. iuxta. n. 5. Ost. in tit. de homic. Covar. in Clem. si furiosus par. 2. §. n. 5. affens summa par. 2. l. 6. tit. 14. ar. 4. q. 3. Pluvius de irr. g. Regula. 28. Henric. l. 14. c. 14 §. 3. B. n. c. Disp. 7. q. 4. pun. 8. sayrus l. 7. c. 4. n. 13. Suar. disp. 45. sect. 3. n. 9.*

Silu. v. Homicidium §. 1. 2. Nec ratio dceft.

Cum enim non ab arbitrio, nec ingeniosis illationibus sed solo iure irregularitatis nota dependeat, hoc deficiente non est in dubio quisquam irregularis iudicandus.

Dices omnes cooperati sunt, licet disparate modo, omnes igitur irregularitatem contraxerunt. *R. à solâ cooperatione non possumus irregularitatem colligere, sed illa tantum, de quâ constat, efficacem fuisse. Quod quia in nostro casu non reperitur, absolvimus hominem ab irregularitate.*

Tertio. Cum plures simul aliquem percusserunt, ilque mortuus est ex illis vulneribus, per vis nullû lethale esset. omnes simul homicidæ & irregulares sunt. Reverta enim singuli ut causæ partiales ad eam occisionem cooperati sunt. Nec aliud quicquam desideratur, quo minus homicidii rei censeantur. *Covar. to. cit. & sayrus Avila lo. cit. dub. 3. Tolet. l. 1. c. 79. n. 14. Mol. disp. 33. Memb. 1. & 7. Henr. l. cit. Bibalin. c. 4. Consect. 8. Fill. Tr. 20. c. 4. n. 10.*

Quarto. Tres simul totidem sagittas aut lapides proiciunt, nulla malitia, sed levitate quadam commoti, & cuius, de quo non constat, ictu quidam interfectus est summe irregulares. *R. nullum ex illis irregularem esse, quamdiu incertum est, cuius, aut quorum percussione interierit. Nulla enim, ut supponimus, ex dolosa conventionem mutua cooperatio fuit, nec intentio quemq; lædendi. Imo si unus illorum fuerat, absque dolo & malitiâ projectione, condemnari nec posset de homicidio, & cõiuncta illi nota irregularitatis*

Bonac. 10. cit. puncto 8 n. 29. Avila Dub. 3.
Gibalin. c. 4. Consecratio 8.

De homicidio iusto.

I. Irregularitas ex cæde & mutilatione iusta, utriusque statui clericorum, & laicorum communis, provenire dicitur ex defectu lenitatis, ac mansuetudinis Christi. Indecens enim videtur tali detestati Ecclesiæ ministros laborare. *Primo* quia eliguntur ad altaris ministerium, in quo representatur mors Christi, qui tanquam ovis ad occisionem ductus est, & cum pateretur non comminabatur.

Secundo, quia illis committitur novæ legis ministerium, in qua nulla nec occisionis, nec mutilationis pœna locum habet.

Tertio quia illis potissimum conveniens & necessaria mansuetudo, ut hominum animos ad bonitatem, & dilectionem mutuam invitent.

Quarto denique quia novæ legis ministri sunt ministri unionis, & vivificationis. Tale enim est altaris sacramentum. Qui verò occidit, non representat Sacramentum unionis, & vivificationis. Ita ex *alensi* S. Thom. in 4. dist. 25. q. 2. Tabiena *V. Irregularitas n. 1.*

II. Quicumque hominem occidit voluntariè etiam sine peccato, irregularis est c. 1. de homicid. Nec promoveri ad sacros ordines potest, & si promotus est, deponi debet, c. siut dignum eod. gloss. & DD. communiter. Nec interest, paganum aut Christianum interimat, iuxta c. 5. dist. 50. ubi Nicolaus Papa. Clericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum maiorem pro-

veni, qui carere etiam debet acquisito: homicida enim est. Ex quibus verbis colligimus, non qualitatem occisi hominis, sed ipsius occisionis substantiam attendi, cum de irregularitate agitur.

Dixi *Voluntariè* seu *sponte*, ut distinguerem ab homicidio casuali, & defensivo, quod vitæ propriæ, aut bonorum conservandorum causa committitur, de quo infra latius. Clem. Furiosus de homic. S. Thom. 2. 2. q. 64. ar. 7. Panorm. c. si aliquis de homic. c. significasti eod. Navar. c. 27. n. 318. Jaym. l. 6. c. 15. Toletus l. 1. c. 76. n. 1. Fernandez c. 10. §. 14. Tabiena num. 1. Catancus in V. Irregul.

Iudex, Iudicis assessor, accusator, denunciator, testis, tabellio, in causa sanguinis, item qui torquendo exprimit confessionem rei, qui dicitur, scribit, signat, publicat pro pœna sanguinis scriptas, huiusmodi similes irregularitatem incurrunt ex defectu lenitatis, c. aliquantos. dist. 5. c. sententiam. Ne clerici vel monachi. Antonin. 3. par. tit. 23. c. 2. Avila par. 7. disp. 5. S. 2. dub. 1. Henric. l. 14. c. 12. Nau. c. 27. n. 212. Tolet. l. 1. c. 75. n. 5. Fernandez. c. 10. §. 14. Em. Sa. V. Irreg. ex deform. suar. disp. 47. sect. 1. n. 1. Fill. Tract. 19. c. 9. n. 239. Gibalin. c. 4. Consecratio. Escobar Tr. 4. Exam. 6. §. 6. Zecus casu v. limita in ijs, qui non nisi temerè concurrunt ad executionem, occisionem, aut mutilationem. Neque enim irregulares sunt opifices, qui fuream, scalam, fanem, ense, aliave mortis instrumenta conficiunt, sed qui funem pro suspendendo fure adferunt, scalam applicant, gladium carnifici in manus tradunt ligna ad comburendos hærat. & propter Indulgentias lucrandas adferunt, c. Tria nos De homic. & ibi.

et *ibid.* Deo. Hinc merito ridet *fortis* l. 5. q. 3. ar. 9. Confessarium illum, qui reum deducens, cum asinum, quo is vehebatur, pupugisset, irregularem se esse existimabat. Non enim remota, nec exigua cooperatio cum effectu producit, ut si confessarius reo dicat, progredere. V. *Laym. l. 3. Tr. 3. Par. 3. c. 7. n. 2. Tabiena V. Irregularitas n. 3. alvar. Pelag. l. 1. ar. 48.*

IV. Advocatus in causa sanguinis, si mors inde vel mutilatio sequatur, irregularis efficitur. Actio enim ipsius validum & proximum effectum in permovendo Iudicem, & formandam mortis sententiam habet: idque tunc maxime, cum contra reum accusatori assistit. Quod si pro reo agat contra accusatorem, & accusatio iusta est, quis non obtineat suum. Sed reus condemnatur, non est per se irregularis, quia per accidens putat, ratione impetita evenire potest, ut causam amittat. Si vero iniusta accusatio sit & reo absolute accusator mutiletur, non erit immunis ab irregularitate advocatus, qui ad eam mutilationem cooperatus est.

Limita nisi innocens in extrema necessitate esset, nec aliter, quam ab advocato eripi posset. Tunc enim facta protestatione excusabitur.

Reginald. l. 30. Tract. 2. num. 133. Covar. Clem. si furiosus Par. 2. S. 5. Filliur. tract. 19. c. 9. n. 257. Tabiena V. Irregularitas num. 5.

V. Prælati Ecclesiastici habentes iurisdictionem temporalem, quamvis sententiam mortis nec dictare, nec dictanti assistere aut cooperari possint absque nota irregularitatis contrahenda, possunt tamen leges pœnales de morte ac mutilatione proponere, item præfectis suis com-

mittere licentia etiam in particulari formandi iudicium, & puniendi reos ex præscripto legum. *c. vlt. Ne clerici vel Monach;* in 6. *Gloss. in c. clericis eod. V. Nec iudicent.* *abb. n. 12. ibid. silv. V. Homicida 3. q. 7. Antonin. par. 3. tr. 28. c. 2. ante §. 1. Caiet. 2. 2. q. 33. ar. 7. Mol. Tract. 3. disp. 8. num. 2. Avila sect. 2. dub. 4. Henric. l. 14. c. 12. num. 6. Laym. lo. cit. n. 4. Reginald. l. 30. Tr. 2. c. 11. Bern. Diaz. in Pract. & Salzedo *ibid.* c. 100. Tabiena. n. 4. Virianus in c. Episcopus. Ne cler. vel monach. Covar. l. cit. §. 5. num. 8 & l. 2. Variar. c. 20. num. 10. ubi cum explicasset Canonem, Pro humani redemptione De homic. in 6. quo excommunicatio, & depositio statuitur contra eos, qui per assassinos aliquem occidunt; subdit, mirum non esse, contra laicos ita statuisset, quandoquidem licet pronuntiatione, & iudiciali sententia princeps Ecclesiasticus mortis pœnam non inferat, *c. Per venerabilem. Qui filij sint legit.* Legem tamen statuendo eam potest infligere, ut Baldus notat. in c. 2. De maior. & obed. cui accidit 10. Bern. in Basil. c. 100. quo in loco addit, posse clericum absque metu irregularitatis consulere principi, ut pro certo genere criminis pœnam mortis statuat. Cui legi condendæ clericus aut Prælati suffragium exhibens, licet postea ex lege ipsa aliquis occidatur, irregularis non est. Quod etiam Domin. scribit in c. vlt. dist. 3. post Archidiacon. in c. Officia 23. Q. 5. Bald. in Auth. Habita, c. Ne sit pro Patre. Anan. in c. ad audientiam. Deo homic. Coninck. disp. 18.*

VI. Simili modo ab irregularitatis metu securi sunt Inquisitiones hæreticæ pravitatis; Nam teste *Diar. l. cit.* quisquis sine Cardinalis, aut sacerdos, qui in-

terfuerit sacris Inquisitorum congregationibus, in quibus tractatur de aliquo delicto, iam in iudicium deducto, in quo poena sanguinis imponenda est, consulendo, aut suffragium præstando nullam irregularitatem incurrit ex summi præsidis indulgentia propter fidei favorem, Ita decrevit Paulus IV. Pontifex die 29. Apr. Anno 1557. ut refert *Judiciale Inquisitorum in 4. decreto. Sim. Maiolus De irreg. l. 2. c. 9. num. 8. Penna in direct. par. 2. Comment. 20.*

Non videtur tamen ius novum à Paulo IV. constitutum, sed vetus confirmatum & declaratum, quod in *c. ult. Ne clerici vel Monachi*, & alijs citatis *num. preced.* continetur. Nec apparet, cur indulgentia appellanda sit, iuris naturalis permissio, ex qua de criminis indignitate, & supplicio debito declarantur ea, quorum notitia, & reip. & singulis ad evitandum graviora mala necessaria est. Quo circa excusari etiam clerici possunt, qui de aliquo reo specialiter requisiti, an liceat illum denunciare, & condemnare, quod iuris est, generatim explicant, v. gr. Qui furtum commisit, secundum leges, suspendium meretur: qui Virginem defloravit, eandem dotare tenetur: & sic in alijs, id solum docendo, quod in ipso Corpore iuris continetur, quemadmodum in suggestu Magistri solent. At, *inquis*, mortis supplicium sequeretur, idque satis prævidet talis Magister. Esto, non tamen intendit, nec impellit Iudicem ad sententiam, & executionem. *Glo. c. Ex literis de excess. Præl. Tabiena, n. 4. Let. Zecus casu 1. Fill. tr. 19. c. 9. n. 248. Mol. tr. 3. D. 74.*

VII. Quicumque vel laicus vel clericus

in rebus suis, aut suorum damnum iuste patitur, auctorem damni accusare, vel denunciare Magistratui potest, eundem in custodia tenere tradendum postea: adeoque actionem instituere, cum præmissa protestatione, vera vel ficta, se vindictam aut sanguinis poenam non postulare, ut dixi *Tit. 3. §. 2. d. 6. Sumitur ex c. Prælatis de homic. in 6. ubi ratio assignatur.* Alioqui si prælati, aut clerici propter metum huiusmodi quia Iudex ad poenam sanguinis posset præcedere, de suis malefacte rebus taliter conquei non auderent, daretur peris que materia trucidandi eodem, & eorum bona liberè de prædandi. Si ergo iniuria passi clerici vel laici conquei de iniuria, hoc est, denunciare, vel accusare possunt, poterunt etiam ad eundem finem reos capere, detinere & Iudici tradere: ne cui permissus finis est, media denegentur, *Mol. cit. Si excedit p. 47. s. 2. Laym. l. 3. tr. 3. par. 3. c. 7. n. 5. Tabiena, v. l. reg. 3. n. 8. Gibal. c. 4. Fill. Tr. 19. c. 9. n. 248. Dixi. Si in suis vel suorum rebus damnus patitur.* Quid autem nomine suorum comprehendatur, alijs anxie discutendum relinquo, contentus rudi quadam Mineruâ per suos intelligere, sanguine, affinitate, familiaritate, aut amicitia coniunctos, ut illorum iniuria per qualemcunque consequentiam ipsum denunciatio aut conqueientem contingere videatur, *Antonin. Par. 3. tr. 4. c. 3. §. 2. Covar. lo. cit. n. 4. Avila dub. 11. cenl. 2. Mol. n. 8. Suarez. n. 11. Jul. clarus §. Homicidium n. 27. l. c. 9. D. 13. Gibalinus de irreg. c. 4. Consecraria 7.*

VIII. Inter accusationem in causa propria, & accusationem in causa aliena suo-
rum

rum triplex differentia est. *Prima*. In propria causa accusare licet facta protestatione, siue alio modo recuperate queat, res suas, siue non: in causa aliena non nisi in defectu alterius medii. *Secunda*. In causa propria accusans ab irregularitate liber est, non tantum, quando tenetur, sed etiam quando licite potest accusare: in aliena vero tantum, quando obligatur. *Tertia* in causa propria sufficit periculum illatum, in aliena requiritur etiam, ut imminet periculum certi nocementi. *Suar. disp. 47. Sect. 2. nu. 16. Filliut. Tract. 10. c. 9. nu. 250. Gibalinus c. 4. Difficul. 12. pag. 283.*

IX. In casu, quo nihil damni illatum, sed ne inferatur, proximus, & gravis metus est, si alio medio occurrere non possit, uni cuique non tantum sui, sed multo magis reip. causa reum accusare licet, absque omni nota irregularitatis. Neque enim pro opere, vel actu, quem sine peccato committere nequeas ulla ullibi constituta irregularitas est. Iam vero malefactorum iudici corrigendum tradere, cum alia via auertere malum non possumus. Charitas imperat. Quam abrem nec protestatione opus erit, quando quidem nullius irregularitatis periculum est. *Mol. Tract. 2. Disp. 109. & Tract. 3. Disp. 8. Avila Dub. 11. Concl. 3. Em. Sa. V. Irregularitas ex de form. licita.*

Ex quibus inferitur, non esse obnoxium irregularitatis periculo. 1. eum, qui ut e manibus furum proximi sua bona eripiat, vicinos inelamat, quamvis inde sequatur comprehensio, & punitio furum. 2. qui simili modo iniustum aggressorem prodit, & puniendum exponit. 3. qui in necessitate infantem aqua frigida baptizat, unde mors ipsi acceleratur. *Et* enim, & si

milia omnia cum necessitas, tum Charitatis obligatio excusat. *Vgolinus c. 14. §. 1. n. 7. Sayrus l. 6. c. 17. n. 14. Gibalin c. 4. pag. 226.* Dices non videtur excusari ab irregularitate posse, qui praevidet certo securitatem mortem, si clamore suo excitati vicini furem aggrediantur. *R.* Communis ferè DD. sensus est, qui pro bonorum suorum conservatione tali periculo exponit furem, irregularem fieri. Videtur tamen excusari posse. *Primo* namque non contrahit irregularitatem, quasi ex homicidio casuali culpabili, cum nihil peccarit inelamando, & prodendo furem. *Deinde* nec ut ex homicidio inculpato quidem, sed cum defectu lenitatis commisso, quia nullo modo intendit occisionem furis; imò conservatum omnimodè desiderat. Idem probabiliter dici potest in casu quo non de suis, sed etiam alienis bonis non modici pretii agatur. *Abb. in c. Significasti. De homic. Covar. in Clem. si furiosus §. 5. num. 3. Avila P. 7. D. 5. S. 2. Dub. 15. Layman l. 3. Tr. 3. Par. 2. c. 7. num. 6. §. sed qui si aliquis.*

De homicidio necessario.

I. Homicidium necessarium voco, quod ex necessitate ad evitandam mortem propriam, aut aliud grave damnum committitur. Defensionem namque non permittit tantum, sed imperat quoque natura. *l. Vim vi repellere. ff. de iust. & iure. c. ius natur. D. 1.* Est autem triplex defensio. *Vna* vitæ propriæ, cum qui in valorem occidit, ne ipse occidatur. *Alteræ*, vitæ proximi, qua proximus ut servetur, hostis è medio tollitur. *Tertia* bonorum temporalium, quæ rapere volentes cum

pp aliter

aliter impedire non possumus, interfici-
mus. *Less. c. 8. dub. 9.* De primâ defen-
sione (vix nimirum propriè) loquens
Glossa in c. de his dist. 50. duplicem facit.
Vna est inevitabilis, quando nimirum al-
io nullo modo vitam suam conservare
quis potest. Altera evitabilis, quando tue-
ri vitam suam homo alio modo posset,
sed eo modo neglecto, ut tutius, & secu-
rius agat, in valorem occidit. Iam qui
priori modo in necessitate simpliciter
inevitabili hostem suum occidit, cum
moderamine inculpatæ tutelæ agere di-
citur: Cui verò alius modus servandi vi-
tam suppetit, si aggressorem suum interi-
mat, absque moderamine inculpatæ tute-
læ se se defendisse censetur. *l. scientiam. §.*
qui cum alio ff. ad l. Aquil. Tol. l. 1. c. 70.
Fernandez. c. 10. §. 14. nu. 9. Suarez Disp.
46. sect. 1.

NOTA ad moderamen inculpatæ tute-
læ pertinet 1. ut in vasus pugno, aut bacil-
lo non resistat gladio, vel hasta, nisi ad
hoc necessitate compellatur per defectû
alterius instrumenti. 2. ut fiat in continen-
ti, & non ex intervallo. 3. ut fiat causa de-
fensionis, non autem vindictæ. Quoad
primum tamen non potest certus modus
præscribi, quia subinde plus pugno ag-
gressor poterit, quam defendens enle.
Quoad secundum, si vis inferatur ipsi per-
sonæ, potest in continenti percutere, &
prævenire percussurum, ut evadat: modò
certa inditia sint futuræ iniuriæ. Si non
personæ, sed rebus, seu bonis inferatur
vis, de iniuria & damno apud Magistra-
tum agi debet, quando spes est auxilij. Sin-
minus pro illorum conservacione etiam
aggressor lædi potest, ut infra dicitur. *Glo.*
ff. ad leg. Aquil. Silo. V. Bellum §. 2. n. 3. Ar-
millain V. defensio n. 2.

II. Qui propter vitæ suæ necessariâ de-
fensionem occidit alium, non peccat, nec
contrahit irregularitatem. *Clem. un. de ho-*
mie. Qui mortem aliter vitæ non valens,
suum occidit, vel mutilat in valorem, ex
hoc nullam incurrit irregularitatem. Quæ
Constitutio quoad peccatum non patit
novum ius, sed id, quod à Natura ipsa ha-
bemus, commemorat, teste *Glossa, & alii*
DD. communiter. Quoad irregularitatem
verò, quæ etiam ab opere non malo pro-
venire potest, olim ante *S. Thom.* ætatem,
ut *Caramuel* refert in *Theol. fundam. nu.*
800. aliter servabatur: & qui se defen-
dendo alium occiderat, irregularis habe-
batur defectu lenitatis, teste *Innoc. in c. ad*
audientiam de homic. & c. 2. de cleric. pugi-
nante in duello. At postmodum per *Cui-*
Clement. decisum est, irregularitatem ex
necessaria sui defensione non oriri. *S. Th.*
2. 2. q. 64. ar. 7. Barb. in c. cit. cum aliis mul-
tis quos allegat. Vnde sequitur, non esse
hic inter laicos, clericos, & regulares dis-
crimen faciendum. Omnibus eadem Na-
turæ lex favet, ut tam suam, quam proxi-
mi sui & reip. hostem aggressoremq; in-
iustum impunè liceat interimere. *c. ius nu-*
tr. dist. 1. Covar. in Clem. cit. Par. 3. §. un.
nu. 5. Silo. V. Bellum §. 3. q. 2. Mol. Tract. 2.
disp. 109. Avila disp. 5. Sect. 3. dub. 5. Nav.
c. 15. nu. 2. & c. 27. n. 213. Armilla. V. Irre-
gul. n. 13. Tabiena. nu. 41. Tholos. l. 36. Syn-
tagm. c. 21.

DICES 1. Esto liceat occidere iniustum
in valorem, & non ad sit culpa, adest ta-
men defectus lenitatis, contra Christi ex-
emplum, & doctrinam.

R. Non potest defectus lenitatis cen-
seri quando nullus occurrit modus aliter
servandi vitam suam. Tunc enim Chari-

raspietas, vel iustitia per se, & simpliciter
calem defensionem exiger. In ò non leni-
tas, sed ignavia est, non resistere homini-
bus improbis, & ad iniuriã paratis, quem-
admodum in. c. 2. de homic. in 6. intinua-
tur. Datur enim materia plerisque aggre-
dendi alios, eorumque bona diripiendi.
Suar. V. disp. 46 Sect. 1.

Dices 2. In *Conc. Trid. Sess. 14. c. 7.* re-
mittitur ad episcopum pro dispensatio-
ne, qui nõ ex proposito, sed casu, aut vim
vi repellendo aliquem occidit, quod sig-
num est irregularitatem contraxisse.

R. Concilium de eo loqui, qui cum a-
liqua culpa vim vi repulit, ex declarationi-
bus Cardinalium num. 3. Quod plurimum
DD. testimoniis confirmat. *Barbos. in c.*
61. n. 12.

III. Ab eodem *Barb.* non nno modo
ampliatu præcedens assertio. Et quidem
1. in eo, qui ad defensionem suam occidit
aliquem præveniendo & non expectan-
do, dum ab ipso feriatur. *Soto l. 5. q. 1. art.*
8. Navar. c. 15. n. 3. de Graff. l. 2. c. 65. nu. 6.
& 7. Vivald. de irreg. nu. 115. Sayrus l. 6. c.
17. nu. 8. Avila Par. 7. disp. 5. Sect. 3. dub. 2.
Farinac. Par. 3. q. 92. nu. 476. Chapeaville
de cas. reserv. p. 128. 2. in eo, qui occidit,
quamvis in periculo mortis non sit con-
stitutus, dummodò existat in periculo
mutilationis alicuius membri. *Silv. V. Ho-*
miciidum §. 3. n. 3. Navar. c. 27. n. 211. Sayr.
lo cit. n. 3. & 4. Suarez disp. 46. Sect. 2. nu.
6. ubi reprobat *Maicolum Plovium &*
Villadiego contrarium tenentes: subditq;
idem videri dicendum, licet non timeat
mutilatio, aut lethale vulnus, sed im-
mineat periculum gravis percussiois in
notabili læsione, vel infamia, cuiusmodi

est in alapa, percussione vlrge, vel arun-
dinis: quia in his omnibus est eadem for-
malis ratio excusationis, videlicet necessi-
tas, & innocentia. Nec ratio talis læsio, aut
contumelia plurius æstimatur, quàm unius
membri abscissio. 3. in eo qui ad defen-
sionem sui occidit alium mala intentio-
ne, puta ex odio. Odium enim cordis fa-
cere non potest, ut irregularitatem incur-
rat is, qui in valorem iniustum pro vita sua
occidit, esto, commaculet illum peccato.
Covarr. hic Par. 2. §. 5. nu. 2. Sayr. l. cit. nu.
12. Avila Sect. 3. dub. 1. Farinac. num. 478.
Rationem *Gibalinus* addit, quia actio exo-
terior, ob quam solam contrahitur irre-
gularitas est coacta, ac proinde non vio-
lat lenitatem, esto inficiatur intentione
contraria lenitati: illa tamen intentio
non attenditur, sed actus externus tan-
tùm, à quo si non abest lenitas non facit
irregularem, quicumque sit tandem ani-
mus ipsum exercentis. 4. in eo, qui occi-
dit innocentem, cum aliter evadere non
potest, puta, phreneticum, vel amen-
tem à quo invaditur. *Tanner. D. 4. q. 8.*
num. 64. Farinac. numer. 481. Corduba
l. 1. q. 38. §. VI. semel. Petr. Navar. l. 2. c. 3. n.
347. Sayrus in clavi l. 7. c. 10. nu. 23. & l. 3.
thesaur. c. 17. nu. 6. Revera enim licet talis
invasor utpote mentis inops non peccat
aggressionem suam, tamen ad necessita-
tatem tuendæ vitæ redigit: cumque inno-
cens sim non minus ille, teneor meam
potius, quam illius vitam defendere. Ita
Gibalinus c. 4. Dist. 11. p. 229. §. in eo,
qui pro defensione sui proximi occidit
injustu invasore, præsertim si probis læ-
celsus fuerit illorũ aliquis, quos quis de-
fendere nõ tantu ex charitate, sed etiã iustitia

tenetur. *Covar. hic Par. 3. §. un. nu. 5. Pet. Nav. l. 2. c. 3. de Graff. l. 2. c. 65. Vivald. de irreg. nu. 228. Snar. Disp. 46. Sect. 3. Sayr. l. cit. n. 21. 6. in eo, qui advocat socium pro defendenda vita sua, à quo deinde aggressor occiditur. Sicut enim per seipsum occidendo non incurrit irregularitatem, ita nec per alium. Navarr. c. 27. numer. 212. Sayr. c. 17. numer. 14. Avila Sect. 3. dub. 1. Item Par. 7. Disp. 6. Sect. 2. dub. 5.*

In his igitur & similibus irregularitas, ne contrahatur, impedit necessitas, & inculpatae tutelae moderamen, hoc est, quando in defensione non maior vis adhibetur, quam opus sit ad iniuriam, & damnum averendum. Cuius rei quanta sit in opere ipso difficultas, is demum intelliget, qui passionum animi effrenes motus perspectos habet. Ira, ut ille canit, furor brevis est, ratio à furore procul. Sed praeter has ampliationes de plurius inquirendum est, ut videamus, an, & quousque defensionis libertas extendatur.

IV. Etiam pro defensione castitatis, ac pudicitiae aggressorem iniustum occidere licet absque metu Irregularitatis. De hoc quamvis dubitare videtur. *S. Aug. l. 1. de lib. arb. c. 5. communiter tamē admittunt DD. Virtus enim, & integritas tū famae, tum corporis inter praecipua hominis bona numerantur. Caietan. 22. q. 64. artic. 7. Covarr. 3. par. Relect. de homicidio. §. unico. Pet. Navar. l. cit. num. 345. & seq. Less. c. 9. Dub. 12. Gibalim. c. 4. Diff. 7. Coninck Disp. 18. dub. 9. nu. 89. Tanner. Disp. 4. q. 8. num. 68. qui num. 79. extendit etiam ad proximi tueadam ca-*

stitem, & pudicitiam, quamvis iure suo cederet.

V. De honore, ac bono nomine idem plerique affirmant, quando aliter defendi, nec facile reparari possit. *Covar. l. cit. Soto l. 5. q. 1. art. 8. Salon, Arragon. PanneX in 22. q. 64. art. 7. Pet. Navar. l. cit. nu. 369. Silv. V. Excommunicatio 6. num. 6. & V. Homicidium. §. 2. num. 5. Tanner. l. cit. nu. 73. Coninck l. cit. n. 77. Gibalim. l. cit. Diffic. 4. Diana Par. 5. Resolut. 12. & seqq.*

Aliud iudicium de contumelia, aliisque iniuriis verbalibus est: pro quibus, ut plurimum verbalis retorsio sufficit, vel auctoritate magistratus vindicantur. *Less. & Tanner. l. cit.*

At pono, non superesse medium conservandi honoris, praeterquam iniuriantis caedem, quid fiet? Pro conservacione bonorum temporalium occiso permittitur, pro conservacione honoris, & personae negabitur? *Navarr. c. 15. num. 3. cum iniuria maxima est honoris, aut personae, permittit ob rationem insinuatam. Siquidem recte quis potest ob rerum suarum custodiam alterum occidere. At honor plaris valet, quam fortunae bona, & iniuria personae maior est, quam fortunarum. Infert deinde, quod si ille, quem alius aggreditur, non potest absque suo dedecore fugere, non tenetur id facere: & si non potest vitare vulnus, aut aliam, quam sibi alius intentat, nisi ipsum occidendo, poterit occidere, etiam insequendo, & persequendo fugientem. Idem tradit cum aliis multis Barb. in Clem. si furiosus. de homic. Sed dubium est, an idē Clericis & religiosus licitum sit? Negat*

Tolent

Toletus l. i. c. 80. num. 18. Antoninus verò 3. part. tit. 4. c. 3. Saltem Religiosis illicitum putat, pro temporalium bonorum conseruatione quenquam occidere, quia inquit, non possunt habere proprium. Verum alii melius eodem iure censent Laicos & non Laicos, quoad defensionem vite, honorum, & bonorū. Etenim tue ri se suaque juris naturalis est, ut num. 2. ostendimus. Huic autem Juri neque regulares, neque Ecclesiastici unquam renunciarunt: quanquam illos decet ex charitate saltem abstinere quoad fieri potest, à pugnis, & cædibus, ne cuiquam dent offensionem. Necturpe sibi exiltiment, præsertim religiosi fugere potius, quam percutere, siquidem arma illorum non gladii, & clypei, sed preces, & jejunia sunt. *Jul. Clarus § de homic. num. 32. Lestius lit. num. 86. Silvest. V. Excom. §. 6. num. 6. Casu 9. Barbosa cum aliis multis in c. susceptimus de homicidio.*

VI. De bonis merè tēporalibus, & fortanz non eadem omnium opinio est. Nam Gerson & Abuensis apud Salonem 22. q. 54. art. 7. Panormit. & Innoc. apud Silvest. V. homicidium 1. & V. Excomm. §. 6. num. 6. Casu 9. Covar. in Clem. un. de homic. 3. part. §. 1. num. 6. Layman. l. 3. tract. 3. c. 9. num. 3. Negant pro solā rerum temporalium conseruatione mortem inferri posse, quamvis in iusto inuasori. Idem *Scoto* tribuitur in 4. dist. 15. q. 3. & *S. August. l. 1. de lib. arb. c. 5.* Nominatim verò Clericis id prohibitum esse ex *c. susceptimus citato. Barb. multis cum DD. colligit*: qui tamen post relationem illorum cum sententia magis receptā definit, non esse censendum irregularem qui ad necessariam rerum suarum conseruationem raptorem

occiderit. Nec video, quæ nos necessitas inducere queat ad negandum de bonis temporalibus, quod non negamus in defensione membrorum & honoris. Eadem sanè necessitas utrobique videtur reperiri, modo aliæ circumstantiæ adsint. *ult. cum Dianus part. 4. tract. 2. Res. 4. Gibelinus demonstrat. c. 4. Diffic. 4. Chapiaville de casib. reserv. pag. 193.*

DICES. In Clem. sæpius citata ab irregularitate tantum excusantur illi, qui vitam suam defendunt. Cùm ergò universalissima Juris regula sit, omnem homicidā voluntarium esse irregularem, & citata Clementina non excipiat, nisi propriæ vitæ defensores, reliqui omnes erunt irregulares.

Resp. In Clem. illā nullum jus novum constitui, sed quod Juris naturalis est, adferri. Nec exceptio fit ab aliqua regula. Non enim Juris sed sed ignaræ mentis regula est, omnem homicidam voluntarium irregularem esse. Irregulares enim illi tantum censentur, quos nulla necessitas & iustitia tuetur, quemadmodum ex omnibus supra dictis liquet.

VII. Prædicta bonorum defensio non tantum in loco, & præsentia aggressoris, sed etiam in distanti fieri potest, ita ut fugientem insequi, & si alius modus non suppetat, jaculo, vel sclopo interficere liceat. Ratio, quia iniusta aggressio tamdiu durare censetur, quamdiu aggressor ea, quæ rapuit, sibi retinere nititur. Quia etiam si mora interposita, & res in domum illata sit, ingredi, & repetere (cum Judex deest, à quo auxilium petatur) licet, & resistentes vi repellere & si aliter recipi non possit, mortem quoque inferre detentoribus. *Bannez. Arragon. Valent.*

lent. in 22. lo. cit. Less. c. 9. Dub. 11. Silv. V. Ex-
com. §. 6. num. 6. Petr. Navar. l. cit. num. 411.
Gibalinus c. 4. Diffic. 14. Tanner. l. cit. n. 81. &
82. Henric. l. 14. c. 10. Fernandez c. 10. n. 16.
Adde quod eadem DD. sentiunt etiam
præveniri posse injustum inuasorem, si
alius modus desit, & is actu sit in culpa
seu proposito aggressionis injustæ: secus
si adhuc innocens. Lessius tamen dub. 12.
num. 82. Benè notat prædictam opinio-
nem in praxi tutam non esse ob plurima
mala, quæ inde metuenda.

VIII. Superest dubium, an qui occasio-
nem, vel causam dedit, ut invaderetur, si
defendendo se inuasorem occidat, irre-
gularis sit. Ratio dubitandi est, quia causam
rixæ præbens alium quasi aggreditur: hic
inde jus acquirit defendendi se. Quo po-
sito non potest censeri inuasor, nec im-
punè occidi. E contra juri naturali omni-
bus ad conservationem vitæ propriæ
concesso, non renunciat is, qui quamvis
culpabiliter alium excitat ad rixandum,
vel pugnandum. Pro resolutione serviet
distinctio. Auctor rixæ per culpam suam,
eò redactus modò, ut pro inco munitate
sua debeat alterum occidere, aut prævi-
dere potuit, & debuit hoc homicidium
futurum, aut non potuit. Si potuit, reve-
ra peccat non tantum præbendo occasio-
nem, & rixam alteri, sed etiam in defen-
sione sua, & si occidat, irregularis est,
quia homicidium illud non est merè ca-
suale, aut necessarium, sed indirectè vo-
luntarium, & in causa sua prævisum. Si
autem non potuit, nec debuit prævidere
secutura pugna & homicidium, dispicere
oportet, an qui se læsum putat, inuasoris
personam gerat, an potius defensoris.
Si illud legitime occiditur, si hoc, neque

lædi neque occidi impunè potest, sed
offerenda illi reconciliatio, & satisfactio
est: & si non acceptet, fuga potius qua-
renda salus, quàm iustus sui defensor oc-
cisendus est. Suarez V. Disp. 46. Sess. 1.
num. 12. Gibalin. c. 4. Consectar. 4. Connick
Disp. 18. Dub. 9. num. 74. Sayrus l. 6. c. 17.

IX. Jam quod militantes attinet, di-
stingue bellum defensivum, & offensivum,
deinde sequentes assertiones ca-
pe.

Prima est. In bello merè defensivo pro
salute patriæ, aut Ecclesiæ ex obligatione
charitatis, vel pietatis militantes, non
incurrunt irregularitatem, quamvis ho-
stem solius defensionis causa mutilent,
occidantur. Rationem supra dedimus,
quia operibus ex charitate & pietate de-
bitis non potest annexi irregularitas, ne-
à virtutum istius quo quisquam injustè ab-
strahatur. Adde, quòd ubi virtus imperat,
locum non habet defectus lenitatis,
imò tunc ea deesset, quando per nostram
indulgentiam hostium malitia cresceret.
Unde Clerici quoque in gravi necessita-
te militare possunt, quamvis ad id co-
gendi non sint. Abb. in c. pervenit de im-
mun. Eccles. Prasectus part. 2. c. 4. num. 56. Re-
ginald. l. 21. num. 107. Sed obstare videtur
c. peritio de homic. ubi Clericus pugnando
etiam contra hostes fidei, si quinquam
percussit, & de interfectione ipsium re-
mordet conscientia, à ministerio altaris
abstinere jubetur. Verum ex contextu,
& scrupulo Pelagii presbyteri, qui à Pa-
pa consilium expetit, videre est, non
fuisse tam gravem necessitatem pugnandi.
Aliàs non dubitare licet, quin Cleri-
cis ob necessariam defensionem propriæ
vitæ, personæ, patriæ armorum usus, &
pugna

pugna absque irregularitatis metu per-
mittatur, ut in *c. cit. Barb. ex DD. testimonio*
demonstrat.

Secunda Assertio. Quicumque in bello
injusto quaecumque auxilium ferunt,
secuta morte, aut mutilatione unius aut
plurium, irregulares sunt *c. sicut dignum*
§. ult. de homic. & c. quod in dubio de penis
pen. Gloss. & communiter DD. Ratio quia
in plurium concursu ad effectum damni
alicujus, omnes reputantur velut una
consa moralis, & contrahunt reatum.
Silv. V. Bellum. §. 3. num. 3. Navar. c. 27. num.
216. Covarr. in Clem. cit. part. 2. §. 3. num. 2.
Reginald. l. 21. num. 107. Avila part. 2. Diff.
6. Sess. 3. Dub. 2.

Tertia Assertio. Non minus irregula-
res sunt, qui quenquam in bello offen-
siva mutilant, vel interimunt: ex defectu
quidem lenitatis, si bellum justum est, si
verò injustum, ex delicto. *c. si quis Dist. 51.*
At si in bello injusto absque mutila-
tione, ac eade cooperentur occidenti-
bus, animando, cohortando, præbendo
arma &c. Clerici autem hoc ipso, quod
arma sumperunt, in tali bello suspensio-
nem incurrunt ab Episcopo inferendam.
c. Clerici 23. quest. 8. Excipe constitutos
in minoribus, qui vel nihil, vel leviter
peccant militando. *Avila loco citat. §. Ex*
huc Amilla V. Bellum num. 33. Tanner. DD.
410. num. 115. Layman. l. 2. tract. 3. c. 12. num.
39. Pasceus part. 1. c. 1. pag. 21. Suarez. Diff.
47. sect. 6. num. 9. Filkurt. tract. 19.
§. 10. num. 253 & 264. Coninck
Diff. 18. d. 12.

* *
* *

De Homicidio fortuito.

I. Homicidium aliud est in se vo-
luntarium, aliud in alio. Hoc
fortuitum, seu Casuale appellamus, & si
contingat ita, ut in illud voluntas nec di-
rectè nec indirectè feratur, non propriè
homicidium (quod crimen sonat) sed
occisio simplex dicitur. Teste *Jul. Claro*
§. Homicidium. Lesio c. 9. Dub. 15. num. 102.
Homicidii in alio voliti exemplum ha-
bes in eo, qui fuste percutit puerum in
capite non habita ratione debita mode-
rationis. Cum enim illa pars hominis ob-
noxia præ alia lesioni sit, vel omittenda,
vel temperanda percussio erat. Illud ve-
rò, quod omnino casuale, hoc est, nec
directè, nec indirectè voluntarium,
duobus modis contingit. Vel enim cau-
sa non habet per se vim producendi ta-
lem effectum, cum quo nulla illi conne-
xio, ut si ex consueta venæ sectione pro-
pter incuriam alterius mors sequatur:
vel operans sufficientem cautivnem, &
diligentiam adhibuit, ne quid damni ex
sua actione nasceretur. Nec obstat, si in
causa periculum latebat, quia hoc dili-
gentiam aversum est.

II. Sufficiens causa Irregularitatis est
homicidium indirectè seu in alio volitum.
c. ad audientiam c. significasti i. c. contineba-
tur. c. de catero. de homic. & communiter
DD. Verè enim homicidium est, quod in
alio, seu in causa præ videri, & caveri de-
buit. Et potestas dispensandi Episcopi
concessa non extenditur ad homicidium
directè volitum, sed supponit in casuali ne-
cessarià esse dispensationem indispen-
sabilem
autem

autem aliud nullum censetur respectu Episcopi, quàm homicidium occultum per se intentum, & iniustum. *Navar. l. 5. Consl. 39 de homic. edit. 2. Cajet. in Sum. V. Irregularitas. Armilla eodem Henric. l. 14. c. 17. num. 5. Avila Sect. 5. Dub. 1. Roder. Tom. 1. quæst. regular. q. 24. art. 8. Tolerus l. 1. c. 79. n. 11. & 12. Item c. 81. num. 6. Layman. l. 3. tract. 3. par. 3. c. 12. num. 4. Fernandez c. 10. §. 14. Filliut. tract. 20. Sect. 3. num. 53. Lessius c. 9. Dub. 15. num. 108. Em. Sa. V. Irregularitas ex illic. deform. num. 7.*

III. Qui operam dat rei illicitæ, ex qua per se, vel per accidens mors secuta est, quamvis, ne sequeretur, omnem diligentiam adhibuerit, irregularis est. Hanc esse communem sententiam asserit, *Toletus c. 71. num. 4. citans Silvestrum V. Homicidium §. 2. num. 2. ubi in confirmationem allegat c. suscepimus c. de catero c. tua & c. Sicut ex literarum de homic. Plures DD. pro eadem opinione Barb. adducit in c. cit. de catero. tradens simpliciter irregularem fieri, quamvis sufficientem adhibuerit diligentiam, ne sequatur homicidium. Verùm opinio ista, licet pro communi laudetur, non parum difficilis est. Quomodo enim, ubi nullum voluntarium, adeoque nulla culpa est, irregularitas, quæ in poenam irrogatur, contrahi potest? Quocirca *Dom. Soto l. 5. de just. quæst. 1. art. 9. prædictam regulam, quam Silvester secundo loco posuit, nullibi in Jure expressam esse scribit, sed DD. è contrario sensu ex nonnullis capitibus, in quibus quidam ab irregularitate excusantur, quia operam rei licitæ dederant, colligere, irregulares fore, qui non licitæ rei operam dantes homicidio viam aperiunt. Sed haberi in Jure**

patet ex *c. is qui de homic. in 6. ubi declaratur irregularis, qui mandavit verberari aliquem, quamvis expressè monuerit mandatarium, ne fines mandati excederet: quia nimirum mandando fuit in culpa, & cogitare debuit, inde homicidium sequi posse. Hoc in verberatione illicita tantum valere ibidem Barb. monet. Velim ego hic, Toletus & qui cum illo faciunt, attentè considerent, an unicuique hoc exemplum sufficiat ad regulam generalem, ut quicumque illicitæ rei dat operam, pro irregulari habeatur? Quin potius agnoscamus, & profiteamur in illis contrahi irregularitatem, de quibus à Jure expressum est. Sunt autem duo ejusmodi casus. Primus in *c. cit. is qui. de mandante injustam alterius verberationem. Secundus in c. tua nos de homic. ubi propter homicidium nullo modo voluntarium irregularitas irrogatur ex opere illicito, quamvis omnimoda diligentia ad præcavendum adhibita fuisset. Est autem sermo de usu artis chirurgicæ Clericis prohibito *c. sententiam. Ne Cler. vel Monach. Si quis tamen priori sententiæ adhærens regulam illius generalem præferendam putat, illam præscriptioni juris inniti non male dixerit. Verè enim in multis propter conscientiæ securitatem, & puritatem Canones in partem duriores inclinant. *c. ad audientiam de homic. Gabr. in 4. dist. 15. quæst. 14. art. 3. Filliut. l. ci. num. 65.****

IV. Ex actione honesta, & licita, cum sufficiens adhibita diligentia est, quicumque infelix exitus sequatur, nulla irregularitas poenalis trahitur. *c. Dilectus cum tribus sequentibus. & c. ult. de homic. ubi cum quidam ex laqueari decidens extioctus esset,*

esset, quam presbyter conduxerat, & de imminente periculo tempestivè altaque voce præmonuerat, liber ab omni pœnâ, & irregularitate declaratur. Neque enim prævideri omnes Casus fortuiti possunt. Unde pro generali regula sumi posset in hac materia. Quando licita actio est, & ad vitandum mortis periculum sufficiens diligentia adhibita, nulla irregularitas nascitur. *Panorm. in c. 2. de homicid. Suarez Disp. 45. Sect. 5. num. 1. Tolet. l. 1. c. 81. num. 15. & num. 25.* Deficiente autem præcautione, & diligentia continuò incurritur. Tunc enim homicidium secutum aliquo modo voluntarium est, & imputatur ad culpam. Exempla vide.

1. Ludens cum Clerico quidam, eum in terram projecit, cultellus autem, quem gestabat Clericus, in projicientem incidens mortem attulit. Estne idè irregularis Clericus? Minimè cum relicita operam dederit, & talem casum nulla diligentia providere potuerit. *c. Lator de homicid.*

2. Capellanus quidam valetudinis causa equitaturus, ut ferocientem equum domaret, vim freno intulit, & calcaribus stimulavit. Ille autem freno, & sessore excusso in mulierem puerum bajulantem incurrit, ipsumque puerum oppressit: nihilominus absolvitur in *c. significasti de homicid.* supponendo ignorasse equi ferociam, & ab omni culpa purum fuisse.

3. Presbyter quidam scenum ex curru dejecturus perticam colligatam superius solvit, excussi que: postea puerum juxta currum semivivum reperit, in quo præter livorem in fronte, nulla læsio apparuit, qui tamen mortuus est. Re intellecta à Pontifice, quem adiit presbyter, à

metu irregularitatis liberatus est, quod circum circa currum antequam projiceret, diligenter circumspexisset, & rem licitam agitaasset. *c. ex literis de homicid.*

4. Cum Monachus quidam campanam ex campanili deponeret, luxatum illo motu lignum decidit in caput pueri, & interfecit. Hoc si in eo loco factum est, ubi non solebant esse, aut præterire homines, nec aliqua fratris socordia intervenit, de irregularitate metuere non debet, ex eodem fundamento jam sæpius reposito. *c. ex liter. cit. ubi cum Barb. turbum de reperies.*

V. Vulgaris casus est de percutiente mulierem gravidam, unde fœtus in utero animatus perit: qui tamen eadem qua præcedentes determinatione expeditur. Actio enim per se periculosa est, & nisi levitate, aut ludicro percussione excusetur, absque dubio irregularitatem adfert. Illud verò controversitur, an simpliciter voluntarium sibi homicidium illud, ut *Cajetano videtur 22. quest. 64. art. ult. ad 2.* dummodò non intercedat ignorantia graviditatis, aut tam levis sit percussio, ut moraliter timeri non possit abortus. Non esse, communis alioqui sententia fert cum *S. Thoma*, cujus se interpretem profitetur *Cajetanus*. Nec absque ratione. Est enim actio illa multum remota, & incerta quoad effectum secutorum: adeoque non caulat nisi voluntarium indirectè, seu in causa. Et in advertentia actualis hic tantum operatur, quantum ignorantia ipsa: siquidem percutiens non attendit periculum, quasi propinquum, sed potius securitatem imaginatur. Sicut ergò ignorantia facit, ut homicidium casuale sit ex mente *Cajetani*,

jerani, ita etiam actualis inadvertentia. Imò licet animadvertat, periculum, sibi-
que persuadeat, non inesse, & conscientiam temerè deponat, adhuc non erit directè voluntarium. Erit autem, si advertat, & credat ex percussione sua secutum esse abortum, si hic re ipsa secutus fuerit. *V. Tabienam V. irregularitas num. 14. Suarez Disp. 44. sect. 2. a num. 3.*

V. Non multum dispar de adulteri defensione quaestio est, si maritum adulterae invasorem interimat. Irregularem pronunciat *Antonin part. 3. tit. 5. c. 8. §. 1. Navar. c. 27. num. 2, 8. & l. 5. Consil. 33. de homic. ed. 2. Gutierrez l. 2. c. 6. num. 43. Molin. tract. 3. Disp. 72. num. 5. E contra absolvit Sotus l. 5. quest. 1. art. 9. Henric. l. 14. c. 10. num. 3. Avila Disp. 3. Sect. 5. Dub. 3. Lessius c. 9. num. 105. Medio tutissimus ibis. Si temerè, & cum periculo futurae rixae adulterae se admiscuit, haud dubiè irregularis est, quia saltem indirectè causam dedit homicidii ex coacta necessitate consecuti: quemadmodum si indignis aliquem probris irritans, praevideas futurum, ut se gladio invadat: postmodum verò pro hac vita conservanda eundem interimas, simpliciter irregularis sies: cum potuerit vitare eadem tacendo, & parcendo. Eiusdem notae est, quod aliqui movent. Utrum adulter irregularitatem contrahat, si maritus adulterio cognito uxorem interficiat? Nimirum adulteri explorandae progressio est, cautè an incautè egerit. Si temerè aggressus est facinus eaque media adhibuit, ex quibus nemo non metuere periculum posset, censetur sufficientem causam dedisse, homicidii, adeoque inhabilem ad divina munia esse. Si*

verò maritus non nisi improvviso, & extrinseco modo in noxiam facti devenit, non apparet ratio, ob quam irregularitatis condemnemus adulterum. In tali casu enim caedes illa nullo modo voluntaria esse potest, cum nec directè illam intenderit. *Avila part. 7. D. 5. Sect. 3. D. 3. Suarez Disp. 45. sect. 6. num. 5. & seqq. Escobar pag. 566. Navar. tam. 6. 27. num.* Praedictum adulterum dicit simpliciter irregularem esse, eamque opinionem fuisse à Pio V. approbatam. Quod si verum est, ex praesumptione manavit approbatio. Vir enim contingere solet, ut adulter, qui caeco amore raptatur, ita cautè procedat, quin se reum faciat omnium malorum ex adulterio provenientium. *V. Gotschedum l. 2. Amorum pag. 193.*

VI. Ex eadem Juris praesumptione fieri potest, ut aliquis ex culpa secundum conscientiam levi irregularitatem contrahat. Multum enim diversa fori externi, & interni censura est: hoc conjecturis ac verosimilibus, illud ipsa veritate nititur. Quam ob causam saepe non quod à parte rei sit, sed quod hic, & nunc ad evitanda mala quaedam necessarium, sequitur, & praescribit. *Comitol. l. 6. quest. 53. Tanner. Disp. 6. quest. 10. Dub. 11. num. 218.* Aliàs pro incurrenda irregularitate regulariter requirimus culpam latam, sive dolum, nec ex Veniali peccato quoniam tanta magna poenae reum facimus. Igitur qui ad praevendum homicidii scelus non adhibet eam diligentiam, quam homines mediocriter capaces, & prudentes in suis rebus adhibere solent, excusari non potest ab homicidii saltem indirectè voluti reatu. Levis autem & levissima

visissima negligentia ejus generis est, ut per se ad lethalem culpam minime sufficiat: adeoque irregularitatem, pro qua requiritur peccatum, inducere non solet. *lul. Clar. §. de homic. Sotus l. 5. quest. 1. art. 9. Salom. 22. quest. 64. art. 8. Suarez Disp. 5. Sect. 5. num. 7. & seq. Filliut. tract. 20. c. 3. num. 61. Vasq. 1. 2. Disp. 158. c. 1.* Qui contrariam sentiunt citati apud *Layman. l. 3. tract. 3. part. 3. c. 10. num. 3.* nihil efficiunt. Velenim Canonibus quibusdam malè intellectis, vel præsumptione se mutant, quam quia persuadere non possunt, merito deferuntur *V. Suar. l. cit. Dianam part. 2. tract. 16. Ref. 18.*

VII. Objicies fortè, quod Panormitanus in *c. questum de pœn. & remiss.* cum aliis quibusdam duplicem negligentiam facit, unam in omittendo, alteram in committendo, & ex hac quamvis levissima sequi irregularitatem, ex illa verò non sequi, eò quòd jus omissionem minus puniat, quam commissionem. *Rosella* inter tres Regulas, suo judicio verissimas secundam ponit. Dans operam rei licitæ in culpa etiam levissima in committendo tenetur de casu inde secuto. *c. Clerico jacente Dist. 50. c. presbyterum c. ad audientiam. de homicid. in c. jacente.* Quia ex jactu lapidis ab ipso projecto occisus est puer, committendo deliquit, eique imputatur mors etiam quòd irregularitatem. In *c. presbyterum* ab omni altaris ministerio removetur Sacerdos, qui puerum intuitu disciplinae percussit in capite, ex quo post paucos dies expiravit *lo c. audientiam* similiter Sacerdos, cui cultellus ex vagina elapsus vulneravit in dorso, unde creditur extinctus

famulus, in sacris Ordinibus non permittitur ministrare. Ita ferè *Rosella*, cui assonat *Tabiena*. Verùm ex omnibus istis non video, quo modo colligatur ex levissima culpa irregularitatem contrahi, nisi constet Clericos illos levissimam culpam admisisse. Non constare autem ex *c. ad audientiam* colligimus, ubi *Clemens. III.* de proposito casu dubitat, & semitam in dubiis tutorem, quam sequatur eligit. Insuper pro confirmatione oppositæ sententiæ multum facit *c. Later. de homicid.* ubi Pontifex declarat, non factum esse irregularem Clericum, qui lateri affixum gerens cultellum cum alio luctabatur, quamvis collosor super illum cadens esset vulneratus, & mortuus. Nam si levissima culpa ad irregularitatem sufficit, omninò condemnandus erat, qui lusurus cum alio non prius cultellum deposuit, cum res per se spectata non careret periculo. Adde *c. questum de pœnitent. & remiss.* ubi parentibus (Sacerdotibus Græcis) studiosè negligentibus filii reperiuntur in lectis oppressi, injungitur, ut à ministerio altaris abstineant. Quid opus erat addere studiosè negligentibus si quælibet levissima culpa sufficit? Igitur ad præsumptionem recurrendum est volentibus priorem opinionem defendere. *Dian. loco citat. Paludan. in 4. Dist. 25. quest. 3. num. 15. Suarez V. D. 45. Sect. 5. num. 6.*

VIII. Sed nihil interesse quibusdam videtur, an culpa, & qualis in homicidio interveniat? Hoc enim qualitercunq; ad actionem, vel omissionem Clerici aut Sacerdotis secuto abstinere

debet à ministerio altaris, nec ulterius promoveri potest, ex decreto *Conc. Trid. Sess. 14. c. 7.* donec causa plenè cognita dispensatio concedatur. Ita quidem *Majorius l. 5. c. 48. §. 3.* quasi umbros montium videns. Nam *Concil. Trident. loco citat.* non intendit constituere aliquid contra antiquum jus, nec ullam derogationis mentionem facit. Quando igitur pro homicidio casuali dispensationem requirit, vel potius supponit necessariam esse, loquitur de illo casuali homicidio, pro quo secundùm antiquos Canones dispensatio requiritur. Jura enim, quantum fieri potest, absque correctione & derogatione concilianda sunt. *c. Cum expediat. de elect. in 6.* Et sic declaratum à Congregatione Cardinalium esse scimus. Concilium ergò non constituit novam irregularitatem, quod debebat, si priorem veterum Canonum dispensationem non sufficere crederet.

DICES. Declaratoriam dispensationem tantummodò requiri, quæ irregularitatem non tollat, sed non esse contractam authenticè declaret. Concilium verò, quando affirmat, talem dispensationem debitam esse, pro majori securitate & certitudine exigere videtur.

Resp. Hujus commenti nullum est solidum fundamentum: cum dubitare nemo possit, Concilium de propria dispensatione loqui. Nam si de impropria & declaratoria tantùm agit, non diceret committendam esse auctoritatem Episcopis, qui per se habent potestatem faciendi in similibus casibus declarationem. Quin etiam ejusmodi declaratio à viro docto, & prudente fieri posset. Hinc colligas, si ex actione tua per se honesta, & licita,

nullaque interveniente vel minima negligentia, fortuitò homicidium sequatur, (quo in eventu nullam irregularitatem contahi Cardinal. Congregatio declarat in *c. cit. Concil. Trident.*) te obligatum non esse, ut abstineas à sacro ministerio usque ad dispensationem obtentam. Si verò dubites de innocentia tua, consulere virum doctum & prudentem posse, cujus resolutioni post accuratam totius negotii, & casus expositionem acquiescas *Filliut. tract. 20. c. 3. n. 63.*

IX. Irregularitatis ex homicidio casuali, de quo hætenus, contractæ idem effecto, qui homicidii perfectè voluntarii sunt: nec aliter differunt, quàm quòd hujus dispensatio facilior est, quia in eo minor libertas & voluntarium imperfectum est. Quam ob causam olim mitiore pœna plectebatur, puta septem annorum pœnitentia, cum pro voluntario homicidio decem anni essent constituti Diaconis, 12. verò presbyteris, quindecim Episcopis. *c. si quis homicidium. c. ex verò Dist. 50.* Idispensatio igitur homicidii voluntarii nemini infra Summum Pontificem concessa est: imò nec Pontifex in illo, nisi in rarissimis casibus, & necessitate non vulgari dispensat. At in casuali homicidio, quod imperfectè voluntarium est, quando occultum, & non deductum ad forum contentiosum est, permittitur Episcopo causa cognita, & probatis precibus dispensare. *Laym. l. 3. tract. 3. part. 2. c. 12. n. 3. Suar. D. 45. S. 1. Sa. V. ex licita n. 7.* Ad casuale homicidium refertur commissum in sui defensionem, excedendo moderamen inculpatae tutelæ, aut etiam ex subita ira perpetratum. *Coninck. Disp. 180. Dub. 14. num. 111.*

Quæ facultas extendi non debet ad alios Prælatos, qui iurisdictionem Episcopalem in aliis participant, cuiusmodi sunt Generalis ordinum, Abbates exempti, Provinciales, & similes. Nam ex Cardinalium declaratione, Episcopi nomen in citato Decreto propriè, & exclusivè accipitur. Si qui ergò Regularium de potestate dispensandi in homicidiis fortuitis gloriantur, ex specialibus privilegiis id doceant, necesse est. Mendicantes ex privilegio Sixti IV. habere testatur. *Suarus disp. 45. Sect. 1. cir. fin.*

Martinus V. concessit Priori Monasterii S. Benedicti Vallisoleti potestatem dispensandi cum suis religiosis super omni irregularitate etiam in casibus Papæ retervatis, (in morte videlicet, membrorum truncatione, & enormi sanguinis effusione) dummodò nihil horum sit notorium. Eam potestatem postea extensam, & communicatam fuisse omnibus Prioribus vel Abbatibus aliorum monasteriorum & visam à se sub sigillo authentico in Convento Vallisoleti testatur Collector Privilegiorum Mendicantium Ordinum, à *Roderico* laudatus *Tomo 1. q. 24. ar. 12.* qui insuper notat, dispensationem illam intelligi de quocunq; homicidio voluntario, vel casuali, directo, vel indirecto, dummodo iudicialiter non possit probari. Nec obstat, quod Sixtus IV. qui post Martinum V. fuit concessit facultatem dispensandi in homicidio casuali, excipiendo nominatim homicidium voluntarium, ut patet in *Compendio, V. Dispensatio §. 10. 12. & 13.* quia prædicta exceptio & limitatio intelligitur, ut procedat solum de concessionibus factis ab eodem Sixto IV. & non extenditur ad alias factas

ab aliis Pontificibus. Nam si id voluisset Sixtus, utique expressisset. Et privilegium concessum nullo modo abrogatur, nisi de illo fiat specialis mentio & abrogatio.

Idem de *Conc. Trident.* dicendum est, in quo concessa est facultas Prælati ordinariis dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientes excepto homicidio Voluntario. Nam hæc exceptio, solum procedit respectu illorum casuum, qui in eodem decreto conceduntur: non tamen procedit in casibus alias concessis: cum in prædicti Concilii Decreta nulla facta sit privilegiorum abrogatio. Ita *Rodericus l. cit.* supponens, quod plurimi negant, & à nobis dil. usum est. *Par. I. tit. 15. §. 12.* privilegia Regularium à *Conc. Trid.* non esse abrogata, exceptis, quæ adversantur Decretis Concilii irritantibus privilegia sibi adversa, cuiusmodi sunt, quæ habent clausulam. *Non obstantibus privilegiis in contrarium.* *Capuccinus* autem in additione ad §. 24. *Collectoris l. cit.* animadvertendum monet, de dispensatione homicidij voluntarij etiam occulti obstare nunc. *Conc. Trident. Sess. 14. c. 7.* ubi dicitur, quod talis homicida nullo tempore ad sacros ordines promoveri queat. Sed de homicidio casuali non obstare.

Quod attinet privilegia minima Societati nostræ concessa dispensandi in Irregularitatibus, si cui operæ præteritum videtur cognoscere, in Compendio privilegiorum. *V. Dispensatio num. 2. & seqq. reperiet.*

X. Denique *Laym. monet l. cit. n. 4.* illos, qui habent privilegium dispensandi super omni irregularitate, excepta digamia, &c. dispensare posse in irregularitatibus

tibus provenientibus ex homicidio indirecte vel imperfecte voluntario, & in eo, quod factum est causa defensionis cum moderatime inculpate tutelæ. Item in irregularitate, quæ nascitur ex homicidio iusto propter defectum perfectæ lenitatis, in milite, Iudice, accusatore, advocato, teste, & similibus. *Caiet. in Sum. V. Irregularitas. Henric. l. 14. c. 17. Roder. l. 9. 24. artic. 8. Reginald. l. 30. Tract. 2. num. 23. Sa. V. Ex deform. licita. num. 4. Esco. n. 150.*

Haecenus de Censuris & Irregularitatibus non omnia, quis enim præsumat? sed multa & potissima: nunc quasi peracta melle defectæ, vites domum revocant. Sed relicta in agro fugientesque aristæ ad spicilegium invitant. Dubius igitur, quæ neglecta videntur, expediemus.

§. 16.

Satisfit Dubiis de Irregularitate.

DVBL. I. An summus Pontifex capax sit Irregularitas?

R. loquendo de Irregularitate proprie dicta, quatenus est impedimentum Canonicum à jure constitutum, non pertinere ad summum Pontificem, nec eo per quemcunque casum, etiam homicidii voluntarii implicari posse, quia non ille legibus ecclesiasticis, sed leges ipsi subsunt. Et quamvis diceremus illum, quoad vim directivam legibus subesse, adhuc ab Irregularitate quæ est coercitiva, immunis foret.

Dixi loquendo de Irregularitate proprie dicta, ut excluderem Impedimenta

naturalia, quæ à legibus non pendent. Si ergo aliqua corporis infirmitas, aut deformitas superveniat illi, prudentia, & charitate magistra sciet abstinere ab illis functionibus, quæ in oculos hominum incurrunt, & offendunt, iuxta doctrinam *S. Th. 3. par. 9. 83. art. 10. ad 3.* At ponamus, irregularem esse ante electionem, sive propter natales, sive propter bigamiæ, aut delictum aliquod, & nemini cognitum sit eiusmodi impedimentum. Facile apparet sic maculatum eligere non parum de decere Ecclesiæ dignitatem: si tamen eligatur, eo ipso desinit irregularitas, nec impugnari electio potest, propter scandalum, & Schisma inde oriturum. *c. Licet de elect. & c. Vbi periculum eod. in 6. ubi speculator & alii DD. Navarr. in Man. c. 27. n. 13. Bellar. l. 2. de Pont. c. 12. Avila Par. 2. disp. 1. dub. 7. & ex dictis Moscon. de Maest. Ecclesie l. 1. Par. 1. c. 1. fol. 26. Franc. Leo in thesam. eccles. Par. 1. c. 15. nu. 17. Suarez. V. disp. 14. Sect. 2. n. 19. Tolet. l. 1. c. 7. nu. 7. Fill. Tr. 19. c. 2. n. 53. Silv. V. Papa. n. 2. Armilla n. 9. Tholos. l. 15. c. 3. n. 21. Maiolus l. 3. de Irregul. c. 4. Em. Sa. V. Papa. n. 2. Fill. Tr. 11. c. 5. num. 135.*

DVBL. 2. An pro Veniali culpa Pontifex irregularitatem infligere queat?

Non desunt, qui horum trium, suspensionis, interdicti, & irregularitatis pœnâ non ita gravem esse existiment, ut peccatû mortale requirant, sed veniale sufficere posse. Nam primò, quod suspensionem atinet, non videtur maior pœna, quam excommunicatio minor, pro qua tamen Venialis culpa sufficit. Deinde manifestius id videtur in interdicto & Irregularitate, cum etiam sine peccato contrahantur, uti constat in Iudice, qui iusto mortis

suppli-

et teos afficit: & in subditis, qui propter
domini sui delictum interdicti poenam
patiuntur. Ita ferè Alph. Castro l. 1. de lege
penalic. §. Documenta 4. Navar. c. 23. n. 55.
segg. ubi etiam respondet ad obiectio-
nem, quæ cuiuslibet obvia, & communis;
inter poenam & culpam requiri propor-
tionem, ut iniustitia vitetur. Sufficit enim
præsumptio in legislatore, qui pro foro
exteriori iudicat maiorem culpam esse,
quam re ipsa sit. Præterea eius, quæ per se
venialis culpa videtur, tales esse circum-
stantiæ possunt, ut moveant animum le-
gislatoris ad eandem cum gravioribus
vindictam, seu poenam. Huius generis ea
sunt, quæ in administratione Sacramen-
torum indecorè fiunt. Si baptizans rideat,
vel iocum spargat, si Eucharistiam præ-
bens ridicula manuum gestulatione Hi-
stionem imitetur, per se loquendo non
videtur lethaliter peccare: nihilominus
propter indecentiam graviore poena dig-
nus est. Quocirca dicendum mihi vide-
tur, non transcendere summi Pontificis
potestatem pro peccato per se non mor-
tali irregularitatem constituere. Quæ
propositio non indiget probatione, si
(quod ratio non prohibet) veterum
Canonistarum regulam, de qua in §. præc.
n. 6. recipimus. Omnem illum, qui rei illi-
citæ operam dat, secuto homicidio, inde
irregularem fieri. In tanta enim variorum
eventuum feriè facile usque venire potest, ut
rei illicitæ vacans non nisi v. nihiliter pec-
cet. Perpende exempla, quæ *Toletus* enu-
merat. l. 1. c. 71. & vide, an non videas in il-
lis, quod modò dixi. Sunt enim eiusmodi
quædam, ut dubitare possis, an ul-
lam culpam contineant, aut certè du-
biam.

Non ideò tamen gravissimorum DD.
de quibus. §. præc. num. 7. sententiam
improbo, nullam de facto irregularita-
tem nisi ex peccato mortali provenire.
Nitiur illa ratione, & auctoritate, suffi-
cienti ad persuadendum, minus & facilis
est præ alterâ, quæ ex quolibet illicito o-
pere si per accidens cum homicidio con-
iungatur, irregularitatem producis. So-
tus l. 5. q. 1. artic. 9. Vasq. l. 2. Disp. 148.
c. 5. Navarr. c. 27. num. 252. Tanner. 4.
Disp. 6. q. 10. dub. 10. num. 181. Bannez.
22. q. 64. artic. 8. §. Dubitatus secundò
Coton. in Sum. Diava. V. Censura. nu-
mer. 17.

DVB. 3. An Episcopi & Prælati Regu-
lares dispensare possint in irregularitate,
quæ ex membrorum mutilatione nasci-
tur.

R. Quantum ex. c. 1. de clericis pug-
nantibus in duello colligimus, homici-
dium, & membrorum diminutio indu-
cens irregularitatem pari iudicio æstima-
barur olim & utriusque dispensatio Papæ
reservata erat. Postmodum à Conc. Trid.
Sess. 14. c. 7 & Sess. 24. c. 6. aliter consti-
tutum est, & solum homicidium volun-
tarium reservatum Pontifici, ita ut episcopis
modò cognita causa & probatis præ-
cibus absolute liceat ab omnibus irregu-
laritatibus, & suspensionibus ex delicto
occulto provenientibus, excepta ea, quæ
oritur ex homicidio voluntario, & excep-
tis aliis deductis ad forū contentiosum. In
quibus verbis cum solius homicidii volun-
tarii mētio fiat excipi homicidia casualia,
& mutilationē membrorum rectè videamur
colligere. Quamvis enim interdum passi-
passu videatur procedere homicidium cum
mutilatione, & pro eodem accipiantur:
id est

id tamen limitatè fit, & extendi non debet ad omnia contingentia: nec quicquid homicidio voluntario tribuitur, etiam mutilationi voluntariæ tribuendum est. Quam ob rem Canones non ratò, ut de diversis loquuntur, puta, in *titulo de homicidio, titulo de corpore vitiat, & Clem. si furiosus de homic.* Neque latinæ linguæ Auctores ut Synonima agnoscunt. Peripicuè Alexander III. in c. 2. de clericis pugnantibus in duello cum dixisset, dispensari ab episcopo posse, subditum modo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta quæ disunctio superflua est, si homicidii nomine ipsa mutilatio comprehenditur. Adde declarationem Cardinalium in. cit. c. 6. Sess. 24. de reform. cuius hic tenor est. Appellatione homicidij non venit mutilatio membri. Nec obstat *Glo. in Comm. 1. de homic.* quia procedit, quoad incurrendam irregularitatem, non quoad dispensationem. Propter hæc nonnullis placet ista regula. Si qua lex disponit de irregularitate pro homicidio, si ad lenitatem spectat, extendi ad irregularitatem mutilationis, quia favores ampliandi sunt: si verò ad rigorem pertinet non est facienda extensio ad mutilationem, nisi à jure ipso fiat. Alia ratio est, si de sola mutilationis irregularitate quicquam à jure decernatur. Illud enim si rigorem contineat, ad homicidium extendi debet non propter argumentum à simili, vel minori ad maius, sed propter argumentum à parte ad totum, quia homicidium mutilationem vel formaliter, vel eminenter continet. E contrario si favorem contineat, non extendetur, quoniam pœna in minore delicto mitigata non facit consequentiam

pro maiori vel totali. Ex his infert *Rodericus Tomo 1. g. 24. art. 10.* Generales, & Provinciales Ordinum Mendicantium dispensare posse cum suis subditis in foro conscientiarum in irregularitate proveniente ex mutilatione voluntariâ occultâ, non deducta in forum contentiosum, cum habeant iurisdictionem quasi episcopalem, & privilegium. Pius V. etiam concessit Provincialibus Ordinibus Prædicatorum facultatem circa suos subditos, quæ concessit Conc. Trid. episc. opis circa suos diocæsanos. Idem declaravit Greg. XIII. concedendo id anno millesimo quingentesimo Septuagesimo quarto Generalibus, & Abbatibus Congregationis Hispanicæ Ordinis Cisterciensis, ut refertur in Compendio dicti Ordinis. Neque obstat *declaratio Cardinalium in decreto cap. 6. Sess. 24.* non comprehendit inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi episcopalem, sed episcopos privativè quoad alios: non obstat, inquam, quia Prælati, de quibus Roder. loquitur, non huius Decreti virtute, sed speciali indulto summorum Pontificum habent licentiam suos ab occultis irregularitatibus absolvendi. *Henric. l. 14. c. 9. §. 3. Tanner disp. 6. g. 10. dub. 11. n. 230.*

DVB. 4. An prædictam facultatem Episcopi aliis committere possint?

Non videntur posse, quia duæ sunt Decreti partes; prior de Dispensatione irregularitatum ex occulto delicto, posterior de absolutione à casibus reservatis Papæ. In hac additur *per seipos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum*; in priori verò parte nihil additur, sed simpliciter dicitur *liceat episcopis dispensare.* In priori igitur illa parte tantum ut per se ipsos

iplos dispensent. potestas conceditur. Neque hic à simili admittitur argumentatio, cum sint facultates distinctæ. Adde, quod Episcopi quoad hanc potestatem dispensandi tantum delegati sunt, quia non habent illam iure ordinario, sed ex speciali commissione. Igitur subdelegare illam non possunt, sed per seipos exequi debent. Verum ista non sunt eius pretii, ac momenti ut oppositum sentire non liceat. Igitur

R. Episcopum alteri posse facultatem suam dispensandi circa irregularitates occultas demandare. Neque enim sufficiens causa est existimandi prædictam potestatem à Concilio cum tali restrictione datam esse, ut alteri non possint committere; sed contrarium potius exigit necessitas, ut propter absentiam episcopi vel alias causas pius ac doctus confessorius re bene examinata cognitaque irregularitatem tollat. Nec sufficiens fundamentum est, petendi eam facultatem episcopis ut delegatam dari; sed potius illi decreti virtute obtinent illam quasi iure ordinario muneri episcopali annexum. At, *inquis* in priori parte Decreti non est addita extensio, ut in secundâ. R. Si eadem extensio in priori parte adderetur, magis illam restringeret, quia non nisi ad Vicarium specialiter deputandum refertur. Nunc autem ex communi iure quemlibet aliàs idoneum confessorium deligi posse, cui demandatur dispensatio irregularitatis, existimamus.

DVB. 5. An potestas absoluendi ab omnibus peccatis, censuris, pœnis, & sententis ad dispensationem irregularitatis extendatur?

Domin. Soto in 4. dist. 2. q. 3. ar. 1. du-

plicem irregularitatem distinguens, unâ, quæ sine peccato, alteram, quæ ex peccato contrahitur, hanc ait, propriè censurâ esse, infertque cum in Bulla cruciatæ facultas datur absoluendi à censuris, sub ea comprehendit illam, quæ ex delicto est. Quam opinionem aliqui Theologi, & horum imitatione multi confessarii, teste *Suario* indocti, secuti sunt, & eos absoluerunt. Nimirum favores, & privilegia amplianda sunt, quoad fieri potest. *c. Olim. de verb. sign. l. Beneficium. ff. de constit. Princ.* Adderent, cum probabili ratione, & sine præiudicio veritatis. Nam quicquid solus, & Thomistæ aliqui velint, opinio illorum nullo fundamento perstat, & contrariatur praxi, ac stylo Romanæ Curia, ut *Navar. testatur, & Tholeus.* Nam in generali facultate absoluendi à censuris, & pœnis nunquam comprehenditur irregularitas iuxta. *c. ul. de off. Vicarii in 6.* ubi dicitur. *In generali concessione nunquam illa veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus.* Quod amplius confirmatur ex eo, quod interdum in privilegiis, & bullis Pôntificiis post generalia verba absoluendi ab omnibus censuris & pœnis, addi solet specialiter & ab irregularitate. Atqui pœna est, *inquis*, irregularitas ex delicto proveniens. Non diffiteor, sed sub illa generali formula nō contineri ex ipso usu, & stylo Curia Satis constat. Illæ enim pœnæ intelliguntur solummodo, quæ à receptione, & usu Sacramentorum impedire possunt. Intendit nimirum Summus Pontifex in concessione sua remove obstacula, quibus gratia lubilæi retardatur, vel omnino irrita redditur. *Reginald. l. 30. Tr. 2. n. 24 Suarez V. disp. 1. Sect. 3. n. 5. & 6. Navarr. c. 23. n. 194.*

Tannerus 4. disp. 6 q. 10. dub. 11. num. 230. Tolet. l. c. 189. num. 6. Zerola par. 2. V. Irregular. num. 7. Chapeauville de casib. reseru. 220.

E contra fieri potest, ut Confessarius hominem irregularem absoluat ab omni peccato, & excommunicatione, ita ut capax sit ad suscipiendum omnia Sacramenta, solo Ordinis exempto cuius receptionem & usum Irregularitas impedit.

DVB. 6. Vtrum Irregularitas aliquando mera omissione contrahatur?

Omittens seruire à morte, quem in periculo constitutum videt, aliquando contra charitatem peccat, aliquando contra iustitiam. Contra charitatem peccat pater deserens filium, magister discipulum, amicus amicum. Contra iustitiam, qui officio, professione, aut pacto obligati sunt conservare alios incolumes. His positis.

R. 1. Qui omitendo non peccat nisi contra charitatem, non incurrit irregularitatem. Ratio communis est, quia in lute non reperitur expressa talis irregularitas: nec absque causa omissa est. Qui enim eo modo omitit succurrete proximo suo non cooperatur ad mortem ipsius. Vnde nec homicida dici, nec irregularis potest. At, *inquit*, iura vocant homicidam, qui in tali periculo deserit proximum suum: ut illum quoque, qui panem negat fame laboranti. *Notum est illud S. Ambr. vel c. Pasce. d. 86. si non pavisti, occidisti. Audio, sed in eiusmodi locutionibus homicidii nomen minus proprie accipitur.*

Limita 1. Si præter omissionem defensionis addantur signa, quibus occidens

notet approbati factum suum, indeque animosior fiat. Tunc enim non amplius mera omisso, sed cooperatio quædam esse videbitur.

Limita 2. Nisi omisso ex dolo procedat, hoc est, malo animo, & affectu, quo mortem proximi omitens desideret. *argum. c. Quanta. de sent. excomm. Vbi excommunicatum dolose permittens clericum percuti, ex quo potuit prohibere, & non prohibuit. Eos delinquentibus favore interpretamur, qui cum possint, manifesto facinori desinunt obviare. Ex quibus verbis colligimus eos, qui tacitate, vel cessatione sua non succurrunt proximo periclitanti, saltem in externo foro præsumi cooperatores, annuendo, vel approbando homicidium. Sed de hoc quicquid sit, si conscientia nihil aliud, quam meram omissionem charitati inimicam acculet, nulla irregularitas contrahetur. iuxta illud c. ult. 23. q. 8. Qui veto nec eum impugnabant, nec vulnerabant, neque auxilio, vel consilio cooperatores fuerunt, sed tantum adfuerunt, extra nexam sunt Antonin. Par. 3. tit. 28. c. 2. Raymund. & alii, quos refert summa confessorum c. 3. de Irregul. Escobar p. 577. Maiolus l. 5. c. 27. Reginald. l. 29. n. 7. num. 166. & sequi.*

R. 2. Qui omitendo defensionem contra iustitiam delinquit, irregularitatem incurrit. Hoc dabitur à fortiori, qui absolute cessantes ab auxilio, & succursione ad quem ex charitate tantum obligati sunt, irregulares faciunt. Sumitur autem ex cit. c. Quanta. de sent. excomm. Quamvis non de Irregularitate, sed excommunicatione loquetur, à maiori ad minus consecutio valet. Si excommunicatur

causam omittentes defensionem, multo magis irregulariter erunt. Esto, non ubique nec in aliis materiis iste modus arguendi admittatur de quo. *V. Everhard. in Loco à maior. hic tamen attento legislatoris scopo, & modo procedendi efficax habetur. Sed fortior est. Ratio etiam in præcedenti Responsione indicata. Qui ex iustitia obligatur periclitanti succurrere, & non facit, cum potest, censetur moraliter esse causa homicidii secuti; adeoque irregularis est. Supponimus autem periculum mortis prævisum, & omissionem auxilii voluntariam esset aliàs non apparet, quomodo ad culpam imputari queat: præsertim si ob culpam non lethalem sive dolum admissum in hoc genere nemo irregularitatem incurrit.*

Dicas. Quod aliqua Irregularitas ex mera omissione officii debiti nascatur, non est in iure expressum. Nullo igitur iure asseritur.

R. In moralibus actus positivus & negativus quoad pretium & meritum æquiparantur, vocaturque quasi actio, seu factum morale. à S. Thoma 1. 2. q. 71. ar. 5. & 6. & q. 72. ar. 6. ead. Quod etiam Iurisperiti agnoscunt in l. 163. ff. de Reg. Iur. ubi dicitur. Qui non facit, quod facere debet, videtur facere ad versus ea, quæ non facit. ubi Philip. Decius. Nota hic quod non facere dicitur facere: & hoc etiam in pœnali bus procedit. Idem in Regula 15.

Id quod nostrum est &c. Factum nostrum hic etiam non factum inducit. Nã appellatione facti etiam non factum continetur. inst. de Nupt. §. si qua uxor, ubi dicitur, rectius illos factores, si se abstinerint. Et hoc etiam locum habet in materia pœnali. Ita Decius. Cum ergo

de Irregularitate, quæ pœna est loquamur, perinde fuerit omissione illam, an commissione promereri: & qui omittit rueri constitutum in periculæ vitæ amittendæ, pari cum homicidis merito censetur.

Illud in hac omissione non omitto, quando omittens movetur timore aliquo, puta, ne in suis rebus inde damnnum patiatur, vel gravem aliorum offensionem incurrat, homicidium ex ipsius ignavia secutum non posse ut directè voluntarium imputari illi, sed ut volitum indirectè, aut casuale. Erit autem directè voluntarium, quando ex odio desiderat illius interitum. Suar Disp. 45. Sect. 4. cir. fin. Nav. c. 27. n. 231. & seq. Reginald. lo. cit.

DVB. 7. Vtrum irregularitas homicidii per Baptismum tollatur?

Ante Baptismi susceptionem irregularitatem propriè loquendo nemo contrahit, quia baptizatis tantum Ecclesia leges præscribit, & impedimenta in susceptione Sacramentorum, vel administratione determinat. Sed quia etiam non baptizati bigami fiunt, vel homicidæ, à quibusdã maximè antiquioribus Canonistis Irregulares appellantur, intellige radicaliter. Atque hinc nata est distinctio illa, Irregularitatem tribus modis tollit, Baptismo, religionis ingressu, & dispensatione. Quod igitur hic quærimus, est, an Baptismus in homicida impediatur irregularitatem, ita ut quamvis tevera causam sufficientem dedisset ante Baptismum, illi tamen iam baptizato non imputetur? Gibalinus c. 6. in expos. Propositionis pag. 407.

R. Ex homicidio ante Baptismum commisso nemo irregularis ceteretur, postquam baptizatus est. Constat ex c. Si quis viduam.

viduam. dist. 50. ubi decernitur ordinandum non esse, qui homicidij facto aut præcepto aut consilio post baptismum conscius fuerit. Soli igitur post baptismum, & ante illum nemo irregularis censetur, quamvis homicidii scelere fuerit contaminatus. Adde, quod Baptismus peccata omnia, & pœnas inde consequentes tollit. Igitur si homicidii Irregularitas pœna est, Baptismus illam extinguit, quamvis alias Irregularitates, quæ propriè non habent pœnæ rationem, nõ auferat, cuiusmodi est bigamia, & turpitudinis. *Silv. V. Baptismus §. 6. n. 2. Filliut. Tract. 2. c. 5. n. 97. Armilla num. 62.* Eadem ratio probat de aliis omnibus peccatis, quæ ante baptismum committi possunt, & in baptizatis annexam habent irregularitatem. Quocirca *Gibalinus c. 6. q. 2. Confectario* bene laudat, & approbat *Suarium* regulam. Quod nulla irregularitas maneat post Baptismum, præter eas de quibus in iure sufficienter expressum est, *Tanner. 4. disp. 6. q. 10. dub. 11. nn. 233. Tolet c. 31. vel 89.*

DVB. 8. An expiato per pœnitentiam crimine seu homicidii, seu alterius continuo cesset etiam Irregularitas?

R. Si vulgare illud, Cessante causa cesset effectus *l. 2. §. ult. ff. de don.* nulla limitatione restringeretur, contra quam in omni causarum genere, licet parcus in finali demonstrat. *Cardin. Tuschus in lit. C. nu. 202.* facile diceremus, cum culpa irregularitatem, quamvis non sola causet, culpa sublata tolli continuo irregularitatem. Nunc autem alia via incedendum nobis est. Aliquæ enim irregularitates habent causam naturæ suæ temporalem, cuiusmodi est defectus ætatis, scientiæ, li-

bertatis, & similes: alæ verò habent causam non temporalem, sed ex se perpetuam, cuius generis sunt omnes, quæ fundantur in actu præterito, qui semel factus infectus esse nequit. Ita se habet illegitimo natus esse, deliquisse in administratione Sacramentorum, interfecisse hominem, & alia penè infinita. Illæ igitur, quarum causa temporalis est, illa cessante pereunt; aliarum, quæ perpetuam causam habent, diversa ratio est. Non enim quia actus V. g. homicidii desinit, irregularitas etiam extinguitur, quoniam non desinit perfectè seu adæquatè. Remanet enim quoad denominationem facti esse. Verum enim omni tempore est, homicidium commissum esse: ac proinde licet omni modo pœniteas, & coram Deo duas offensam, remanebit denominatio illa, & illi affixa Irregularitas, etiam si miraculo resuscitates occisum. *Maiol. l. 6. c. 37. & 77. Nav. c. 25. num. 73. & 77. Silv. V. Concubinarium §. 4. Henric. l. 14. c. 17. n. 1. Tabiena. V. Irregularitas. n. 5. Suar. D. 41. S. 1. nu. 5. Tanner. 4. disp. 6. q. 10. c. 31. num. 227. Gibalin. pag. 403.*

DVB. 9. An irregularitatem prius contractam extinguat abrogatio legis subsequens?

R. Abrogatio legis irregularitatem invehentis aliquando Irregularitatem contrahendam antecedit, aliquando contractam sequitur. Quando antecedit, nullum est periculum irregularitatis. Non enim nulla potentia est: nullus extinctæ legis effectus. Hodie igitur si legem de illegitimis à beneficiis ecclesiasticis, & ordinum factorum receptione arcendis Pontifex abrogaret, nemo ex nascituris in futurum illegitimo concubitu irregularis

latis esset. Eadem de aliis omnibus, cum ex Summi Pontificis voluntate omnes pendeant, ratio est. De aliis, quæ ante abrogationem iuris contractæ fuerunt, quæstio remanet satis dubia. Quomodo enim pœna iam contracta per legis abolitionem tollitur, cum ad illam non dirigatur, & extendatur. Neque enim legislator in sententia sua dicit. Abrogo irregularitates hæcenas propter legem contractas, sed abrogo legem, propter quam contractæ sunt. Exemplum vide in excommunicatione. Si Papa legem aliquam sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ propter usum sortium ex. gr. abroget, nemo quidem deinceps si utatur sortibus excommunicationem contrahet: qui autem prius ligati sunt, non nisi per absolutionem liberi erunt. Huius argumenti robur agnoscit. *Suarez, cumque fecerit Gibalinus*, oppositam nihilominus sententiam ut magis favorabilem recipit, præsertim si sententia abrogatoria nulla temporis differentia ponatur. Verum si verba legum, ut in *Prolegomenis § 6. diximus*, propriè accipienda, & non extendenda sunt ad ea, quæ in mente legislatoris non continentur, gratis dici videtur retrahi ad iam contractas irregularitates, easque expungere. Abrogo legem, ait Iudex. Definit ergo quenquam ligare, sed ligatum non continuo solvit. Nam vincula seu impedimenta iam pridem posita in conservatione sua non pendent à virtute legis à qua manarunt, sed absque ullo respectu ad illam manent. Sive ergo lex in vigore suo maneat, sive aboleatur, aliunde medium pro contractibus irregularitatibus amovendis petendum erit. *Suar. l. cit. nu. 7. Gibalinus c. 6 q. 1. Conf. 6*

DVB. 10. Vtrum Irregularis aliquando de hæresi suspectus sit?

A *Conc. Trid. definitum est Sess. 25. c. 3. de reform.* eum, qui in excommunicatione pertinaciter toto anno stetit, de hæresi suspectum esse, posseque contra illum ab inquisitoribus procedi. Quod *Bern. Diaz in Practica sua c. 106. intelligit* de quacunque, & ob quamcunque causam sive criminalem, sive civilem lata fuerit: quia pertinacia uniformis est, & in omni casu perseverando censetur contemnere: Imò maior videtur contemptus in causa civili quam in criminali, cum illa minus eum retardare deberet, quin ad iudicem iret, & gratiam expeteret. Atque hoc Concilii verba indicant. *Excommunicatus verò quicumque &c.* quæ comprehendunt excommunicatum tam ex civili, quam ex criminali causa, cum paulo ante *Conc. de* creverit, ob utramque posse excommunicari. Hinc nascitur materia dubitandi, an non idem de Irregularitate, si non omni, saltè aliqua dici possit? Quamvis enim permagna inter Censuram, & Irregularitatem differentia sit, nihil obstat, quo minus in aliquibus adiunctis conveniant propter eadem incommoda vitanda. Nā qui per integrum annum in irregularitate persistens nullam præ se curam ferens de obtinenda dispensatione, non eodem, quo Pii Catholici sensu regi videtur. Sed quia non eadem omnium irregularitatum conditio & consequentia est.

R. 1. Qui à susceptione ordinum, vel progressu ad maiorem seu altiore per irregularitatem impeditur, si de illis dispensatione non valde sollicitus sit, etiam ultra annum, non facile suspectus de hæresi esse debet. *Ratio.* Contingere enim potest,

potest, ut iustas ob causas nec suscipere ordines sacros, nec in susceptis progredi velit: adeoque cum necessitate non urgeatur, negligentia verò omnibus communis, si alias scandalum absit, cur de fidei defectu suspectum habeamus, nulla sufficiens causa est. Alias quicumque sine culpa ex defectu aliquo puta lenitatis, vel natalium irregularis est, appetere, & procurare dispensationem obligatus esset, quòd nimis, quàm alienum à ratione & usu.

R. 2. Qui non aliam ob causam, quàm quòd hæreticis faverent, irregularitate affecti sunt, si in illa diu persistant absque omni cura removendi illam, seque liberandi, de hæresi esse suspecti possunt, & propterea irregularitatem incurrere. Etenim plaris æstimare videntur suam cum amicis familiaritatem, quàm cum Ecclesia pacem, & unionem. Quin aliud si non moveret scandali periculum, quod proclive, ad sollicitandam liberationem sufficiens est: quod quia non attendunt, minùs sincera. Illorum credulitas existimatur.

Limita 1. nisi hæretici sint tolerati, vel communi sensu non formales, sed potius materiales, quorum in provinciis iam pridem ab Ecclesia Romana avulsis ingens numerus, qui nec veræ, & falsæ religionis dogmata norunt, sed eorum cum quibus vivunt, sacra amplectuntur.

Limita 2. nisi propter cognationem, affinitatem aliosque non culpabiles respectus favore, & opera sua hæreticis popularibus, & toleratis assistant, eumque illis amicè vivant. Alias in hisce Germaniæ ditionibus nec ecclesiastici, nec reli-

gioli ab hæretici sensus & affectionis suspitione liberi erant. *Maolus 1.3 c.17. Coninck disp. 18. Dub 7 num 51. Suar. Disp. 43 numer. 8. Filliut. Tract. 20. c. 9. num. 235.*

DVB. 11. An clericis ad Ecclesiam damnata & relicta hæresi reversi in susceptis antea ordinibus, sine ulla dispensatione administrare possint?

R. Probabilibus est non posse, sed prius ab irregularitate per dispensationem liberandos esse. Neque enim absque magna indecentia quàm a sacris muneribus Ecclesia quàm longissimè cupit abesse, neque sine fidelium offensione & scandalo, qui exinde minoris æstimarent sacrorum ordinum functiones, ad pristinum gradum recipi possunt, præsertim si diu, & publicè cum hæreticis vixissent. Quo videtur respicere *Canon. Saluberrimum. 1. p. 7.* ubi de conversis clericis dicitur, *in magno habeant beneficio si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneat.* Poterit autem, ut ex eod. c. colligitur, Episcopus cum illis dispensare, quod ordinem Subdiaconatus, & Diaconatus tantùm. Pro usu Sacerdotii in presbyteris solum dispensare Pontificem communis DD. opinio refert.

Idem dicendum est de episcopo, si ab hæresi ad Ecclesiæ unitatem redeat, quoad usum Pontificalium à solo Pontifice Summo requirendam dispensationem esse, quemadmodum observavit *Franc. Suarez l. cit. Sect. 1. n. 7.* eumque more suo securus *Filliut. Tract. cit. n. 244.*

DVB. 12. Theophilus Sacerdos irregularis, hoc impedimento studiose celato ab episcopo obtinuit facultatem confel-

liones

hones audiendi, audivitque non paucas, quid de valore & effectu iudicandum.

S. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. ar. 4. scribit contingere duobus modis posse, ut aliter confessiones Sacerdos audire non possit. *Primo* quia caret iurisdictione. *secundo* quia ab usu, & executione ordinis impeditus est. Iurisdictionem petere, & accipere potest ab eo, qui immediatam in subditos iurisdictionem habet, hoc est, vel à proprio parochio, vel ab episcopo, vel Romano Pontifice: impedimentum vero remotionem ab eo, qui potest illud tollere, ita S. Tho. ex cuius doctrina collegimus, prædictum Theophilum non levis culpæ reum esse, qui non sublato impedimento nullaque iurisdictione obtenta præsumpsit aliorum confessiones audire: eaque propriet omnes illius absolutiones irritas, & inanes esse iuxta *Cono. Tr. definitionem Sess. 24. c. 6* & communem DD. sententiam, qui in Ministro Sacramenti poenitentiae pro validitate sententiae ipsius exigunt potestatem iurisdictionis.

Nec prodest dicere, Episcopum hoc ipso, quod facultatem dedit audiendo confessiones, sustulisse impedimentum irregularitatis. Nam 1. quid si esset irregularitas summo Pontifici reservata, qualis est homicidii voluntarii, vel aliarum, de quibus supra. Nulla certe ipsius concessio, & nulla Sacerdotis iurisdictione erit, si irregularitas non reservata est, per actum, à quo non attingitur, non potest tolli. Non attingi autem per confessionem episcopi inde patet, quia respectu illius involuntaria est. Errantis enim non est voluntas, *h. Nihil consensui. ff. de reg.*

lur. & l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iud. dicitur non consentire eos, qui errant.

At præsumitur, inquis, pro salute animarum concessisse facultatem eo modo episcopum, qui consentibus non obesse, ne sine culpa sua fraudenter piæ intentionis fructu. R. Hoc quidem pro consentium solatio concipere possumus, sed absque solido fundamento. Magis enim supponendum est, episcopum eo modo iurisdictionem communicasse, quo regulariter fieri solet, id est, sub tacta conditione, si subiectum capax est. Ita ferè *Caecilianus l. 6. q. 58. Caeciani, ac Silvestri auctoritatem allegans*, sed non exactè refellens, dicendo, eos non loqui de Sacerdote nec de impedimento antecedente. Verba *Caeciani sunt in V. absolutionis impedimenta*. Quia sunt aliqui casus, in quibus gesta per confessorem sic innodata tenent, id est, scilicet, quod ex iure communi secundum communem sententiam (*l. Bar. barius de off. prat.*) tenent gesta per huiusmodi Iudicem: ubi duo simul concurrunt, scilicet, communis error facti, & titulus. V. gr. si Sacerdos excommunicatus datus est ab episcopo in curatum, & communicato propter hoc, quia nescitur illum esse excommunicatum, gesta omnia per ipsum tenent. Vides manifestè loqui de Sacerdote & impedimento antecedente, censuræ nimirum, seu excommunicationis. Eadem *Silvestri mens est V. Confessor §. 1. num. 15.* si electus, inquit, & confirmatus à Superiore est, sed postea privatus Prælatura pura, quia incidit in hæresin, si privatio fuit occulta, omnia gesta tenent, & paucis interiectis. Ex his concluditur, quod confes-

confessiones factæ cum excommunicato tolerato valent, nec sunt reiterandæ superveniente scientia. Et hoc posterius etiam *Suarez Tom. 4. disp. 26. S. 6. & Tom. V. disp. 10. Sect. 3. n. 7. Item disp. 11. Sect. 2. nu. 14. docet.* Nam Ecclesia in nostro casu, cum ignorantia invincibilis intervenit defectum supplet, ut Sacramentum penitentia non careat effectu suo. Horum Doctorum ergo si quis auctoritate uti desiderat contra priores sententia fautores non difficulter se tueri poterit Prudenter enim in hoc & similibus casibus, ubi animarum salus periclitatur, licet præsumere, ecclesiastici Magistratus mentem non esse, ut cum tanto rigore decreta, & impedimenta aliàs liberè posita cuiquam serviant ad ruinam, quando universalis Ecclesie voluntas est, ut diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum. *Laym. l. 3. Tr. 3. c. 12. nu. 6. Hurtad. de Irregul. D. 1. diff. 11. Escobar Exam. 6. de Irreg. c. 5. nu. 146* ubi asserit nosse se Doctorem, qui irregularem Sacerdotem validè docet absolvere.

DVB. 13. An Magistratus laicus in aliquo casu potestatem habeat tollendi Irregularitatem?

Potestatem dispensandi in irregularitate spiritualementem, ac supernaturalem esse, à Christo Domino Ecclesie præpositis concessam nemo nisi à fide orthodoxa alienus negare potest: ut superflua videri queat interrogatio, num à laicis aliquando exerceri possit. Nihilominus in speciali casu aut necessitate id possibile esse videtur: quemadmodum in simili de Iuramentis dicimus, quamvis ad ecclesiasti-

cum Iudicem per se pertineat, non rarè tamen à sæcularibus tolli. Nihilominus.

R. Nullam irregularitatem à laico Magistratu tolli, aut dispensari posse propter rationem insinuatam, quia per se absolute, & totaliter fori ecclesiastici est. In quo multum differt à iuramento. Huius enim materia sæpè civilis, ac politica est, de qua cum in iudicio contenditur, & iuramentum obstat processui, à Iudice etiam in vitis partibus rescinditur, quemadmodum supra in *tt. 1. §. 4. d. 8. exposuimus.* In irregularitatibus ea conditio non reperitur, quoniam materia illarum non nisi spiritualis, ac supernaturalis est, ordines sacri nimirum, quorum vel susceptionem, vel administrationem impediunt.

Supereff ergo, ut sola subiecti & fundamenti subtractione tollatur, quod quia interdum à manu laici Iudicis pendet, ea, si fundamentum sustulerit, consequenter irregularitatem extinguet. Exemplum patet in infamia, & illegitimatione, cuius gratia multi existunt Irregulares: quam notam perdent, si Principe etiam sæculari liberentur. *Vgolinus c. 62. & 63. Præpos. q. 5. de Irregul. dub. 7. q. 4. n. 53. Gibalinus c. 6. q. 1. Confectario 4. Suarez disp. 43. Sect. 2. Escobar Exam. 6. c. 4. n. 65. Cotton. in Sum. Diana V. Censura n. 5.*

Atque hæc proposito nostro sufficiant, cuius iidem termini, qui necessitatis, & brevitatis illorum respectu, quia sacri Iuris notitia rudiores adhuc imbui, quam ob-
rui malunt. &c.

A. M. D. G.

FINIS TOMI TERTII.

INDEX